

GRUNKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER

UTBILDNINGSMATERIALET

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

STRUKTUREN FÖR UTBILDNINGEN AV ORDNINGSVAKTER OCH UTBILDNINGENS GENOMFÖRANDE

1 GRUNKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER

KURSENS MÅLSÄTTNINGAR	1.1
ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	1.2
ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDEN OCH TJÄNSTGÖRINGSPLATSER	1.3
DE FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET	1.4

2 ALLMÄN SAMMANKOMST OCH OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

ALLMÄN SAMMANKOMST – EN DEFINITION	2.1
OFFENTLIG TILLSTÄLLNING – EN DEFINITION.....	2.2
UNDANTAGFRÅN TILLÄMPNINGEN AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER	2.3
ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR HUR TILLSTÄLLNINGAR SKALL ORDNAS	2.4
<i>Diskriminering</i>	2.4.1
DET ALLMÄNNAS SKYLDIGHET ATT FRÄMJA MÖTESFRIHETEN	2.5

3 ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

RÄTTEN ATT ORDNA ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER	3.1
RÄTTEN ATT DELTA I ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER.....	3.2
ANMÄLNINGSSKYLDIGHET	3.3
<i>Anmälan som lämnas av enskilda personer</i>	3.3.1
<i>Anmälan innehåll och kontaktpersonen</i>	3.3.2
SAMMANKOMSTER PÅ ALLMÄNNA PLATSER	3.4
<i>Begränsningar som gäller platsen för sammankomsten</i>	3.4.1
<i>Anvisande av en annan plats för en sammankomst och ändrande av ruten för en procesion</i>	3.4.2
<i>Mötesutrustning</i>	3.4.3
AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV ALLMÄN SAMMANKOMST	3.5

4 OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

ORDNANDE AV OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR	4.1
SAMTYCKE AV ÄGAREN ELLER INNEHAVAREN TILL DEN PLATS DÄR TILLSTÄLLNINGEN ORDNAS.....	4.2
DEN ANMÄLAN SOM SKALL GÖRAS I ANLEDNING AV ATT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING ORDNAS.....	4.3
<i>De tillställningar som omfattas av anmälningsskyldigheten</i>	4.3.1
<i>Undantag från anmälningsskyldigheten</i>	4.3.2
<i>Anmälan innehåll och de utredningar som polisen förutsätter</i>	4.3.3
<i>De övriga anmälningar som skall göras i anledning av att en offentlig tillställning ordnas</i>	4.3.4
FÖRBUD MOT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	4.4
HINDDRANDE, AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	4.5
ANSVARSFÖRSÄKRING	4.6

5 UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

ANSVAR FÖR UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING	5.1
<i>Allmän sammankomst och offentlig tillställning</i>	5.1.1
<i>Inkvarterings- och förplägnandsrörelser</i>	5.1.2

<i>Campingplatser</i>	5.1.3
<i>Passagerarfartyg</i>	5.1.4
<i>I ordningslagen avsedda ordningsvakter</i>	5.1.5
ORDNINGSVAKT	5.2
<i>Godkännande som ordningsvakt</i>	5.2.1
<i>Godkännande för en enskild tillställning</i>	5.2.2
<i>Återkallande av godkännande som ordningsvakt</i>	5.2.3
<i>Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt</i>	5.2.4
<i>Ordningsvaktkort och kopia av beslutet om godkännande som ordningsvakt</i>	5.2.5
<i>Ordningsvaktens kännetecken</i>	5.2.6
<i>Tillsättande av en ordningsvakt</i>	5.2.7
ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDE.....	5.3
<i>Tjänstgöringsområden på olika områden och platser</i>	5.3.1
<i>Utvidgande undantag</i>	5.3.2
ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER.....	5.4
<i>Tryggande av säkerheten inom tjänstgöringsområdet</i>	5.4.1
<i>Skyddande av utomstående och av miljön</i>	5.4.2
<i>Förhindrande av skador</i>	5.4.3
<i>Skyldighet att anmäla om fara, skada eller störning</i>	5.4.4
ALLMÄNNA PRINCIPER	5.5
<i>Principer för verksamheten</i>	5.5.1
<i>Förhållandet till den som ordnar tillställningen och till arbetsgivaren</i>	5.5.2
<i>Förhållandet till polisen och till övriga myndigheter</i>	5.5.3
ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER	5.6
<i>Vägrande av tillträde – en ovillkorlig skyldighet</i>	5.6.1
<i>Vägrande av tillträdet –en rättighet som är beroende av prövning</i>	5.6.2
<i>Avlägsnande</i>	5.6.3
<i>Gripande</i>	5.6.4
<i>Hållande i förvar</i>	5.6.5
<i>Gripande ombord på ett passagerarfartyg</i>	5.6.6
<i>Befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen</i>	5.6.7
VISITERING AV PERSONER OCH GRANSKNING AV FÖREMÅL	5.7
<i>Förbjudna föremål och ämnen</i>	5.7.1
<i>Visitering av en gripen</i>	5.7.2
<i>Rätten att frånta en person förbjudna föremål och ämnen</i>	5.7.3
<i>Förfarandet gällande föremål och ämnen som fråntagits någon</i>	5.7.4
ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL.....	5.8
<i>Syftet med användningen av maktmedel</i>	5.8.1
<i>Maktmedlens försvarlighet</i>	5.8.2
<i>Om de sätt på vilka maktmedel används och om maktmedelsredskap</i>	5.8.3
<i>Att medföra hund</i>	5.8.4
<i>Maktmedel då en polisman bistås</i>	5.8.5
<i>Användningen av maktmedel och situationer som ger rätt att använda maktmedel</i>	5.8.6
<i>Gränserna för tillåtna maktmedel</i>	5.8.7
<i>Excess i samband med användning av maktmedel</i>	5.8.8
NÖDVÄRN	5.9
<i>Försvarlighet</i>	5.9.1
<i>Nödvändighet</i>	5.9.2
<i>Skyddsintressen</i>	5.9.3
<i>Angrepp</i>	5.9.4
<i>Tidsmässig utsträckning</i>	5.9.5
<i>Excess i nödvärn</i>	5.9.6
NÖDTILLSTÅND.....	5.10
ALLMÄN RÄTT ATT GRIPA	5.11
LAGLIG SJÄLVTÄKT.....	5.12
ORDNINGSVAKTENS SÄRSKILDA SKYLDIGHETER OCH STRAFFRÄTTSLIGA SKYDD.....	5.13
<i>Ordningsvaktens särskilda skyldigheter och sanktionerna för brott mot dessa skyldigheter</i>	5.13.1
<i>Ordningsvaktens straffrättsliga tjänsteansvar och förhöjda straffrättsliga skydd</i>	5.13.2

6 ALLMÄNNA BROTT

UTSÄTTANDE.....	6.1
MISSHANDEL	6.2
LINDRIG MISSHANDEL	6.3
SKAdegÖRELSE	6.4
LINDRIG SKAdegÖRELSE.....	6.5
BEDRÄGERI	6.6
LINDRIGT BEDRÄGERI.....	6.7
FÖRFALSKNING.....	6.8
LINDRIG FÖRFALSKNING	6.9
OFOG	6.10

7 RUSMEDEL, BERUSADE OCH VÅLDSAMMA PERSONER

TOBAK	7.1
ALKOHOL.....	7.2
<i>Fråntaganden, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker .....</i>	<i>7.2.1</i>
<i>Servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning.....</i>	<i>7.2.2</i>
NARKOTIKA	7.3
<i>Identifieringen av narkotika.....</i>	<i>7.3.1</i>
<i>Egenskaper hos de vanligaste narkotika.....</i>	<i>7.3.2</i>
<i>Omständigheter som skall beaktas i ordningsvaktsuppgifter.....</i>	<i>7.3.3</i>
<i>Sniffning.....</i>	<i>7.3.4</i>
BERUSADE PERSONER.....	7.4
VÅLDSAMMA PERSONER.....	7.5
<i>Identifieringen av en våldsam person .....</i>	<i>7.5.1</i>
<i>Den verksamhetstaktik som gäller mötet med en våldsam person .....</i>	<i>7.5.2</i>

8 PLANER OCH VERKSAMHETSANVISNINGAR

PLANER OCH ÖVRIGA MOTSVARANDE OMSTÄNDIGHETER SOM SKALL TAS I BEAKTANDE .	8.1
<i>Räddningsplanen .....</i>	<i>8.1.1</i>
<i>Ansvar för den som erbjuder konsumtionstjänster.....</i>	<i>8.1.2</i>
NÖDSITUATIONER	8.2
<i>Alarm .....</i>	<i>8.2.1</i>
<i>Brand .....</i>	<i>8.2.2</i>
<i>Ordningsevaktens "säkerhetspromenad" .....</i>	<i>8.2.3</i>
VERKSAMHETSANVISNINGAR FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING.....	8.3
<i>Före tillställningen .....</i>	<i>8.3.1</i>
<i>Dagen för tillställningen.....</i>	<i>8.3.2</i>
<i>Under tillställningen.....</i>	<i>8.3.3</i>
<i>Efter tillställningen .....</i>	<i>8.3.4</i>

BILAGOR:

- **DE SERIER MED PROVFRÅGOR SOM ANSLUTER SIG TILL AVLÄGGANDE AV GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER (BILAGA 1)**
- **BETYGSMALL FÖR AVLÄGGANDE AV GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER (LIITE 2)**
- **MALL FÖR INTYG OM DELTAGANDE I GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER (BILAGA 3)**
- **MALL FÖR FEEDBACKBLANKETT (BILAGA 4)**

ANVISNING FÖR GENOMFÖRANDET AV GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER

Allmänt

Denna anvisning gäller genomförandet av den grundutbildning för ordningsvakter som fastställts av inrikesministeriet och utgör en del av det utbildningsmaterial för grundkursen för ordningsvakter som fastställdes av inrikesministeriet den 15 april 2004. Med detta utbildningsmaterial strävas efter att förenhetliga grundutbildningen av ordningsvakter samt att garantera kvaliteten på utbildningen och göra den enhetlig på riksomfattande nivå.

Anordnandet av grundkursen och arbetet som utbildare

Grundkursen för ordningsvakter (i fortsättningen utbildningen) kan förutom av häradenas polisinrättningar ordnas av den som polisinrättningen på den plats där utbildningen ordnas har godkänt för detta. Polisinrättningen skall före utbildningen ordnas försäkra sig och att de personer som genomför utbildningen och som är utbildare är lämpliga för denna uppgift och att utbildarna har tillräckliga yrkeskunskaper för att ge utbildning. Polisen skall vid behov återkalla sitt godkännande.

Utbildningen i akut första hjälp skall ges av en yrkesperson inom hälsovårdsbranchen som dessutom skall ha erfarenhet av att arbeta som utbildare. Utbildaren i brand- och räddningsverksamhet skall inneha yrkeskunskaper inom denna bransch och ha erfarenhet av att arbeta som utbildare.

Utbildningens längd och uppbyggnad samt genomförandet av den

Utbildningen skall genomföras i enlighet med det utbildningsmaterial som fastställts av inrikesministeriet samt den fördelning av lektionerna i de olika ämnena som ingår i materialet. Grundkursens längd skall vara minst 24 lektioner och avläggandet av denna minimimängd lektioner kan inte till någon del ersättas av självstudier. Fördelningen av lektionerna i undervisningsämnena skall följas så att samtliga de undervisningsämnen som ingår i utbildningen under kursen gås igenom i minst den utsträckning som framgår i utbildningsmaterialet.

Med tanke på att kursdeltagarna effektivt skall kunna tillägna sig utbildningen och att kvaliteten på undervisningen skall kunna garanteras får under en dag hållas högst åtta lektioner. Om utbildningen genomförs efter klockan 15 som så kallad kvällsundervisning kan under en kväll ordnas högst sex lektioner. Lektionens

längd skall vara minst 45 minuter och undervisningen får utan paus fortgå under högst två på varandra följande lektioner.

För att utbildningen skall kunna genomföras utan störningar och kunna hållas praktiskt inriktad får en undervisningsgrupp bestå av högst 40 personer.

Deltagande i utbildningen

Den som utbildas skall regelbundet delta i utbildningen. Av tvingande skäl kan det dock tillåtas en frånvaro som omfattar högst fyra lektioner. Utbildaren i undervisningsämnet i fråga skall i dessa fall förutsätta att den som utbildas orienterar sig i ämnet genom självstudier eller på annat sätt visar att han orienterat sig i det. Utbildaren skall alltid försäkra sig om att detta är fallet. Grunden till frånvaron skall även vid behov kunna framläggas för tillsynsmyndigheten.

Det praktiska genomförandet av utbildningen

Utbildningen och de lokaliteter som används för den skall vara sakenliga. Utbildningslokalen (helst ett klassrum eller motsvarande) skall göra det möjligt att utan störningar följa undervisningen och att göra anteckningar. Utbildaren svarar själv för det material som används i praktiska utbildningssituationer, t.ex. för transparens. Som ett sakenligt genomförande av utbildningen kan inte anses att till exempel det undervisningsmaterial utbildaren använder till stor del grundar sig på kopior eller transparens som tagits av utbildningsmaterialet.

Till alla deltagare i utbildningen skall ges det utbildningsmaterial för grundkursen för ordningsvakter som inrikesministeriet har fastställt. Detta material skall också utgöra grunden för undervisningen i de ämnen som är obligatoriska i utbildningen. Inrikesministeriet har upphovsrätten till materialet. I materialet får inte namnet på den som ordnar utbildningen, ett företags logotyper eller motsvarande inneslutas.

Det prov som ingår i utbildningen

Att de kunskaper och färdigheter som lärs ut i utbildningen behärskas kontrolleras genom ett högst 90 minuter långt teoriprov i slutet av kursen. Vid provet skall de serier med provfrågor användas vilka ingår i utbildningsmaterialet för ordningsvaktkursen (utbildningsmaterialets bilaga 1). Deltagarna i provet får inte använda utbildningsmaterialet under provet, inte heller något annat källmaterial. De frågor som ingår i utbildningsmaterialet får inte heller ges till deltagarna före provet och frågorna inte som sådana behandlas i undervisningen.

Provet innehåller 50 påståenden och två essäfrågor. Svaret på påståendet är antingen rätt eller fel och essäfrågorna bedöms med poängen 0 – 5. En godkänd prestation förutsätter att deltagaren har fått minst 40 rätta svar på påståendena samt minst en poäng i vardera essäfrågan. Att bli godkänd i provet förutsätter således att båda dessa kriterier fylls.

Den som underkänts kan ta om provet tidigast följande dag. I det förnyade prov som anordnas i anledning av en underkänd prestation får inte de tidigare frågorna användas.

Utbildaren skall efter provet samla in provfrågorna och provdeltagarnas svar. Den som ordnar utbildningen skall förvara provdeltagarnas provpapper under en tid av två månader efter provet varefter de skall förstöras.

I provet i den grundutbildning för ordningsvakter som ingår i yrkesexamensutbildningen för väktare eller grundexamensutbildningen för säkerhetsbranschen kan användas de så kallade fristående prov som ingår i utbildningssystemet.

Betyg

Den som ordnar utbildningen skall utan dröjsmål ge den som avlagt utbildningen på ett godkänt sätt ett betyg att användas då han söker godkännande som ordningsvakt. Betyget skall följa det fastställda formulär som ingår i utbildningsmaterialet (bilaga 2) och anordnaren av utbildningen eller hans företrädare skall datera och underteckna det.

Anordnaren av utbildningen skall dessutom på begäran till deltagarna i den ge ett betyg om ifrågavarande person har deltagit i utbildningen men inte godkänt avlagt det prov som ingår i den. Även i dessa fall skall betyget följa det fastställda formulär som ingår i utbildningsmaterialet (bilaga 3).

Feedback av provdeltagarna

Anordnaren av utbildningen skall be om feedback av deltagarna om hur utbildningen genomförts. Feedbacken skall begäras med det fastställda formulär som ingår i utbildningsmaterialet (bilaga 4). Utöver de frågor som ingår i feedbackformuläret kan anordnaren av utbildningen i det formulär som används ta med andra frågor till deltagarna i utbildningen.

Anordnaren av utbildningen skall förvara feedbackformulären i sex månader varefter de skall förstöras.

Lagstiftningsändringarnas uppmärksammande i utbildningen

Anordnaren av utbildningen och utbildarna skall sörja för att eventuella lagändringar uppmärksammas i samband med det praktiska genomförandet av utbildningen.

I första hand ansvarar utbildaren för att dessa omständigheter följs och beaktas vid utbildningen. Om ändringar i lagstiftningen och om andra ändringar som gäller utbildningen kan information fås av bland annat de lokala polisinspektionerna och på webbsida www.poliisi.fi/tavy som upprätthålls av tillsynsmyndigheten för säkerhetsbranschen. Utbildningsmaterialet för grundkursen för ordningsvakter (utan bilagor) finns även tillgängligt på denna webbsida.

**FÖRDELNINGEN AV LEKTIONERNA VID GRUNDKURSEN FÖR
ORDNINGSVAKTER**

Minimilängden för utbildningen i undervisningsämnet	Undervisningsämnet och dess centrala undervisningsinnehåll
45 min.	1 Öppning, arrangemang, kursens innehåll och målsättningar <ul style="list-style-type: none"> - kursens målsättningar - allmänt om ordningsvaktens uppgifter - ordningsvaktens tjänstgöringsområden och tjänstgöringsplatser
45 min. De grundläggande principer i lagen om sammankomster	2 Allmän sammankomst och offentlig tillställning <ul style="list-style-type: none"> - definitionen av en allmän sammankomst - definitionen av en offentlig tillställning - undantag från tillämpningen av lagen om sammankomster - allmänna principer för hur tillställningar skall ordnas - det allmännas skyldighet att trygga och främja
45 min.	3 Allmänna sammankomster <ul style="list-style-type: none"> - rätten att ordna allmänna sammankomster - anmälningsskyldigheten - sammankomster på allmänna platser - begränsningar som gäller platsen för sammankomsten - avbrytande och avslutande av allmän sammankomst
45 min.	4 Offentliga tillställningar <ul style="list-style-type: none"> - ordnande av offentliga tillställningar och anmälningar till myndigheterna - samtycke av ägaren eller innehavaren till den plats där tillställningen ordnas - anmälningsskyldighet och anmälningsinnehåll - förbud mot en offentlig tillställning - hindrande, avbrytande och avslutande av en offentlig tillställning - ansvarsförsäkring
2 x 45 min. Ordningsvaktens uppgifter och tjänstgöring som ordningsvakt	5 Upprätthållandet av ordning och tjänstgöring som ordningsvakt <ul style="list-style-type: none"> - ansvaret för upprätthållandet av ordning - allmän sammankomst och offentlig tillställning - inkvarterings- och förplägnadsrörelser - campingsplatser - passagerarfartyg - affärscentra, trafikstationer och kollektiva trafikmedel <p>Ordningsvakt</p> <ul style="list-style-type: none"> - godkännande som ordningsvakt - tillfälligt godkännande för en enskild tillställning - återkallande av godkännandet som ordningsvakt - tillfälligt återkallande av godkännandet som ordningsvakt - ordningsvaktskort och kopia av godkännandet som ordningsvakt - ordningsvaktens kännetecken - tillsättande av en ordningsvakt

	<p>Ordningsvaktens tjänstgöringsområde</p> <ul style="list-style-type: none"> - tjänstgöringsområdena på olika områden och platser - utvidgande undantag <p>Ordningsvaktens uppgifter</p> <ul style="list-style-type: none"> - tryggnad av säkerheten inom tjänstgöringsområdet - skyddande av utomstående och av miljön - förhindrande av skador - skyldigheten att anmäla om fara, skada eller störning
<p>3 x 45 min.</p> <p>Allmänna principer</p>	<p>Allmänna principer för övervakning av ordningen</p> <ul style="list-style-type: none"> - principer för verksamheten - förhållandet till den som ordnar tillställningen och till arbetsgivaren - förhållandet till polisen och till övriga myndigheter <p>Rättigheter och skyldigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - vägrande av tillträde – ovillkorlig skyldighet - vägrande av tillträde – rättighet som är beroende av prövning - avlägsnande - gripande - hållande i förvar - gripande ombord på passagerarfartyg - befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen
<p>45 min.</p> <p>Visitering</p>	<p>Visitering av personer och granskning av</p> <ul style="list-style-type: none"> - förbjudna föremål och ämnen - visitering av en gripen - rätten att frånta en person förbjudna föremål och ämnen - förfarandet gällande föremål och ämnen som fråntagits någon
<p>3 x 45 min.</p> <p>Maktmedel och deras användning samt tillåtande grunder.</p> <p>Allmänna rättigheter</p>	<p>Användningen av maktmedel</p> <ul style="list-style-type: none"> - syftet med användningen av maktmedel - maktmedlens försvarlighet - sätten för användning av maktmedel och maktmedelsredskap - maktmedel då en polisman bistås <p>Nödvärn</p> <ul style="list-style-type: none"> - försvarlighet - behövlighet - skyddsintressen - angrepp - tidsmässig utsträckning - excess i nödvärn <p>Nödtillstånd</p> <ul style="list-style-type: none"> - nödtillståndsbestämmelserna <p>Allmän rätt att gripa</p> <ul style="list-style-type: none"> - rätt att använda maktmedel

	<p>Laglig självtäkt</p> <p>Ordningstvaktens särskilda skyldigheter och straffrättsliga skydd</p> <ul style="list-style-type: none"> - ordningstvaktens särskilda skyldigheter - straffrättsligt tjänsteansvar och skydd
45 min.	<p>6 Vissa allmänna brott i strafflagen</p> <ul style="list-style-type: none"> - utsättande - misshandel - skadegörelse
2 x 45 min.	<p>7 Rusmedel och tobak</p> <ul style="list-style-type: none"> - alkohol - tobak - sniffning <p>Narkotika</p> <ul style="list-style-type: none"> - de vanligaste narkotika - identifieringen av och mötet med en person som är påverkad av narkotika <p>Våldsam person</p> <ul style="list-style-type: none"> - identifieringen av en våldsam person - den verksamhetstaktik som gäller mötet med en våldsam person
3 x 45 min. Ordningstvaktens användning av maktmedel	<p>Teoretisk utbildning i användning av maktmedel för ordningstvakter (45 min.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - syftet med användning av maktmedel - maktmedlens försvarlighet - sätten för användning av maktmedel samt maktmedelsredskap - maktmedel då en polisman bistås <p>Praktisk övning i användning av maktmedel (2x 45 min.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - grunderna för användning av handfängsel - praktiska övningar med handfängsel - bindande och transportgrepp
3 x 45 min.	<p>8 Räddningsplanen och de preliminära åtgärderna vid brand (45 min.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - skyldigheten att göra upp en räddningsplan och planens innehåll - primärsläckning, beredskap och släckningsredskap <p>Akut första hjälp (45 min.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - de centrala grunderna för akut första hjälp <p>Ordningstvaktens verksamhet i praktiken (45 min.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - före tillställningen - under tillställningen - efter tillställningen
2x45 min	<p>Slutprov och feedbackdiskussion</p> <ul style="list-style-type: none"> - genomgång av provet, de riktiga svaren, motiveringar - feedback om kursen

1 GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER

1.1	KURSENS MÅLSÄTTNINGAR	2
1.2	ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	2
1.3	ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDEN OCH TJÄNSTGÖRINGSPLATSER.....	3
1.4	DE FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET	4

1 GRUNDKURSEN FÖR ORDNINGSVAKTER

1.1 KURSENS MÅLSÄTTNINGAR

Målsättningen för grundkursen för ordningsvakter är att ge den som godkänt genomgått kursen beredskap att tjänstgöra som ordningsvakt vid sedvanliga tillställningar. Efter att grundkursen för ordningsvakter har genomgåts är det möjligt att genom specialutbildning inhämta ytterligare yrkeskunskaper som omfattar möten med våldsamma personer samt användningen av maktmedel och maktmedelsredskap.

För utbildningskravens del bör man minnas att polisinrättningen på den ort där tillställningen äger rum kan ställa högre krav på ordningsvakternas yrkeskunskaper än de minimikrav som anges i lagstiftningen. Vid tillställningar som med tanke på upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet är krävande kan polisen således förutsätta att samtliga, eller i varje fall en viss del, av ordningsvakterna utöver grundkursen har genomgått fortbildning som omfattar användning av maktmedel och maktmedelsredskap. En motsvarande förutsättning kan även vara att utbildning i först hjälp har genomgåts.

Arrangören av en tillställning är också alltid skyldig att orientera ordningsvakterna i de särskilda frågor som anknyter sig till den plats där tillställningen ordnas (t.ex. musikfestivaler, internationella idrottstävlingar, näringsrörelser och passagerarfartyg).

1.2 ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

I lagen om ordningsvakter (533/1999) har föreskrivits om tillsättande av och tjänstgöring som ordningsvakt. Denna lag innehåller även bestämmelser om ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter samt befogenheter.

En ordningsvakt åtnjuter särskilt straffrättsligt skydd då han utför sina uppgifter. Med denna bestämmelse strävar man efter att trygga att ordningsvakten utför sina uppgifter på vederbörligt sätt. I anslutning till detta är ordningsvakten i vissa situationer skyldig att ingripa mot människors grundläggande rättigheter.

Ordningsvaktens centrala uppgift är att på sitt tjänstgöringsområde sörja för publikens och övriga människors säkerhet. I praktiken innebär detta bland annat mod att ingripa i olika situationer som ordningsvakten i sin uppgift kan möta. Dessa situationer kan vara av mycket olika art och det är inte möjligt att i lagstiftningen detaljerat förutse eller definiera dessa. De mest typiska exemplen på situationer av denna typ är bland annat olika situationer i vilka det ingår våld eller hot som san-

nolikt leder till våld eller störande uppträdande. Bakgrunden till dessa problem är ofta överdriven användning av alkohol eller andra rusmedel.

Ordningssvakten skall dessutom sörja för att olika tillställningar inte orsakar utomstående oskäligen störning. Oskäligen störning kan uppstå av till exempel buller, nedskräpning samt trafikarrangemang. Exempelvis publiken vid idrottstävlingar kan i allmänhet inte anses störa tävlingarnas förlopp genom högljutt bistånd, men på en konsert kan motsvarande uppträdande ofta anses vara störande.

Ordningssvakten kan även tjänstgöra som trafikdirigerare, men han skall då ha ett förordnande till detta av polisen. Ordningssvakten skall i dessa uppgifter ha den utrustning som förutsätts av den som dirigerar trafiken.

Tjänstgöring som ordningssvakt förutsätter alltid att polisen har godkänt att ifrågasvarande tjänstgör som detta. Förutsättningarna för godkännandet är kopplade till att ifrågasvarande person är tillförlitlig och hederlig samt att han i fråga om sina personliga egenskaper och sin yrkesskicklighet är lämplig för uppgiften.

1.3 ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDEN OCH TJÄNSTGÖRINGSPLATSER

Enligt 1 § lagen om ordningssvakter kan ordningssmän tjänstgöra vid tillställningar som ordnas i enlighet med följande författningar eller på områden som avses i ifrågasvarande bestämmelser:

ALLMÄN SAMMANKOMST

Lag om sammankomster (530/1999)

OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Lag om sammankomster (530/1999)

INKVARTERINGS- OCH FÖRPLÄGNADSRÖRELSER

Förordning om inkvarterings- och förplägnadsrörelser (19.4.1991/727)

CAMPINGPLATSER

Lag om friluftsliv (606/1973)

PASSAGERARFARTYG

Sjömanslag (423/1978)

AFFÄRSSCENTRA, TRAFIKSTATIONER OCH KOLLEKTIVTRAFIKENS FORDON

Ordningsslag (612/2003)

De ordningssvaktsuppgifter som grundar sig på ordningsslagen avviker på många sätt från de ordningssvaktsuppgifter som grundar sig på de ovannämnda författningarna. Avvikelserna anknyter sig bland annat till rätten att utföra en viss uppgift

och till de krav på yrkesskicklighet som förutsätts av ordningsvakter. Dessa omständigheter behandlas senare i detta utbildningsmaterial.

1.4 DE FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET

I detta utbildningsmaterial används följande förkortningar för författningarna:

Lagen om sammankomster - **LS**

Lagen om ordningsvakter - **LOV**

Förordningen om inkvarterings- och förplägnadsrörelser - **FIF**

Strafflagen -**SL**

Polislagen - **PolL**

Tvångsmedelslagen - **TvML**

Lagen om friluftsliv - **LOF**

Sjömanslagen – **SML**

Ordningsslagen – **OL**

Inrikesministeriets förordning om ordningsvaktens kännetecken - **FOK**

2 ALLMÄN SAMMANKOMST OCH OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

2.1	ALLMÄN SAMMANKOMST – EN DEFINITION	2
2.2	OFFENTLIG TILLSTÄLLNING – EN DEFINITION	3
2.3	UNDANTAG FRÅN TILLÄMPNINGEN AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER.....	4
2.4	ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR HUR TILLSTÄLLNINGAR SKALL ORDNAS	5
2.4.1	<i>Diskriminering</i>	6
2.5	DET ALLMÄNNAS SKYLDIGHET ATT FRÄMJA MÖTESFRIHETEN.....	7

2 ALLMÄN SAMMANKOMST OCH OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Lagen om sammankomster innehåller bestämmelser om ordnandet av såväl allmänna sammankomster som offentliga tillställningar, om rätten att ordna dessa tillställningar samt om upprätthållandet av säkerheten vid dem. Utgångspunkten för lagen om sammankomster är att samtliga för allmänheten öppna tillställningar är antingen allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar.

En ordningsvakt som tjänstgör vid en tillställning måste dock kunna skilja på om han tjänstgör vid en allmän sammankomst eller en offentligt tillställning. Detta är av betydelse, eftersom dessa tillställningar regleras på delvis olika sätt. Ordningstvaktens rättigheter och skyldigheter är också olika, beroende på vilket slag av tillställning det är fråga om.

2.1 ALLMÄN SAMMANKOMST – EN DEFINITION

Med allmänna sammankomster avses i denna lag demonstrationer eller andra tillställningar som ordnas i syfte att utöva mötesfriheten och i vilka även andra än de som uttryckligen inbjudits kan delta eller följa. Som allmänna sammankomster betraktas dock inte sådana demonstrationer vid vilka avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter. (LS 2 § 2 mom.)

Med en allmän sammankomst avses i regel en tillställning som är öppen för allmänheten, där man där man sprider information, bildar eller ger uttryck för åsikter. Allmänna sammankomster är bland annat valmöten samt olika i upplysnings syfte ordnade tillställningar, processioner (bl.a. första majtåg) och andra demonstrations-tåg. Som en allmän sammankomst kan även anses en tillställning vars syfte är att förevisa ett konstnärlig verk eller en annan konstnärlig presentation. Arrangören av en allmän sammankomst kan dock sätta upp vissa begränsningar för deltagandet i den, t.ex. att inträdesavgift uppbärs.

Andra än de nämnda processionerna är i regel offentliga tillställningar, bland annat olika kommersiella processioner, såsom julparader och öppningsparaden vid en festival.

Programmet vid en tillställning kan förutom sådana drag som tillhör de allmänna sammankomsterna även innehålla nummer av underhållningskaraktär. Härvid anses tillställningen antingen som en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning, beroende på vilket dess huvudsakliga ändamål är. Vid tolkningen skall allmänna sammankomster ges företräde, eftersom vid dessa det primära är den i grundlagen tryggade mötesfriheten.

Demonstrationer och andra allmänna möten kan skilja sig från varandra i fråga om programinnehållet, den plats där tillställningen ordnas eller i fråga om någon annan omständighet. När det gäller demonstrationer kan sammankomstens ändamål anses vara att offentligt framföra åsikter eller framlägga krav i någon fråga, antingen till en utvald målgrupp eller till en publik som inte är bestämd på förhand.

2.2 OFFENTLIG TILLSTÄLLNING – EN DEFINITION

*Med offentliga tillställningar avses i denna lag nöjestillställningar, tävlingar, uppvisningar och andra med dessa jämförbara tillställningar som är öppna för allmänheten och som inte skall anses vara allmänna sammankomster. Om inbjudan eller medlemskap i en viss sammanslutning krävs för deltagande i en tillställning, skall bestämmelserna om offentliga tillställningar i denna lag tillämpas på tillställningen, om den inte kan anses vara enskild på basis av antalet deltagare, tillställningens natur eller andra särskilda skäl.
(LS 2 § 3 mom.)*

Med offentliga tillställningar kan avses till exempel olika nöjestillställningar och idrottsevenemang, fester, danstillställningar samt tillställningar för att framföra konstnärliga verk som till exempel teater-, opera-, balett-, cirkus- och biografföreställningar samt konserter och utställningar.

Andra uppvisningar och utställningar än sådana som ordnas för att framföra konstnärliga verk skall också ingå i kategorin offentliga tillställningar. Sådana är till exempel olika kommersiella tillställningar, såsom mässor och reklamtillställningar, förevisning av djur eller föremål för bedömning eller försäljning samt flyg- och idrottsuppvisningar. Som offentliga tillställningar skall också anses olika tävlingar och lagkamper samt evenemang som ordnas i nöjesparker och på tivoli. Processioner som ordnas för annat ändamål än för att utöva mötesfriheten, såsom festtåg och reklamprocessioner är även de offentliga tillställningar.

I restauranger och andra förplägnadsrörelser arrangeras även ofta olika tillställningar. Typiska sådana tillställningar är bland annat danser, diskotek och karaokekvällar. På dessa tillämpas inte lagen om sammankomster, eftersom dessa och motsvarande tillställningar kan anses höra till restaurangers sedvanliga verksamhet. Lagen om sammankomster skall tillämpas närmast på sådana offentliga tillställningar som ordnas i restauranger, som inte anses höra till restaurangens sedvanliga verksamhet. På grund av detta skall till exempel en boxningsmatch som ordnas i en restaurang anses som en offentlig tillställning som omfattas av lagen om sammankomster.

På en campingplats kan även ordnas offentliga tillställningar som omfattas av lagen om sammankomster, till exempel danser och konserter.

2.3 UNDANTAG FRÅN TILLÄMPNINGEN AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER

Denna lag tillämpas inte på officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund och inte heller på tillställningar som är typiska för religionssamfundens verksamhet och som ordnas för offentlig religionsutövning i samfundens egna eller med dem jämförbara lokaler. (LS 2 § 4 mom.)

Lagen om sammankomster tillämpas inte på officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund. Med offentliga samfund avses bland annat kommunerna och staten. Sådana offentliga tillställningar är till exempel försvarsmaktens parader, självständighetsfester, kommunernas officiella årsfester, begravningar som anordnas av staten, promotionsfestligheter samt öppnandet av läseåret och de tåg som hör till detta. Officiella tillställningar kan ordnas i samarbete mellan myndigheterna, varför det inte har ansetts vara ändamålsenligt att de skall omfattas av lagen om sammankomster.

Lagen om sammankomster blir dock tillämpbar om ett offentligt samfund ordnar en annan offentlig tillställning än en av de ovannämnda. Sådana tillställningar är bland annat av en kommun arrangerade kulturevenemang.

Lagen om sammankomster tillämpas inte heller på tillställningar som hör till religionssamfundens sedvanliga verksamhet, såsom gudstjänster, mässor, vesprar, processioner och andra med dessa jämförbara tillställningar som ordnas i samfundets egna eller dessa motsvarande lokaler.

Andra tillställningar som religionssamfundet ordnar omfattas däremot av lagen om sammankomster. Sådana tillställningar är till exempel tillfälliga religiösa tillställningar som ordnas utomhus i provisoriska tält eller i idrottshallar. Med religionssamfund avses den evengelisk-lutherska kyrkan och det ortodoxa samfundet och andra enligt 2 kap. religionsfrihetslagen (453/2003) registrerade religionssamfund.

2.4 ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR HUR TILLSTÄLLNINGAR SKALL ORDNAS

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar skall ordnas under fredliga former samt så att deltagarnas eller utomståendes säkerhet inte äventyras eller deras rättigheter inte kränks. När sådana tillställningar ordnas skall man se till att sammankomsten inte medför avsevärd olägenhet för miljön. (LS 3 § 1 mom.)

Arrangören av en tillställning skall se till att nödvändiga säkerhetsåtgärder vidtas vid den och skall också beakta utomståendes rättigheter så att de olägenheter som tillställningen medför för utomstående personer begränsas så mycket som möjligt. Den avsedda olägenheten kan bestå av störning eller konkret skada.

Till utomstående personers rättigheter hör också hemfriden som tryggas enligt strafflagen och som inte får kränkas när en tillställning ordnas. Tillfällig och rimlig störning som tillställningen orsakar kan likväl inte anses kränka hemfriden.

Då en tillställning ordnas skall arrangören även se till att miljön inte vållas betydande olägenhet av tillställningen. Den miljö som avses kan vara både bebyggd och i naturtillstånd. Detta krav förutsätter att arrangören ser till att nödvändiga åtgärder vidtas för att förhindra betydande olägenheter för miljön. De olägenheter som avses kan vara bestående eller övergående. Arrangören skall också så vitt möjligt se till att obetydliga olägenheter som tillställningen kan förorsaka begränsas. Som obetydlig olägenhet kan anses till exempel att en gräsmatta tillfälligt trampas ned.

För att hindra ovannämnda olägenheter och begränsa dem kan arrangören tillsätta eller polisen bestämma att arrangören skall tillsätta ordningsvakter för tillställningen. Ordningsvakten skall hålla ovan relaterade bestämmelse i lagen om sammankomster som den som utgör grunden för hans tjänstgöring.

2.4.1 Diskriminering

När en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning ordnas får ingen utan godtagbart skäl försättas i en ojämlig ställning på grund av nationellt eller etniskt ursprung, kön, religion, övertygelse, åsikt, händelsestillstånd, invaliditet eller någon annan orsak som hänför sig till dennes person. (LS 3 § 2 mom.)

Den som i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller något annat offentligt uppdrag eller vid anordnande av en offentlig tillställning eller ett allmänt möte utan godtagbart skäl

- 1) inte betjänar någon viss person på gängse villkor,*
- 2) förvägrar någon tillträde till tillställningen eller mötet eller avlägsnar någon därifrån eller*
- 3) försätter någon i en uppenbart ojämlig eller väsentligt sämre ställning än andra*

på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella inriktning eller hälsotillstånd eller religion, samhällliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet skall, om gärningen inte skall bestraffas som diskriminering i arbetslivet, för diskriminering dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. (SL 11 kap. 9 §)

Diskriminering har i strafflagen föreskrivits vara straffbar. Även lagen om sammankomster innehåller en specialbestämmelse om diskriminering. Till förbjuden diskriminering kan man göra sig skyldig till exempel då en person utan godtagbart skäl hindras att delta i en allmän sammankomst eller offentlig tillställning.

Att tillträdet till en biograf föreställning på grund av filmens innehåll begränsas för personer under en viss åldersgräns kan dock inte anses som diskriminering. Anordnaren eller polisen kan uppställa åldersgränser för även andra offentliga tillställningar.

Exempelvis tillställningar som ordnas av religionssamfund kan vara avsedda enbart för personer som omfattar religionen i fråga.

Att delta i en demonstration genom att bära skyltar med slagord kan vara begränsat till enbart anhängare av en viss åsikt. Anhängarna av en motsatt åsikt anses i så fall utgöra en motdemonstration.

2.5 DET ALLMÄNNAS SKYLDIGHET ATT FRÄMJA MÖTESFRIHETEN

Det allmänna skall främja mötesfriheten genom att trygga rätten att sammankomma utan yttre störning och genom att skapa förutsättningar för att ordna allmänna sammankomster. (LS 4 §)

Enligt lagen om sammankomster skall det allmänna främja mötesfriheten genom att trygga rätten att sammankomma utan yttre störning och genom att skapa förutsättningar för att ordna allmänna sammankomster.

I praktiken innebär bestämmelsen närmast att kommunerna, staten och andra offentlighetsrättsliga samfund skall ställa sig positivt till att lokalteter och områden överlåts att användas för allmänna sammankomster. Bestämmelsen innebär även att polisen skall skydda en allmän sammankomst mot yttre störningar.

Bestämmelsen innebär dock inte att myndigheterna i alla situationer måste trygga och främja ordnandet av en allmän sammankomst. För att få det skydd som avses i lagstiftningen skall allmänna sammankomster vara fredliga och även annars genomförda på ett godtagbart sätt.

3 ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

3.1	RÄTTEN ATT ORDNA ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER	2
3.2	RÄTTEN ATT DELTA I ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER	3
3.3	ANMÄLNINGSSKYLDIGHET	3
3.3.1	<i>Anmälan som lämnas av enskilda personer.....</i>	4
3.3.2	<i>Innehållet i anmälan och kontaktpersonen.....</i>	5
3.4	SAMMANKOMSTER PÅ ALLMÄNNA PLATSER	6
3.4.1	<i>Begränsningar som gäller platsen för sammankomsten.....</i>	7
3.4.2	<i>Anvisande av en annan plats för en sammankomst och ändrande av rutten för en procession.....</i>	8
3.4.3	<i>Mötesutrustning.....</i>	9
3.5	AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV ALLMÄN SAMMANKOMST	10

3 ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

3.1 RÄTTEN ATT ORDNA ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

Myndiga personer, sammanslutningar och stiftelser får ordna allmänna sammankomster. En omyndig person som fyllt 15 år får ordna en allmän sammankomst, om det inte är uppenbart att han eller hon inte kan svara för de skyldigheter som arrangören har enligt lag. En annan omyndig person får ordna en allmän sammankomst tillsammans med en myndig person. (LS 5 §)

Utövande av den i grundlagen tryggade mötesfriheten får inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är föreskrivna i lag. Därtill förutsätts att de är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen, för skyddandet av den allmänna hälsan och sedligheten eller andra personers fri- och rättigheter.

Allmänna sammankomster kan ordnas av fysiska personer, sammanslutningar eller stiftelser. Exempel på de senare är registrerade föreningar, öppna bolag, kommanditbolag, eller andelslag. Sammankomster kan också ordnas av offentlig-rättsliga samfund såsom staten, en kommun, en församling eller en studentkår.

Även sammanslutningar som saknar rättslig handlingsförmåga, exempelvis oregistrerade föreningar, kan ordna sammankomster. Arrangörens ansvar skall då i sista hand bäras av de fysiska personer som handlar för sammanslutningen.

Oberoende av sin hemort har även en utlänning rätt att ordna en allmän sammankomst i Finland. Även utländska sammanslutningar kan ordna en allmän sammankomst här.

Rätt att ordna en allmän sammankomst har både minderåriga som fyllt 15 år samt personer som fyllt 15 år men förklarats omyndiga. Andra omyndiga har rätt att ordna allmänna sammankomster tillsammans med en myndig person. I praktiken gäller detta barn under 15 år. Av omyndiga som har rätt att ordna sammankomst krävs dock förmåga att svara för de skyldigheter som arrangören skall fullgöra. Efter att den föreskrivna anmälan har lämnats in gör polisen en bedömning av den omyndiges förmåga att svara för dessa skyldigheter. I de lagbestämmelser som gäller vårdnad av och förmynderskap för barn fastställs när en minderårig behöver medverkan av sin vårdnadshavare eller förmyndare för att ordna en sammankomst.

Polisen kan förbjuda att en allmän sammankomst ordnas i endast de fall där det är uppenbart att den som ordnar sammankomsten inte kan svara för de skyldigheter som arrangören skall fullgöra. Bedömningen görs alltid från fall till fall och uppmärksamhet skall fästas vid bland annat sammankomstens natur, det väntade antalet deltagare samt omfattningen av arrangemangen för tillställningen. Utgångspunkten är dock att en omyndig som fyllt 15 år har rätt att ordna en allmän sammankomst. Avsikten med polisens möjlighet att meddela förbud är närmast att skydda omyndiga för ett ansvar de inte har förutsättningar att bära

För bedömningen av situationen kan polisen förutsätta att arrangören eller dennes företrädare personligen besöker polisens verksamhetsställe, om polisen har grundad anledning att misstänka att arrangören inte kan svara för de skyldigheter som skall fullgöras.

Ingen av de nämnda omständigheterna ger rätt att helt ställa bland annat minderåriga utanför rätten att ordna en sammankomst.

Utgångspunkten är dock att en allmän sammankomst alltid skall ha en arrangör. En sammankomst kan ha även flera arrangörer, varvid dessa gemensamt ansvarar för de uppgifter och skyldigheter som arrangören skall fullgöra.

3.2 RÄTTEN ATT DELTA I ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

*Var och en har rätt att delta i allmänna sammankomster.
(LS 6 §)*

Var och en har rätt att delta i allmänna sammankomster. Rätten att delta omfattar rätten att vara närvarande, hålla tal, framföra åsikter eller på något annat sätt uttrycka tankar vid sammankomsten. Rätten att delta gäller alla människor oberoende av omyndighet, medborgarskap, hemort eller andra omständigheter.

Bestämmelsen hindrar inte att inträdesavgift fastställs för en allmän sammankomst.

3.3 ANMÄLNINGSSKYLDIGHET

Senast sex timmar innan en allmän sammankomst ordnas utomhus på allmän plats skall arrangören lämna en muntlig eller skriftlig anmälan om sammankomsten till polisen på den ort där sammankomsten ordnas. Även en anmälan som lämnas senare kan anses giltig, om sammankomsten inte medför oskälig olägenhet för allmän ordning. (LS 7 § 1 mom.)

På arrangören av en allmän sammankomst som ordnas utomhus på allmän plats ställer lagen om sammankomster krav på att det till polisen görs en särskild anmälan om ordnandet av sammankomsten. Anmälningsskyldigheten gäller därigenom inte allmänna sammankomster som ordnas inomhus.

Med allmän plats avses områden som är avsedda för allmänt bruk eller i praktiken är i allmänt bruk (OL 2 §). En plats kan vara allmän oberoende av om den är privatägd eller ägs av ett offentligt samfund. Allmänna sammankomster som ordnas på olika överbyggda områden som är i allmän användning omfattas av anmälningsskyldigheten.

Om ordnandet av sammankomsten anmäls till polisen på den ort där sammankomsten skall äga rum. Med detta avses den polisinsättning inom vars verksamhetsområde sammankomsten huvudsakligen ordnas. I praktiken innebär detta att anmälan kan lämnas till den polisinsättning som vid tidpunkten för anmälan ansvarar för polisverksamheten på ifrågakvarande område.

Anmälan skall lämnas senast sex timmar innan sammankomsten inleds. Avsikten med bestämmelsen är att ge polisen tillräckligt med tid att förbereda de uppgifter som enligt lagen skall skötas i anslutning till sammankomsten. Avsikten med tidsfristen är således inte att hindra utövandet av mötesfriheten.

Arrangören för en allmän sammankomst eller hans företrädare är ansvarig för att anmälan lämnas. Anmälan kan lämnas skriftligt eller muntligt. För skriftliga anmälningar har polisen en särskild blankett.

Bestämmelsen om anmälningsskyldigheten är viktig för polisen, eftersom polisen genom anmälan på förhand får information om sammankomster som skall ordnas utomhus. Avsikten med anmälningsskyldigheten är att skapa förutsättningar för samarbete mellan arrangören och polisen samt att trygga polisens möjligheter att för sin del se till att sammankomsten förlöper utan störningar. Sammankomster som ordnas utomhus på allmän plats kan till exempel förutsätta särskilda trafikarrangemang eller andra åtgärder som polisen skall vidta på förhand eller under sammankomsten.

3.3.1 Anmälan som lämnas av enskilda personer

Anmälan kan också lämnas för en sådan demonstration som ordnas utomhus på allmän plats och vid vilken avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter. På demonstrationen tillämpas i sådana fall bestämmelserna om allmänna sammankomster i denna lag med undantag för 5 §. (LS 7 § 2 mom.)

Demonstrationer med en enskild eller ett fåtal deltagare hör utgångsvis inte till tillämpningsområdet för lagen om sammankomster (LS 2 § 2 mom.).

Att vissa bestämmelser i lagen om sammankomster (närmast bestämmelserna om rätten att ordna sammankomster och om anmälningsskyldigheten) utsträcks att gälla dessa tillställningar har inte ansetts som ändamålsenligt. Å andra sidan har det inte heller ansetts motiverat att så kallade enmansdemonstrationer enbart på grund av det låga deltagarantalet helt och hållet ställs utanför det skydd som lagen om sammankomster erbjuder.

Bland annat de bestämmelser som gäller platsen för sammankomsten har en central betydelse även i fråga om demonstrationer med ett fåtal deltagare. Därför kan även dessa demonstrationer anmälas till polisen om man så önskar, varvid det skydd som lagen erbjuder kan erhållas.

3.3.2 Innehållet i anmälan och kontaktpersonen

Anmälan om en allmän sammankomst skall innehålla följande uppgifter:

- 1) sammankomstens arrangör,
- 2) sammankomstens syfte,
- 3) platsen för sammankomsten eller ruten för processionen,
- 4) när sammankomsten skall inledas och en uppskattning av när den kommer att avslutas,
- 5) ordningsvakter som arrangören har utsett, samt
- 6) konstruktioner och annan specialutrustning som skall användas under sammankomsten.

Sammankomstens arrangör skall dessutom i anmälan namnge en person som skall vara anträffbar för polisen i frågor som gäller ordnandet av sammankomsten (kontaktperson). (LS 8 §)

Lagen om sammankomster innehåller även bestämmelser om innehållet i den anmälan som skall lämnas till polisen och om en kontaktperson. I lagen har föreskrivits de minimiuppgifter som arrangören alltid måste lämna i sin anmälan.

Dessa uppgifter är nödvändiga för att polisen skall kunna uppskatta behovet av åtgärder som tillställningen förutsätter. Anmälan ger även polisen möjlighet att avgöra om det är fråga om en i lagen om sammankomster avsedd allmän sammankomst eller offentlig tillställning.

Uppgift om platsen för sammankomsten eller ruten för processionen krävs bland annat med tanke på bedömningen av prioritetsordningen mellan olika arrangörer. Polisen behöver ifrågavarande uppgift även för planeringen och inriktningen av sina egna åtgärder.

Anmälan skall även innehålla uppgift om konstruktioner och annan specialutrustning som skall användas. Till dem hör till exempel stora ställningar eller scenanordningar och fortskaffningsmedel som skall användas i processionen. Sedvanliga tillbehör för sammankomster såsom flaggor, kännetecken, affischer eller ljudförstärkare måste dock inte nämnas i anmälan.

Att det i lagen förutsätts att en särskild kontaktperson namnges har i praktiken visat sig vara ändamålsenligt bland med tanke på eventuella överläggningar om anordnandet av sammankomsten samt för att ta emot anvisningar och föreskrifter som polisen ger på förhand. Den kontaktperson som lagen förutsätter skall kunna kontaktas av polisen i ärenden som gäller anordnandet av sammankomsten.

3.4 SAMMANKOMSTER PÅ ALLMÄNNA PLATSER

Allmänna sammankomster får ordnas utomhus på allmänna torg, öppna platser, gatuområden eller andra för ändamålet lämpliga allmänna platser utan tillstånd av ägaren eller innehavaren. Ägaren eller innehavaren kan begränsa rätten att använda en sådan plats för en sammankomst, om sammankomsten väntas medföra oskälig olägenhet för ägaren, innehavaren eller miljön. (LS 9 §)

Lagen om sammankomster innehåller en förteckning över de platser där en allmän sammankomst kan ordnas utomhus. Förteckningen har dock funktionen av ett exempel och utöver de områden som nämns i den kan andra platser som är i allmänt bruk och som lämpar sig för sammankomster komma i fråga, såsom parker och andra rekreativsområden, trappor till offentliga byggnader eller överbyggda passager.

Samtycke av den ägare eller innehavare till området som nämns i bestämmelsen inhämtas sällan för sig, eftersom avsikten är att ordna sammankomsten på ett område som är i allmänt bruk. I dessa fall har områdets ägare eller innehavare i allmänhet inte orsak att vägra samtycke till att sammankomsten ordnas.

Allmänna platser för sammankomster är de områden som är i allmänt bruk, till vilka var och en i alla händelser har fritt tillträde och rätt att röra sig och uppehålla sig på.

Enbart det i byggnadsplanen angivna syftet för ett områdes användning är inte avgörande när områdets natur fastställs, även om det kan vara av betydelse för bedömningen av saken. I sista hand skall områdets faktiska, hävdvunna användning avgöra frågan. Till exempel militärområden som är helt avstängda för allmänheten, gränzoner och de delar av hamnområden och flygplatser där tillträde är begränsat hör inte till de i lagen om sammankomster avsedda områden där sammankomster kan ordnas som. Även begravningsplatser samt naturskydds- och fornminnesområdet skall i regel anses olämpliga för sammankomster.

Platsens ägare och innehavare har möjlighet att för att skydda sina rättigheter begränsa användningen av en plats för en sammankomst. Detta är närmast möjligt om sammankomsten väntas medföra oskälig olägenhet för platsens ägare, innehavare eller för miljön. Ägaren eller innehavaren kan även uppställa villkor för användningen av platsen eller helt förbjuda att platsen används.

Ägarens och innehavarens inskränkningsmöjligheter förutsätter alltid objektiva grunder. I praktiken kan t.ex. avsevärd skada på egendom eller på miljön utgöra en godtagbar grund för inskränkning av eller förbud för sammankomsten. En inskränkingsgrund kan även vara att sammankomsten oskäligt stör den särskilda användning som ägaren eller innehavaren har avsett för platsen.

För att ordna allmänna sammankomster utomhus på andra än allmänna platser krävs alltid platsens ägares eller innehavares tillstånd. Detta tillstånd förutsätts även alltid vid sammankomster som ordnas inomhus, om den som ordnar sammankomsten är någon annan än platsens ägare eller innehavare.

3.4.1 Begränsningar som gäller platsen för sammankomsten

*Om anmälan lämnas om flera allmänna sammankomster som kommer att ordnas samtidigt på samma plats och det inte är möjligt att ordna dem samtidigt, skall företräde ges den arrangör som först lämnat anmälan om en sammankomst, om inte något annat följer av hur platsen traditionellt har använts eller av avtal. Polisen kan i sådana fall efter överläggning med kontaktpersonerna anvisa en annan tidpunkt för de övriga sammankomsterna eller en annan plats som är lämplig med hänsyn till syftet med sammankomsten.
(LS 10 § 1 mom.)*

Lagens begränsning i fråga om platsen för sammankomsten gäller enbart användningen av allmänna områden utomhus för sammankomster. Detta beror på att de sammankomster som ordnas på ifrågavarande områden omfattas av den i lagen föreskrivna anmälningsplikten.

I bestämmelsen föreskrivs om grunderna för att avgöra företrädesfrågor som ansluter sig till ordnandet av en sammankomst. Dessa situationer kan gälla till exempel en demonstration och den motdemonstration som planeras i anledning av den.

Företräde att ordna en sammankomst har i regel den arrangör som först lämnat anmälan om sammankomsten. Polisen skall då vad gäller de övriga sammankomsterna anvisa en annan tidpunkt eller en annan plats som är lämplig för sammankomstens ändamål. I första hand är det dock skäl att avväga om det är möjligt att ordna sammankomsterna samtidigt och först i andra hand anvisa en annan tidpunkt eller plats för de sammankomster som inte har företräde.

Företräde som grundar sig på anmälan får vika för traditionell användning av platsen för sammankomsten eller avtal om användningen. Om en viss allmän sammankomst traditionellt har ordnats på platsen vid en viss tidpunkt, till exempel första maj, har arrangören av en sådan sammankomst företräde till platsen. En motsvarande tradition kan uppstå redan efter att sammankomsten har ordnats några gånger. Bestämmelsen avser att förhindra att någon av illvilja reserverar platsen för sammankomsten för annat bruk.

Företräde som grundar sig på anmälan får likaså ge vika för avtal med ägaren eller innehavaren som slutits om användning av en plats. Platsens ägare eller innehavare har på ovannämnda sätt möjlighet att inskränka användningen av platsen (LS 9 §).

Polisen har också rätt att på vissa grunder begränsa valet av platsen för en sammankomst eller rutten för en procession.

3.4.2 Anvisande av en annan plats för en sammankomst och ändrande av rutten för en procession

Om säkerheten för människor äventyras, miljön orsakas avsevärd olägenhet, egendom skadas eller utomstående, trafiken eller tillställningar som ingår i ett statsbesök eller en internationell konferens som anordnas av ett offentligt samfund eller tillställningar som i fråga om behovet av skydd kan jämföras med sådana störs i en oskälig mån till följd av att en allmän sammankomst ordnas på den plats som uppgivits, kan polisen efter överläggning med kontaktpersonen anvisa en annan plats som är lämplig med hänsyn till syftet med sammankomsten. (LS 10 § 2 mom.)

Om de grunder som anges i lagen om sammankomster föreligger kan polisen för sammankomsten anvisa en annan plats som är lämplig för dess ändamål. De i lagen angivna grunderna är bland annat avsevärd olägenhet för miljön eller oskälig störning av utomstående

En allmän sammankomst ger så gott som alltid upphov till vissa störningar som även utomstående måste tåla så länge de är skäliga. Bestämmelsen förutsätter därför att en objektiv granskning av störningen visar att den kan anses överskrida gränserna för skälighet. Skälighetsbedömningen påverkas bland annat av om störningen är fortgående eller regelbunden samt av dess styrka.

Det är inte alltid möjligt att förhindra samtliga mindre olägenheter för miljön som en allmän sammankomst ger upphov till. Som en avsevärd olägenhet för miljön kan anses bland annat betydande skador på gräsmattan som orsakas vid en större tillställning på ett parkområde. Avsevärd störning av utomstående kan uppkomma vid en oskälig störning av hemfrid, arbete eller bedrivande av näring. Som en oskälig störning av trafiken kan man anse till exempel en tillställning som anordnas på trottoaren framför någon affär så att fotgängartrafiken och besök i affären hindras.

Polisens möjlighet att begränsa anordnandet av en allmän sammankomst är i praktiken nödvändig närmast på grund av de säkerhetsarrangemang som ansluter sig till den. Säkerhetsarrangemangen kan till exempel förutsätta att en allmän plats måste avspärras för allmänheten eller dess användning begränsas.

Även ordnandet av en offentlig tillställning kan i vissa fall gå före rätten att ordna en allmän sammankomst. Exempelvis godkänns det inte att en högljud allmän sammankomst (bland annat en demonstration) ordnas intill en sommartheater.

De nämnda begränsningsgrunderna gäller såväl allmänna sammankomster i form av processioner som alla övriga allmänna sammankomster som ordnas utomhus på allmän plats.

Om det är nödvändigt för att trafiken skall flyta smidigt, kan polisen dessutom efter överläggning med kontaktpersonen bestämma att rutten för en procession skall ändras, dock med beaktande av att syftet med processionen inte äventyras av att rutten ändras (LS 10 § 3 mom.)

En rörlig procession stör i allmänhet trafiken mera än en stationär sammankomst och därför har för rörliga processioner föreskrivits en särskild inskränkningsmöjlighet som är flexiblare än de ovannämnda. På basis av denna bestämmelse kan polisen bestämma att processionens rutt skall ändras om detta är nödvändigt för att trafiken skall flyta smidigt. Processionens ändamål får dock inte äventyras genom den ändrade rutten.

3.4.3 Mötesutrustning

Vid allmänna sammankomster är det tillåtet att använda affischer, kännetecken, ljudförstärkare och annan sedvanlig mötesutrustning samt tillfälliga konstruktioner. Arrangören skall då se till att de inte medför fara eller oskälig olägenhet för deltagarna, utomstående eller miljön. (LS 11 §)

För att mötesfriheten i praktiken skall kunna tillgodoses måste det vara möjligt att vid sammankomster använda sedvanlig mötesutrustning och tillfälliga konstruktioner. Med tillfälliga konstruktioner avses till exempel talarstolar. Sammankomstlagens förteckning över mötesutrustning har funktionen som ett exempel, eftersom det är svårt att på förhand uttömmande definiera hurudan utrustning som används i varje enskilt fall. Sedvanlig mötesutrustning vid sammankomster utöver den som nämns i förteckningen kan vara t.ex. flaggor, skyltar och banderoller. Den mötesutrustning som används vid sammankomster är fast förbunden inte enbart till mötesfriheten utan även till yttrandefriheten.

Mötesutrustning som får användas med stöd av lagen om sammankomster skall anknyta sig till det sedvanliga förloppet av en sammankomst. Tillstånd av myndigheterna krävs fortfarande för till exempel konstruktioner som är exceptionella eller stora och för ställningar eller scenanordningar som kan medföra fara, så som särskilt föreskrivs i byggnadslagstiftningen.

Redan de allmänna principerna i lagen om sammankomster för att ordna en tillställning (LS 3 § 1 mom.) förutsätter att ovannämnda omständigheter tas i beaktande.

Polisen kan vid behov ge anvisningar och föreskrifter om användning av utrustning vid sammankomsten, förutsatt att detta inte strider mot bestämmelserna i 11 § om rätten att använda mötesutrustning eller principerna som skall iakttas vid dess användning. För deras del måste man även komma ihåg att 24 § lagen om sammankomster förutsätter att arrangören av sammankomsten sörjer för att mötesutrustning och konstruktioner avlägsnas och området städas efter sammankomsten.

3.5 AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV ALLMÄN SAMMANKOMST

Ordföranden för eller arrangören av en allmän sammankomst skall avbryta sammankomsten eller bestämma att den skall avslutas, om det innebär omedelbar fara för människors säkerhet, egendom eller för miljön att sammankomsten fortsätter.

En polis som hör till befälet har rätt att i de fall som avses i 1 mom. samt när arrangemangen vid en allmän sammankomst i övrigt väsentligt strider mot lag avbryta en allmän sammankomst eller bestämma att den skall avslutas, om andra åtgärder inte har visat sig vara tillräckliga. (LS 21 §)

En allmän sammankomst skall avbrytas i samtliga de situationer som föreskrivs i lagen om sammankomster. Rätt att avbryta eller avsluta en sammankomst har antingen sammankomstens ordförande eller arrangör. Ordningsvakter har inte självständig rätt eller skyldighet att avbryta en sammankomst.

Grunderna för att avbryta och avsluta en sammankomst är rätt snäva och har i anledning av grundlagens tryggnad av utövandet av mötesfriheten definierats uttömmande. Ordföranden eller arrangören är skyldiga att avbryta eller avsluta sammankomsten om det innebär omedelbar fara för människors säkerhet, egendom eller för miljön att sammankomsten fortsätter. Omedelbar fara kan t.ex. vara en farlig eldsvåda i närheten eller ett omfattande elektricitetsavbrott. Som omedelbar fara kan även anses en situation där den allmänna säkerheten vid sammankomsten konkret äventyras av en våldsam sammandrabbning eller ett hot om detta.

Väsentlig försummelse att avbryta eller avsluta en sammankomst är straffbar.

En polisman som tillhör befälet har en motsvarande rätt att avbryta eller avsluta en sammankomst om övriga åtgärder inte är tillräckliga för att avvärja faran.

4 OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

4.1	ORDNANDE AV OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR.....	2
4.2	SAMTYCKE AV ÄGAREN ELLER INNEHAVAREN TILL DEN PLATS DÄR TILLSTÄLLNINGEN ORDNAS	2
4.3	DEN ANMÄLAN SOM SKALL GÖRAS I ANLEDNING AV ATT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING ORDNAS	2
4.3.1	<i>De tillställningar som omfattas av anmälningskyldigheten.....</i>	3
4.3.1	<i>Undantag från anmälningskyldigheten .....</i>	3
4.3.3	<i>Innehållet i anmälan och de utredningar som polisen förutsätter .....</i>	4
4.3.4	<i>De övriga anmälningar som skall göras i anledning av att en offentlig tillställning ordnas.....</i>	4
4.4	FÖRBUD MOT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING.....	5
4.5	HINDRANDE, AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	6
4.6	ANSVARSFÖRSÄKRING.....	7

4 OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

4.1 ORDNANDE AV OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

Myndiga personer, sammanslutningar och stiftelser får ordna offentliga tillställningar. En omyndig person får ordna en offentlig tillställning tillsammans med en myndig person. (LS 12 §)

Enligt lagen om sammankomster får offentliga tillställningar ordnas av myndiga personer, sammanslutningar och stiftelser. En omyndig person får endast tillsammans med en myndig person ordna en offentlig tillställning. Rätten att ordna en offentlig tillställning avviker därigenom för omyndigas del från rätten att ordna en allmän sammankomst.

4.2 SAMTYCKE AV ÄGAREN ELLER INNEHAVAREN TILL DEN PLATS DÄR TILLSTÄLLNINGEN ORDNAS

Den som ordnar en offentlig tillställning skall av platsens ägare eller innehavare inhämta samtycke till att platsen används för tillställningen. (LS 13 § 1 mom.)

Den som ordnar en offentlig tillställning skall av platsens ägare eller innehavare inhämta samtycke till att den plats där tillställningen avses ordnas får användas. Den bestämmelse i lagen om sammankomster som förutsätter att samtycke inhämtas av ägaren eller innehavaren gäller både inomhus och utomhus ordnade tillställningar.

Särskilda bestämmelser om hur samtycke skall inhämtas eller vilken form det skall ha finns inte, eftersom detta kan anses omfattas av avtalsfriheten.

4.3 DEN ANMÄLAN SOM SKALL GÖRAS I ANLEDNING AV ATT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING ORDNAS

Anordnandet av offentliga tillställningar omfattas antingen av anmälningsskyldighet eller kan ske fritt.

4.3.1 De tillställningar som omfattas av anmälningsskyldigheten

Senast fem dygn innan en offentlig tillställning inleds skall arrangören lämna en skriftlig anmälan om tillställningen till polisen på den ort där tillställningen ordnas. Polisen kan godkänna även en anmälan som lämnas senare, om inte ordnandet av tillställningen medför olägenhet för allmän ordning och om försummelsen att iaktta tidsfristen inte oskäligt försvårar fullgörandet av polisens uppgifter enligt lag. (LS 14 § 1 mom.)

Utbildningsmaterialet för grundkursen för ordningsvakter. Fastställt av inrikesministeriet den 15 april 2004.

Den som ordnar en offentlig tillställning skall i regel till polisen på den plats där tillställningen äger rum lämna en skriftlig anmälan senast fem dygn innan tillställningen inleds. För den bestämmelses del som gäller anmälningsskyldigheten måste uppmärksammas att anordnandet av ett stort antal offentliga tillställningar eller program som kan medföra fara eller olägenhet för säkerheten eller omgivningen förutsätter andra anmälningar och tillstånd utöver den anmälan det nu gäller. Föreskrifter kan ges även i ett eventuellt tillståndsbeslut av myndigheten.

Offentliga tillställningar som ordnas inom flera polisdistrikt, t.ex. olika tävlingar i motorsport, skall anmälas till den polisinspektion på vars verksamhetsområde den viktigaste delen av tillställningen ordnas. Anmälan kan också gälla flera eller upprepade offentliga tillställningar av samma slag som samma arrangör ordnar på samma plats, till exempel musik- och danstillställningar, olika uppvisningar eller evenemang i nöjesparker.

Anmälan kan dock göras för högst ett år i gången.

4.3.2 Undantag från anmälningsskyldigheten

Anmälan behöver dock inte lämnas om sådana offentliga tillställningar som på grund av det låga antalet deltagare, tillställningens natur eller platsen där tillställningen ordnas inte kräver åtgärder för att ordning och säkerhet skall kunna upprätthållas eller för att olägenhet för utomstående och miljön skall kunna förhindras och inte heller kräver särskilda trafikarrangemang. (LS 14 § 2 mom.)

Lagen om sammankomster ger även möjlighet att avvika från den nämnda anmälningsskyldigheten. Syftet med att begränsa anmälningsskyldigheten är att gallra bort onödiga skyldigheter för arrangören och därigenom underlätta anordnandet av offentliga tillställningar som inte innebär problem för ordningen och säkerheten. Möjligheten till undantag kan gälla både inomhus och utomhus arrangerade tillställningar.

De åtgärder för upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten som avses i bestämmelsen kan vara sådana som vidtas av både arrangören och polisen. Dessa åtgärder kan gälla till exempel frågan om att utse ordningsvakter som är godkända av polisen, säkerhetsåtgärder i samband med tillställningens programnummer eller avgränsning av platsen för tillställningen från annat bruk.

Åtgärderna för att hindra olägenhet för utomstående eller miljön kan gälla att trygga utomstående personers hemfrid eller hindra skada på egendom. Åtgärderna kan också gälla förberedelser för stora publikmängder med tillräckliga renhållningsarrangemang. Särskilda trafikarrangemang kan gälla till exempel att parkeringsutrymmen reserveras för deltagarna eller att trafiken dirigeras på ett sätt som avviker från de normala trafikarrangemangen.

Utanför kravet på anmälan faller på grundval av ovannämnda i regel till exempel utställningar, biograf-, teater- och operaföreställningar som stadigvarande ordnas

inomhus och sådana konserter där det inte krävs ordningsvakter. Myndigheterna har i allmänhet inte särskild anledning att styra anordnandet av sådana tillställningar.

Till exempel biografer kan nuförtiden vara mycket stora helheter som kan omfatta tiotals salar. På dessa platser kan det exempelvis förutsättas att det finns ordningsvakter för att arrangemangen skall kunna anses vara sakenliga.

4.3.3 Innehållet i anmälan och de utredningar som polisen förutsätter

Angående innehållet i anmälan gäller vad som i 8 § bestäms om anmälan om allmänna sammankomster. Polisen kan vid behov kräva utredningar även om andra omständigheter som hänför sig till anordnandet av offentliga tillställningar. (LS 14 § 3 mom.)

Om innehållet i den anmälan som skall lämnas till polisen gäller vad i lagen om sammankomster föreskrivs om anmälningar som gäller allmänna sammankomster (se närmare punkt 3.3. i detta utbildningsmaterial). De utredningar polisen kan kräva kan gälla till exempel ägarens eller innehavarens samtycke till att platsen används för tillställningen. Dessutom kan polisen vid behov kräva att till exempel anmälningar, tillstånd eller åtgärder som förutsätts enligt annan lagstiftning har skötts sakenligt.

Innan saken avgörs begär polisen ofta utlåtande av vissa andra myndigheter, till exempel brand-, räddnings-, miljö-, hälsovårds-, hälsoskydds-, byggnadsövervaknings- och trafikplaneringsmyndigheterna. Polisen avgör från fall till fall utgående från tillställningens art och omfattning av vilka myndigheter utlåtande skall begäras.

4.3.4 De övriga anmälningar som skall göras i anledning av att en offentlig tillställning ordnas

Den som ordnar en större allmän tillställning där livsmedel säljs eller överlåts skall i god tid göra en skriftlig anmälan om tillställningen till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan med anledning av anmälan meddela för förebyggande av sanitära olägenheter behövliga föreskrifter och anvisningar om förvaring, hantering, försäljning och överlåtelse av livsmedel samt om hushållsvatten och övriga hygieniska arrangemang i samband med tillställningen.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan för förhindrande av sanitär olägenhet begränsa sortimentet av produkter som får säljas eller överlåtas. (Hälsoskyddslag 37 §)

Enligt 37 § hälsoskyddslagen (763/1994) skall den som ordnar en större allmän tillställning där livsmedel säljs eller överlåts i god tid, dvs. minst femton dagar före tillställningen, göra en skriftlig anmälan om den till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. Med en större allmän allmän tillställning avses en tillställning där publiken uppskattas till mera än 500 personer på en gång.

4.4 FÖRBUD MOT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Polisen har rätt att förbjuda en offentlig tillställning, om andra åtgärder inte är tillräckliga och om det är uppenbart att

- 1) det strider mot lag att ordna tillställningen eller att man på ett väsentligt sätt bryter mot denna lag eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag när tillställningen ordnas,*
- 2) ordning och säkerhet inte kan upprätthållas,*
- 3) fara för hälsa eller skada på egendom orsakas av att tillställningen ordnas, eller*
- 4) avsevärd olägenhet för utomstående eller miljön orsakas av att tillställningen ordnas. (LS 15 §)*

Polisen skall i första hand styra anordnandet av offentliga tillställningar genom att ge arrangören anvisningar och föreskrifter (LS 20 §). Om dessa åtgärder inte är tillräckliga och om det är uppenbart att vissa kriterier som föreskrivs i lagen blir uppfyllda, kan polisen redan på förhand förbjuda att tillställningen ordnas. Denna åtgärd är möjlig endast om de i lagen uttömmande föreskrivna kriterierna föreligger.

Att en offentlig tillställning ordnas kan förbjudas på grund av att det är uppenbart att anordnandet av tillställningen strider mot lag eller om det rör sig om att utföra en straffbar handling eller annars lagstridig verksamhet. Att exempelvis en tillställning ordnas på en plats utan samtycke av dess ägare eller innehavare är olagligt.

Att en tillställning ordnas kan även förbjudas när det är uppenbart att det vid ordnandet av den på ett väsentligt sätt bryts mot lagen om sammankomster eller mot de föreskrifter som polisen har utfärdat med stöd av denna lag. Som väsentlig överträdelse av polisens föreskrifter kan även anses till exempel att arrangören underlåter att teckna en ansvarsförsäkring som förutsätts i lagen (LS 16 §) Som väsentlig överträdelse av föreskrifterna kan anses att arrangören inte utser ordningsvakter i enlighet med polisens föreskrifter. Denna omständighet kan gälla bland annat ordningsvakternas antal, utbildning, kön eller deras placering på verksamhetsområdet.

Obetydlig underlåtenhet att iaktta bestämmelser eller föreskrifter möjliggör dock inte förbud mot att ordna tillställningen.

4.5 HINDRANDE, AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Arrangören av en offentlig tillställning skall på de grunder som nämns i 15 § inställa eller avbryta tillställningen eller bestämma att den skall avslutas. På motsvarande grunder har polis och ordningsvakt rätt att hindra eller avbryta en offentlig tillställning eller bestämma att den skall avslutas, om andra åtgärder inte har visat sig vara tillräckliga. Bestämmelserna i 1 mom. om offentliga tillställningar gäller på motsvarande sätt programnummer eller andra evenemang som ingår i sådana tillställningar. (LS 22 §)

Arrangören av en offentlig tillställning har alltid rätt att inställa, avbryta eller avsluta tillställningen. Å andra sidan är arrangören även skyldig att i vissa situationer vidta dessa åtgärder. De skyldigheter som arrangören av en offentlig tillställning har är mer omfattande än hos arrangören av eller ordföranden vid allmänna sammankomster, vilket långt beror på grundlagens skydd för mötesfriheten. Att arrangören av en offentlig tillställning på ett väsentligt sätt försummar sin skyldighet att inställa och avbryta en tillställning har även föreskrivits vara straffbart.

Polisen och ordningsvakten har även rätt att förhindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning på samma grunder. Dessutom förutsätts också att andra åtgärder har visat sig vara otillräckliga för att återställa situationen. Detta understryker att anvisningar och föreskrifter är de primära, i relation till hindrande, avbrytande eller avslutande av en tillställning.

Ordningsvakter har rätt att självständigt besluta om att hindra, avbryta eller avsluta ordnandet av en offentlig tillställning. Denna åtgärd är således inte beroende av arrangörens samtycke. Vid beslut om detta måste dock alltid bland annat de ordningsstörningar ett avbrytande av tillställningen kan ge upphov till tas i beaktande.

På samma grunder är det möjligt att även förhindra, avbryta eller avsluta ett programnummer eller evenemang som ingår i tillställningen.

4.6 ANSVARFÖRSÄKRING

Om skada på person eller egendom kan orsakas av att en tillställning ordnas kan polisen för att en offentlig tillställning skall få ordnas kräva att arrangören har en tillräcklig ansvarsförsäkring för att täcka eventuell ersättningsskyldighet. (LS 16 §)

Polisen kan som villkor för anordnandet av vissa nöjestillställningar ställa att arrangören tecknar en tillräcklig ansvarsförsäkring med tanke på eventuella ersättningsskyldigheter. Att en tillräcklig ansvarsförsäkring tecknats har i allmänhet förutsatts för offentliga tillställningar där åskådare, funktionärer eller utomstående kan utsättas för skada på person eller egendom.

Tillställningar av denna typ är ofta bland annat hastighetstävlingar eller med dessa jämförbara uppvisningar. Andra tillställningar som förutsätter försäkring är bland annat flyg- och fallskärmsuppvisningar, olika motortävlingar och uppvisningskörningar samt trav- och ridtävlingar.

5 UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

5.1	ANSVARET FÖR UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING	3
5.1.1	Allmän sammankomst och offentlig tillställning.....	3
5.1.2	Inkvarterings- och förplägnadsrörelser.....	4
5.1.3	Campingplatser	6
5.1.4	Passagerarfartyg	8
5.1.5	I ordningslagen avsedda ordningsvakter.....	8
5.2	ORDNINGSVAKT	10
5.2.1	Godkännande som ordningsvakt.....	10
5.2.2	Godkännande för en enskild tillställning.....	10
5.2.3	Återkallande av godkännandet som ordningsvakt.....	11
5.2.4	Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt.....	12
5.2.5	Ordningstvaktkort och kopia av beslutet om godkännande som ordningsvakt.....	13
5.2.6	Ordningstvaktens kännetecken	13
5.2.7	Tillsättande av en ordningsvakt.....	18
5.3	ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDE.....	19
5.3.1	Tjänstgöringsområden på olika områden och platser.....	19
5.3.2	Utvidgande undantag	20
5.4	ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER.....	21
5.4.1	Tryggande av säkerheten inom tjänstgöringsområdet.....	21
5.4.2	Skyddande av utomstående och av miljön	22
5.4.3	Förhindrande av skador	23
5.4.4	Skyldigheten att anmäla om fara, skada eller störning	23
5.5	ALLMÄNNA PRINCIPER.....	25
5.5.1	Principer för verksamheten	25
5.5.2	Förhållandet till den som ordnar tillställningen och till arbetsgivaren	26
5.5.3	Förhållandet till polisen och till övriga myndigheter.....	26
5.6	ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER.....	28
5.6.1	Vägrande av tillträde – en ovillkorlig skyldighet	28
5.6.2	Vägrande av tillträde – en rättighet som är beroende av prövning.....	29
5.6.3	Avlägsnande	31
5.6.4	Gripande.....	32
5.6.5	Hållande i förvar	33
5.6.6	Gripande ombord på ett passagerarfartyg	33
5.6.6	Befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen	34
5.7	VISITERING AV PERSONER OCH GRANSKNING AV FÖREMÅL	36
5.7.1	Förbjudna föremål och ämnen	36
5.7.2	Visitering av en gripen	37
5.7.3	Rätten att frånta en person förbjudna ämnen och föremål.....	38
5.7.4	Förfarandet gällande föremål och ämnen som fråntagits någon	38
5.8	ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL.....	39
5.8.1	Syftet med användningen av maktmedel	39
5.8.2	Maktmedlens försvarlighet	40
5.8.3	Om de sätt på vilka maktmedel används och om maktmedelsredskap.....	41
5.8.4	Att medföra hund	42
5.8.5	Maktmedel då en polisman bistås.....	42
5.8.6	Användningen av maktmedel och situationer som ger rätt att använda maktmedel.....	43
5.8.7	Gränserna för tillåtna maktmedel	43
5.8.8	Excess i samband med användning av maktmedel	45
5.9	NÖDVÄRN.....	47
5.9.1	Försvårighet	47
5.9.2	Nödvändighet.....	48
5.9.3	Skyddsintressen.....	48
5.9.4	Angrepp	48
5.9.5	Tidsmässig utsträckning	49
5.9.6	Excess i nödvärn.....	50
5.10	NÖDTILLSTÅND	51

5 UPPRÄTTHÅLLANDE AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

5.11	ALLMÄN RÄTT ATT GRIPA.....	52
5.12	LAGLIG SJÄLVTÄKT	53
5.13	ORDNINGSVAKTENS SÄRSKILDA SKYLDIGHETER OCH STRAFFRÄTTSLIGA SKYDD	55
5.13.1	<i>Ordningsvaktens särskilda skyldigheter och sanktionerna för brott mot dessa skyldigheter .....</i>	<i>555</i>
5.13.2	<i>Ordningsvaktens straffrättsliga tjänsteansvar och förhöjda straffrättsliga skydd .....</i>	<i>57</i>

5 UPPRÄTTHÅLLANDET AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

5.1 ANSVARET FÖR UPPRÄTTHÅLLANDET AV ORDNING

5.1.1 Allmän sammankomst och offentlig tillställning

Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning skall se till att ordning och säkerhet upprätthålls och att lag följs under tillställningen. Om det för en allmän sammankomst väljs en ordförande, har även denne samma skyldigheter. (LS 17 §)

Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning kan utse ordningsvakter. Om ordningsvakternas behörighetsvillkor, befogenheter och skyldigheter bestäms i lagen om ordningsvakter (533/1999). Om rätten att avbryta en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning eller rätten att bestämma att den skall avslutas gäller dock bestämmelserna i denna lag. (LS 18 §)

Lagen om sammankomster innehåller en specialbestämmelse om upprätthållandet av ordning och säkerhet under en allmän sammankomst och offentlig tillställning. I bestämmelsen understryks arrangörens primära ansvar för upprätthållandet av ordningen vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Arrangören av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning kan dock tillsätta ordningsvakter för denna uppgift.

Arrangören skall redan på förhand vidta åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla ordningen och säkerheten. Arrangören kan t.ex. göra upp en säkerhetsplan och vid behov utse ordningsvakter utan att polisen ännu förutsatt att sådana tillsätts. Om arrangemang som gäller detta skall arrangören alltid underrätta polisen (se vid behov närmare punkterna 3.3 och 4.3).

Vid vissa tillställningar måste även nödvändiga åtgärder vidtas för att trygga brandsäkerheten och räddningsverksamheten. Lagstiftningen om räddningsverksamheten förutsätter även i många situationer att en särskild räddningsplan utarbetas (se närmare punkt 8 i utbildningsmaterialet). Tillställningar av denna typ är bl.a. motorsportevenemang och tillställningar som ordnas i provisoriska utrymmen.

Arrangören av en allmän sammankomst och offentlig tillställning skall även förbjuda och vid behov förhindra handlingar som är uppenbart straffbara eller ger upphov till omedelbar fara för människors hälsa eller egendom eller för miljön. Även stöd för och uppmaningar till sådana handlingar skall förbjudas.

Arrangören av en tillställning och ordföranden för en allmän sammankomst skall vid behov till deltagarna förmedla anvisningar och föreskrifter som polisen meddelat i anledning av ordnandet av tillställningen eller sammankomsten. Särskilt viktigt är att även ordningsvakterna är medvetna om dessa anvisningar och föreskrifter.

Det är inte obligatoriskt att välja en ordförande för en allmän sammankomst. En avsevärd del av de allmänna sammankomster som ordnas är demonstrationer, där

det inte är nödvändigt att det finns en ordförande. Det är inte obligatoriskt att välja en ordförande. Valet av ordförande kommer närmast i fråga vid sammankomster där avsikten är att diskutera och fatta beslut. Om ordförande väljs ansvarar han vid sidan av arrangören för de nämnda skyldigheterna.

Väsentlig försummelse av arrangörens eller ordförandens skyldigheter vid en allmän sammankomst är enligt 26 § lagen om sammankomster straffbar som sammankomstförseelse.

5.1.2 Inkvarterings- och förplägnadsrörelser

Denna förordning tillämpas på

1) tillhandahållande i förvärvssyfte av möblerade rum för inkvartering av gäster (inkvarteringsrörelse) och

2) servering av mat eller förfriskningar till kunder i förvärvssyfte i en lokal eller på en plats som reserverats för ändamålet (förplägnadsrörelse).

På en inkvarteringsrörelse kan användas en benämning som beskriver arten av verksamheten, så som hotell, resandehem, vandrarhem, pensionat eller semesterby eller någon annan motsvarande benämning.

På en förplägnadsrörelse kan användas en benämning som beskriver arten av verksamheten, så som restaurang eller kafé eller någon annan motsvarande benämning.

Om kiosker gäller särskilda stadganden.

(FIF 1 §)

Inkvarterings- och förplägnadsverksamhet som avses i 1 § 1 mom. skall bedrivas under uppsikt och ledning av en ansvarig föreståndare. Den ansvarige föreståndaren kan vara en enskild näringsidkare eller någon annan fysisk person (FIF 6 §)

Inkvarterings- och förplägnadsverksamheten regleras med den förordning som utfärdats om denna verksamhet. Förordningen tillämpas bl.a. på servering av mat eller förfriskningar till kunder i förvärvssyfte på en plats som reserverats för ändamålet.

Inkvarterings- och förplägnadsverksamhet skall bedrivas under uppsikt och ledning av en ansvarig föreståndare. En rörelse som serverar alkoholdrycker skall förutom en ansvarig föreståndare dessutom ha en tillräcklig mängd med ställföreträdare för denne. Den som innehar utskänkningsrätt samt den ansvariga föreståndaren för utskänkningsstället och hans ställföreträdare är skyldiga att sörja för att alkohollagens bestämmelser följs på utskänkningsstället. De förordnanden till ansvarig föreståndare och ställföreträdare för honom som den som innehar utskänkningsrätt har givit skall på utskänkningsstället hållas tillgängligt för allmänheten (F om alkoholdrycker 27 a §). Den ansvariga föreståndaren ansvarar också enligt 22 § räddningslagen i affärsrörelsens innehavares frånvaro för lokalens användningssäkerhet.

Beträffande upprätthållandet av säkerheten i förplägnadsrörelser måste man minnas att en i lagstiftningen om räddningsverksamheten förutsatt räddningsplan måste utarbetas för restauranger som har plats för mer än 50 kunder. Skyldigheten att utarbeta en räddningsplan och planens innehåll behandlas närmare i punkt 8.1 i detta utbildningsmaterial.

När det behövs för upprätthållande av ordningen eller med beaktande av rörelsens verksamhetsidé, har den som driver inkvarterings- och förplägnadsrörelsen samt personalen rätt att vägra tillträde, att servera mat och förfriskningar samt att vid behov avlägsna kunder. (FIF 10 § 1 mom.)

För upprätthållande av ordningen kan rörelseidkaren utse, eller polisen bestämma, att rörelseidkaren skall utse en av polisen godkänd person till ordningsman för inkvarterings- eller förplägnadsrörelsen, och för denna ordningsman gäller i tillämpliga delar vad som särskilt stadgas om ordningsmän. (FIF 10 § 2 mom.)

Den som idkar inkvarterings- och förplägnadsrörelse samt rörelsens personal har under vissa förutsättningar rätt att bl.a. vägra kunder tillträde och att vid behov avlägsna kunder. Denna bestämmelse ger dock inte för rörelseidkarens eller personalens del möjlighet att använda maktmedel i samband med en åtgärd, t.ex. för att avlägsna en kund.

För att upprätthålla ordningen kan rörelseidkaren utse, eller polisen bestämma att rörelseidkaren skall utse en av polisen godkänd person till ordningsvakt för inkvarterings- eller förplägnadsrörelsen.

En förplägnadsrörelse får öppnas tidigast klockan 5 och den får hållas öppen till klockan 2.

Nya kunder får tas emot senast 30 minuter före stängningstiden. (FIF 4 §)

En förplägnadsrörelse får hållas öppen mellan klockan två och fem, om en förlängd öppettid är nödvändig med tanke på turisttrafiken, personer på arbetsresa eller i arbete eller av andra skäl, samt om det är motiverat med hänsyn till faktorer som inverkar på upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Den förlängda öppettiden gäller kaféer eller andra förplägnadsrörelser som tillhandahåller motsvarande tjänster utan att utskänka alkoholdrycker under nämnda tid.

En förplägnadsrörelse där alkohol utskänks får hållas öppen högst till klockan fyra enligt vad den myndighet som beviljar utskänknings-tillståndet bestämmer om förlängning av öppettiden efter klockan halv två med stöd av de stadganden och bestämmelser som utfärdats särskilt om detta. (FIF 5 §)

Till polisen på den ort där rörelsen är förlagd skall senast två veckor innan öppettiden förlängs enligt 5 § 1 mom. lämnas en skriftlig anmälan med följande uppgifter:

- 1) grunden för förlängning av öppettiden,*
  - 2) den förlängning av öppettiden som avses gälla för rörelsen,*
  - 3) huruvida avsikten är att den förlängda öppettiden skall iakttas tills vidare, en bestämd tid eller under en viss tillställning eller ett visst evenemang,*
  - 4) huruvida den förlängda öppettiden gäller hela rörelsen, en av dess avdelningar eller någon i övrigt specificerad del av rörelsen.*
- Polisen kan på basis av anmälan om förlängd öppettid utfärda detaljerade bestämmelser om bedrivande av rörelse under nämnda tid och vid behov förbjuda förlängningen av öppettiden, om inte förutsättningar enligt 5 § 1 mom. finns för förlängningen. (FIF 5 a §)*

Förordningen innehåller även föreskrifter om de tider förplägnadsrörelser får öppnas och skall stängas samt om förlängning av öppettiderna. En förplägnadsrörelse får öppnas tidigast klockan 5 och den får hållas öppen till klockan 2. Förordningen möjliggör dock att en förplägnadsrörelse hålls öppen mellan klockan två och fem. Den förlängda öppettiden gäller dock endast kaféer och förplägnadsrörelser som

tillhandahåller motsvarande tjänster utan att utskänka alkoholdrycker under sagda tid. Om en förplägnadsrörelses tid för att utskänka alkoholdrycker har utsträckts till efter klockan 01.30 kan den således inte idka så kallad nattkaféverksamhet efter att utskänkningstiden upphört och fram till klockan fem.

Polisen kan på basis av anmälan om förlängd öppetid utfärda detaljerade bestämmelser om bedrivande av rörelse under nämnda tid och vid behov förbjuda förlängning av öppetiden.

Godkännande av förlängd öppetid förutsätter en ostörd rörelseplats i vars närhet dessutom skall finnas bl.a. parkeringsplatser eller annat som betjänar turisttrafik. I rörelsen skall dessutom i allmänhet tjänstgöra personal som uttryckligen ansvarar för att ordning och säkerhet upprätthålls.

Nya kunder får tas mot senast 30 minuter före rörelsens stängningstid. Till denna del måste dock uppmärksamhet fästas vid att rörelsen skall vara tömd på kunder vid stängningstid.

En förplägnadsrörelse där alkoholdrycker serveras får hållas öppen högst till klockan fyra enligt vad den myndighet som beviljar utskänkningstillståndet bestämmer om förlängning av öppetiden efter klockan halv två med stöd av de stadganden och bestämmelser som utfärdats särskilt om detta.

Hundar, katter eller andra djur får inte släppas in i livsmedelslokaler, till vilka bl.a. förplägnadsrörelser räknas. Att släppa in djur är dock möjligt i närmast sådana ställen utomhus där det serveras endast drycker. Synskadades ledarhundar och rörelsehandikappades assistenthundar får dock tas in i utrymmen för kunder (hälsoskyddsförordningen 32 §).

5.1.3 Campingplatser

Med campingplats avses i denna lag ett område där man tillfälligt, vanligen på fritiden bor i campingstuga, tält, husvagn eller campingfordon och där det finns sammanlagt minst 25 campingstugor eller platser reserverade för tält, husvagnar eller campingfordon. Ett område med minst 10 campingstugor är dock alltid en campingplats. Vad som i denna lag stadgas om campingplatser gäller även andra för liknande inkvartering avsedda områden där det i byggnader som är avsedda för högst ett hushåll eller en liten grupp sammanlagt finns över 40 bäddplatser. (LOF 18 §)

Kommunens myndighet för campingområden kan förbjuda att en tillfällig campingplats inrättas eller drivs samt meddela andra föreskrifter som i fråga om en tillfällig campingplats behövs för verkställigheten av denna lag och de stadganden och föreskrifter som har meddelats med stöd av den, om inte meddelandet av föreskrifter hör till någon annan myndighets befogenheter. (LOF 25 § 2 mom.)

Den som driver en campingplats kan tillsätta ordningsvakter för att övervaka ordningen och säkerheten på campingplatsen och i dess omedelbara närhet. Den lokala polisen på den ort där campingplatsen är belägen kan vid behov meddela den som driver campingplatsen föreskrifter om tillsättandet av ordningsvakter. Om behörighetskraven för ordningsvakterna samt om deras utbildning, befogenheter och skyldigheter bestäms i lagen om ordningsvakter (533/1999).

Den som driver en campingplats och personalen på campingplatsen har rätt att för att bevara ordningen på området eller med hänsyn till dess användningsändamål vägra en person tillträde till området och vid behov avlägsna en person från området. (LOF 22 §)

Kommunens myndighet för campingområden skall övervaka att denna lag och de stadganden och föreskrifter om campingplatser som har meddelats med stöd av den följs.

Kommunens myndighet för campingområden eller en tjänsteinnehavare som lyder under den har rätt att inspektera en campingplats och få de upplysningar om området som behövs för övervakningen (LOF 23 §)

Drivandet av en campingplats regleras av lagen om friluftsliv. Enligt denna lag ansvarar den som driver en campingplats för ordningen och säkerheten på campingplatsens område och i dess omedelbara närhet. Den som driver campingplatsen kan tillsätta ordningsvakter för att sköta detta. För en campingplats kan också utarbetas ordningsregler med anvisningar som syftar till att upprätthålla ordningen. Ordningsreglerna skall hållas tillgängliga.

Campingplatsens ägare och den som tillhör dess personal har på samma sätt som i fråga om förplägnadsrörelser rätt att vägra en person tillträde till området och att vid behov avlägsna en person därifrån. Denna bestämmelse ger dock inte campingplatsens ägare eller personal rätt att använda maktmedel för denna åtgärd, t.ex. för att avlägsna en person.

Hemfriden som tillhör de grundläggande rättigheterna åtnjuter särskilt skydd. Till området för hemfriden hör bl.a. lagligt innehavda inkvarteringslokaliteter på en campingplats. Dessa inkvarteringslokaliteter är t.ex. tält, husbilar och husvagnar. På det område som är skyddat av hemfriden kan man inneha föremål som annars är förbjudna på campingplatsen samt lagligt anskaffade alkoholdrycker.

Övervakandet av att de bestämmelser i lagen om friluftsliv som gäller campingplatser ankommer på kommunens myndighet för campingområden. Denna myndighet har rätt att inspektera campingområdet och få de upplysningar om området som behövs för övervakningen. Myndigheten kan vid behov ge den som driver campingområdet föreskrifter eller en anmärkning och även besluta att för en viss tid stänga campingområdet.

Beträffande upprätthållandet av säkerheten på campingplatsen måste man även minnas att det för campingplatser som har mera än tio inkvarteringsplatser måste utarbetas en sådan räddningsplan som förutsätts i lagstiftningen om räddningsverksamheten. Närmare om skyldigheten att göra upp en räddningsplan och om innehållet i planen i punkt 8.1 i detta utbildningsmaterial.

På campingplatsen skall med tanke på eldsvåda finnas lättillgängliga primärsläckningsredskap.

Bestämmelserna i lagen om sammankomster tillämpas inte på campingplatser, såvida inte på dessa ordnas allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar, exempelvis danser. På inkvarterings- och förplägnadsrörelser som finns

på en campingplats tillämpas den förordning som gäller drivandet av dessa rörelser. På kiosker och affärer som finns på en campingplats tillämpas på motsvarande sätt de bestämmelser som meddelats om dessa.

5.1.4 Passagerarfartyg

För upprätthållande av ordningen på fartyget äger befälhavaren och person som biträder honom rätt att bruka maktmedel, som med hänsyn till motståndets farlighet och med beaktande även av situationen i övrigt kan anses försvarliga.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § strafflagen (39/1889).

Utöver vad som bestäms i 1 och 2 mom. kan befälhavaren för ett fartyg som utför sådan befordran av passagerare som avses i 15 kap. sjölagen utse ordningsvakter för att övervaka ordningen och säkerheten på fartyget och i dess omedelbara närhet. Om behörighetskraven för de ordningsvakter som avses i detta moment samt om deras utbildning, befogenheter och skyldigheter bestäms i lagen om ordningsvakter (533/1999). (SML 74 §.)

Befälhavaren för ett passagerarfartyg ansvarar för ordningen och säkerheten ombord på fartyget och i dess närhet. Fartygets befälhavare och en person som biträder honom har rätt att bruka maktmedel som med hänsyn till motståndets farlighet och med beaktande även av situationen i övrigt kan anses försvarliga. Fartygets befälhavare kan även utse ordningsvakter för denna uppgift.

På den som upprätthåller ordningen ombord på fartyget tillämpas sjömanslagen. Sjömanslagen tillämpas på arbete som arbetstagaren mot lön eller annat vederlag på ett finländskt fartyg eller tillfälligt på annan plats utför för arbetsgivarens räkning och under ledning och övervakning av denne. På arbetstagaren tillämpas även andra bestämmelser som gäller arbete till sjöss. På tjänstgöringen kan även tillämpas lagen om ordningsvakter, om fartygets befälhavare har tillsatt ordningsvakter ombord på fartyget.

Fartygets befälhavare har ombord på sitt fartyg rätt att besluta om tagande i förvar. Enligt specialstadgandet i lagen om ordningsvakter får den som har gripits ombord på ett fartyg hållas i förvar till dess att fartyget anlöper nästa hamn. Dessutom förutsätts att inte grunden för gripandet har upphört före detta.

5.1.5 I ORDNINGSLAGEN AVSEDDA ORDNINGSVAKTER

Polisinrättningen på den ort där ett köpcentrum eller en trafikstation finns eller från vilken ett trafikmedel avgår kan på ansökan av innehavaren av platsen eller trafikmedlet bevilja tillstånd att för köpcentret, trafikstationen eller det kollektiva trafikmedlet utse ordningsvakter som avses i lagen om ordningsvakter (533/1999) för att bistå polisen i att upprätthålla ordning och säkerhet, om det inte är ändamålsenligt att upprätthålla ordning och säkerhet på något annat sätt och upprätthållandet av ordning och säkerhet kräver det av grundad anledning. I beslutet om rätt att utse ordningsvakter skall ordningsvakternas tjänstgöringsområde begränsas till köpcentrets eller trafikstationens fastighet och till trafikmedlet och vid behov till deras omedelbara närhet.

Ett tillstånd att utse ordningsvakter skall gälla högst fem år. Tillståndet kan förenas med villkor som gäller ordningsvakternas utbildning, bärandet av maktmedelsredskap, tjänstgöringsområde samt placeringen av ordningsvakter och antalet ordningsvakter.

Den polisinrättning som beviljat ett tillstånd att utse ordningsvakter kan vid behov återkalla tillståndet samt ändra dess villkor eller giltighetstid på grund av sådana förändringar som inverkar väsentligt på upprätthållandet av ordning och säkerhet inom tjänstgöringsområdet. (OL 22 §)

Uppdrag som gäller ordningsövervakningsuppgifter som avses i 22 § 1 mom. får tas emot och fullgöras bara av ett bevakningsföretag som avses i 3 § 1 mom. lagen om privata säkerhetstjänster. Ordningsövervakningsuppgifter får utföras bara av en ordningsvakt som är anställd hos bevakningsföretaget och som har giltigt godkännande som ordningsvakt och som väktare. (OL 23 § 1 mom.)

22 § ordningslagen (612/2003) möjliggör att ordningsvakter utses för affärscentra, trafikstationer och kollektiva trafikmedel. Att ordningsvakter tillsätts för dessa platser eller trafikmedel förutsätter dock alltid ett särskilt tillstånd som på prövning i varje enskilt fall beviljas av polisinrättningen. Tillståndet kan beviljas för enbart ifrågavarande platser eller trafikmedel och det gäller i högst fem år. Tillståndet kan vid behov förenas med villkor och begränsningar. Polisinrättningen kan även vid behov återkalla tillståndet eller ändra de villkor och begränsningar som är förenade med det.

Ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen får endast bevakningsföretag motta. Dessutom förutsätts att de ordningsvakter som utför dessa uppgifter är anställda hos bevakningsföretaget och har giltigt godkännande både som ordningsvakter och som väktare.

Befogenheterna hos ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen skiljer sig delvis från befogenheterna hos sedvanliga ordningsvakter som tillsatts med stöd av de bestämmelser som nämnts i de tidigare punkterna. Om befogenheterna hos och uppgifterna för ordningsvakter enligt ordningslagen föreskrivs förutom i lagen om ordningsvakter även i ordningslagen. Befogenheterna hos en ordningsvakt enligt ordningslagen har i jämförelse med utförandet av andra ordningsövervakningsuppgifter begränsats till många delar. De ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen behandlas närmare i punkt 5.6.7 i detta utbildningsmaterial.

5.2 ORDNINGSVAKT

5.2.1 Godkännande som ordningsvakt

Som ordningsvakt får godkännas en för uppgiften lämplig myndig person med sådan utbildning som bestämts av inrikesministeriet. En ordningsvakt godkänns för högst fem år i sänder av den lokala polisen i sökandens hemkommun. (LOV 10 § 1 mom.)

Som ordningsvakt får godkännas en för uppgiften lämplig person med sådan utbildning som bestämts av inrikesministeriet (grundkursen för ordningsvakter). Utbildningens längd är för närvarande 24 timmar.

En persons lämplighet som ordningsvakt beror i huvudsak på sådana omständigheter i anslutning till personen vilka det är svårt att exakt definiera i lag. Dessa omständigheter anknyter sig i praktiken till ifrågavarandes pålitlighet, hederlighet och personliga egenskaper. Att exempelvis ha gjort sig skyldig till brott kan utgöra ett hinder för att godkännas som ordningsvakt. Även hälsotillståndet eller vissa sjukdomar kan utgöra ett hinder för detta.

En förutsättning för att godkännas är dessutom att ifrågavarande är myndig. Han skall således ha fyllt 18 år och dessutom råda över sig själv och sin egendom.

Godkännande som ordningsvakt utfärdas för högst fem år i sänder av polisinspektionen på hemorten. Det senare medger att ifrågavarandes lämplighet som ordningsvakt kan kontrolleras med jämna mellanrum. Godkännandet gäller i hela landet.

Som arrangörer av grundkursen för ordningsvakter kan förutom häradenas polisinspektioner godkännas även den som polisinspektionen på den ort där utbildningen ordnas har beviljat tillstånd att ordna utbildningen. T.ex. idrottsföreningar kan få tillstånd av polisinspektionen att ordna grundkurser för ordningsvakter.

Både i fråga om den utbildning som krävs för ett första godkännande som ordningsvakt och i fråga om den utbildning som krävs för förnyat godkännande kan det bestämmas att utbildningen skall omfatta dels ett teoriprov, dels ett fristående prov som utvisar den praktiska yrkesskickligheten.

5.2.2 Godkännande för en enskild tillställning

Med beaktande av en tillställnings omfattning och natur samt av andra särskilda skäl kan polisinspektionen på den ort där tillställningen ordnas, som ordningsvakt vid en enskild tillställning godkänna också en person som saknar sådan utbildning som avses i 1 mom. (LOV 10 § 2 mom.)

Polisinspektionen på den ort där en tillställning ordnas kan som ordningsvakt vid en enskild tillställning godkänna även en person som inte på ett godkänt sätt har genomgått den i föregående punkt angivna grundkursen för ordningsvakter.

Av den som godkänns som tillfällig ordningsvakt krävs samma personliga lämplighet som av en ordningsvakt som godkänts på det ordinarie sättet.

Godkännande som ordningsvakt vid en enskild tillställning är ett undantag från huvudregeln och i samband med det måste tillställningens omfattning och natur alltid tas i beaktande. Ordningstvakter som godkänts för en enskild tillställning används särskilt vid sådana tillställningar där det behövs ett så stort antal ordningstvakter att det inte går att få tag på tillräckligt många ordningstvakter som genomgått grundkursen för ordningstvakter. Vid dessa tillställningar skall dock alltid finnas en tillräcklig mängd ordningstvakter som genomgått grundkursen och vilkas godkännande är i kraft och vilka i eventuella problemsituationer kan handla på ett yrkesmässigt sätt.

Ett godkännandet för en enskild tillställning är alltid i kraft vid endast den tillställning för vilket det har beviljats. Godkännandet sker ofta i det beslut som skall fattas i anledning av anmälningsförfarandet i lagen om sammankomster. I beslutet om godkännande kan även förordnas och förordnas även ofta att det förutom de vid namn nämnda tillfälliga ordningstvakterna skall finnas också ett visst antal för uppgiften i egentlig mening godkända ordningstvakter. I vissa situationer förutsätts också att ett visst antal av ordningstvakterna på ett godkänt sätt skall ha genomgått ordningstvaktens utbildning i användning av maktmedel.

I fråga om inkvarterings- och förplägnadsrörelser, passagerarfartyg och campingplatser kan antalet ordningstvakter som behövs uppskattas på basis av omfattningen av den normala verksamheten. De som utövar ovannämnda verksamhet kan därför förutsättas skaffa ett tillräckligt antal ordningstvakter som genomgått grundkursen för ordningstvakter. Det är dock möjligt att godkänna tillfälliga ordningstvakter om på de avsedda platserna i enskilda fall ordnas en allmän sammankomst eller offentlig tillställning som medför ett ökat behov av att upprätthålla ordning.

5.2.3 Återkallande av godkännande som ordningstvakt

Den polisnärättning inom vars distrikt en ordningstvakt har sin hemkommun skall återkalla ett godkännande som ordningstvakt om ordningstvaken begär det.

Ett godkännande som ordningstvakt kan återkallas helt och hållet eller för viss tid, om

- 1) ordningstvaken med hänsyn till sin hederlighet, pålitlighet eller personliga egenskaper inte längre är lämplig som ordningstvakt,*
- 2) ordningstvaken genom dom som har vunnit laga kraft har dömts för ett brott som visar att han eller hon är olämplig för sin uppgift eller uppsåtligen har förfarit väsentligen felaktigt som ordningstvakt, eller*
- 3) ordningstvaken på ett väsentligt sätt har brutit mot villkor eller begränsningar som fogats till godkännandet som ordningstvakt.*

Polisnärättningen kan i de fall som avses i 2 mom. i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningstvaken en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet. (LOV 10 a §)

Polisnärättningen i ordningstvaktens hemkommun kan återkalla godkännandet som ordningstvakt. Godkännande kan återkallas både på begäran av ordningstvaken och på initiativ av myndigheten. De bestämmelser som ansluter sig till återkallan-

det syftar till att hindra att personer som inte är lämpliga som ordningsvakter kan tjänstgöra som sådana.

De skäl på vilka ett godkännande som ordningsvakt återkallas skall vara minst lika vägande som de skäl som leder till att en ansökan om att godkännas som ordningsvakt kan avslås. Sådana orsaker kan t.ex. utgöras av att ifrågavarande upprepade gånger tagits i förvar av polisen på grund av berusning eller gjort sig skyldig till brott mot liv och hälsa, exempelvis misshandel, eller till narkotika- och egendomsbrott. Även ett förfarande som innebär att ifrågavarande uppsåtligt har väsentligen förfarit felaktigt som ordningsvakt eller på ett väsentligt sätt har brutit mot villkor eller begränsningar som fogats till godkännandet som ordningsvakt kan leda till att godkännandet återkallas. Polisen kan i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet.

5.2.4 Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt

En polisman som hör till befälet kan tillfälligt återkalla ett godkännande som ordningsvakt, om polisen har fått kännedom om omständigheter vilka sannolikt leder till att godkännandet återkallas.

Om ett godkännande som ordningsvakt har återkallats eller om det finns förutsättningar att tillfälligt återkalla ett godkännande, kan en polisman omhänderta ordningsvaktskortet för att överlämna det till en polisman som hör till befälet, varefter denne inom 14 dagar skall besluta om godkännandet skall återkallas tillfälligt. En polisman kan omhänderta ett ordningsvaktskort även då godkännandet som ordningsvakt har återkallats. Utan hinder av vad som bestäms i 5 kap. 10 § tvångsmedelslagen (450/1987) kan kroppsvisitation förrättas för fråntagande av ett ordningsvaktskort.

Ett tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt skall genast anmälas till polisinspektionen i ordningsvaktens hemkommun. Ett beslut att tillfälligt återkalla ett godkännande som ordningsvakt är i kraft högst tre månader. Den polisinspektion inom vars distrikt ordningsvakten har sin hemkommun kan förlänga beslutets giltighetstid med högst sex månader åt gången, om ordningsvakten misstänks för ett brott som sannolikt leder till att godkännandet som ordningsvakt återkallas. (LOV 10 b §)

En polisman som tillhör befälet kan tillfälligt återkalla ett godkännande som ordningsvakt. Ett tillfälligt återkallande av godkännandet är möjligt om polisen har fått kännedom om omständigheter vilka sannolikt leder till att godkännandet som ordningsvakt återkallas.

Det tillfälliga återkallandet kan verkställas av den polismyndighet som har konstaterat att det föreligger omständigheter som sannolikt leder till att godkännandet återkallas.

Med den bestämmelse som anknyter sig till återkallandet av ett godkännande som ordningsvakt strävar man efter att försäkra sig om att polisen i även brådskande situationer kan återkalla ett godkännande och därigenom hindra ifrågavarande person att tjänstgöra som ordningsvakt. Bestämmelsen möjliggör även att polisen

omhändertar ordningsvaktkortet. För att omhänderta kortet kan även en i tvångsmedelslagen avsedd kroppsvisitation genomföras.

5.2.5 Ordningsvaktkort och kopia av beslutet om godkännande som ordningsvakt

Den som i enlighet med 10 § 1 mom. godkänts som ordningsvakt skall när han utför sitt uppdrag ha med sig ett av polisen utfärdat ordningsvaktkort, som på begäran skall visas upp. En ordningsvakt som avses i 10 § 2 mom. skall på motsvarande sätt ha med sig och på begäran visa upp en kopia av det beslut genom vilket han har godkänts för uppgiften. (LOV 11 § 2 mom.)

En ordningsvakt skall när han utför sitt uppdrag bära ett av polisen utfärdat ordningsvaktkort. En ordningsvakt som godkänts för en enskild tillställning skall på motsvarande sätt bära en kopia av det beslut genom vilket han godkänts för sitt uppdrag samt en handling som styrker hans identitet, t.ex. körkort eller personkort. Ordningsvaktkortet eller kopian av beslutet om godkännande skall på begäran visas upp.

Med den nämnda skyldigheten att på begäran visa upp ordningsvaktkortet eller kopian av beslutet om godkännande strävas efter att bl.a. trygga myndighetstillsynen av verksamheten samt rättsskyddet för den som blivit föremål för en åtgärd av en ordningsvakt. Ordningsvakten kan även vid behov individualiseras genom ifrågavarande skyldighet.

5.2.6 Ordningsvaktens kännetecken

Den som enligt denna lag har utsetts till ordningsvakt skall när han eller hon utför sitt uppdrag bära ett synligt kännetecken som fastställts av inrikesministeriet. Ingen annan har rätt att använda detta kännetecken. (LOV 11 § 1 mom.)

Den som har utsetts till ordningsvakt skall när han eller hon utför sitt uppdrag bära ett synligt kännetecken som fastställts av inrikesministeriet. Att bära detta kännetecken är således tillåtet för endast den som polisen har godkänt som ordningsvakt. Dessutom förutsätts att ordningsvakten har tillsatts på behörigt sätt för uppgiften.

Om användningen av kännetecken för ordningsvakt, typerna av kännetecken samt de texter som förutsätts i kännetecknena har föreskrivits närmare i inrikesministeriets förordning om ordningsvaktens kännetecken.

I ordningsövervakningsuppgifter enligt lagen om sammankomster (530/1999), lagen om friluftsliv (606/1973), sjömanslagen (423/1978) samt förordningen om inkvarterings- och förplägnadsrörelser (727/1991) skall en ordningsvakt som kännetecken använda antingen en funktionsbeteckning eller en väst som anger ordningsvaktstatus. Polisnärheten på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma vilket av de ovan nämnda kännetecknen ordningsvakten skall använda. På kännetecknet skall märkas ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA - ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT - järjestyksenvalvoja". På kännetecknet kan vid behov märkas det engelska ordet "security"

som anger ordningsvaktstatus, eller i stället för det vid offentliga idrottstillställningar enligt lagen om sammankomster ordet "steward". Polisinspektionen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma att ordningsvakten på kännetecknet skall använda text på engelska som anger ordningsvaktstatus. De ord som anger ordningsvaktstatus kan fördelas på flera rader på kännetecknet. Det eventuella engelska ord som anger ordningsvaktstatus skall på kännetecknet placeras under det ordpar som nämns i detta moment.

Texten på kännetecknet som anger ordningsvaktstatus skall kunna urskiljas tydligt. På kännetecknet får inte finnas någon sådan bild eller text som gör att den text som anger ordningsvaktstatus blir svårare att urskilja eller som kan anses olämplig med tanke på tillställningen i fråga. Polisinspektionen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov förbjuda användningen av en bild eller text på kännetecknet, om bilden eller texten gör det svårare att urskilja den text som anger ordningsvaktstatus eller om bilden eller texten skall anses olämplig med tanke på tillställningens art.

(FOK 1 §)

Ordningsvaktens kännetecken är, med undantag för uppgifter enligt ordningslagen, en funktionsbeteckning eller en väst som anger ordningsvaktstatus. Den som tjänstgör som ordningsvakt kan själv välja vilken beteckning, funktionsbeteckningen eller västen, han använder i uppgifter som ordningsvakt. Funktionsbeteckningen är närmast avsedd att användas inomhus. Polisinspektionen på det område där ordningsvakten tjänstgör kan dock vid behov bestämma vilken av dessa beteckningar ordningsvakten skall använda. Polisinspektionen kan exempelvis förutsätta att väst används vid offentliga tillställningar som ordnas enligt lagen om sammankomster.

På ordningsvaktens kännetecken skall märkas ordparet "JÄRJESTYKSEN-VALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksensvalvoja".

På kännetecknet kan dessutom vid behov märkas det engelska ordet "security" som anger ordningsvaktstatus. Detta kan behövas bl.a. vid internationella idrotts- och konsertevenemang. Som det engelska ord som anger status som ordningsvakt kan även vid offentliga idrottstillställningar enligt lagen om sammankomster användas ordet "steward". Andra än de som har godkänts som ordningsvakt (t.ex. vaktmästare som ej är godkända som ordningsvakter) bör för att undvika förväxling inte använda ordet "security" på sin arbetsdräkt. Om dessa personer på sina arbetsdräkter behöver ett ord eller en text på engelska som visar deras status kan de använda det engelska ordet "staff", vars översättning även motsvarar deras rättsliga ställning.

Det är inte förbjudet att på kännetecknet använda reklam eller namnet på eller logotypen för den juridiska person som tillsatt ordningsvakten. Reklamen eller företagets logotyp får dock inte göra det svårt att urskilja den text på kännetecknet som utvisar ordningsvaktstatus. Det är också förbjudet att använda bilder eller texter som är olämpliga. Som olämpliga kan anses t.ex. texter eller bilder som är osedliga eller provocerande. Polisen kan vid behov förbjuda att en text eller bild används på kännetecknet, om den gör det svårt att urskilja den text som utvisar ordningsvaktstatus eller om den kan anses vara olämplig med tanke på tillställningens art.

Funktionsbeteckning

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen skall vara gul och texten skall märkas med svart eller mörkblå färg. I vänstra nedre hörnet kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas.

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen och färgen på texten kan avvika från det som anges i 1 mom., om ordningsvakten i sin uppgift använder en sådan arbetsdräkt som den som ordnar tillställningen eller affärsidkaren bestämmer och bottenfärgen på funktionsbeteckningen samt texten tydligt skiljer sig från dräktens färg. Härvid skall alla ordningsvakter inom samma tjänstgöringsområde använda funktionsbeteckningar som har samma bottenfärg och samma färg på texten.

Ordparet enligt 1 § 2 mom. på det kännetecken som anger ordningsvaktstatus skall på funktionsbeteckningen märkas så att den större texten består av minst 8 millimeter höga och den mindre texten av minst 6 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Om det engelska ord som anger ordningsvaktstatus eller ordningsvaktens identifieringsnummer märks på funktionsbeteckningen, får dessa bokstäver och siffror inte vara högre än de mindre bokstäverna i det ordpar som anger ordningsvaktstatus.

Ordningsvakten skall bära funktionsbeteckningen på vänstra sidan på dräktens bröststycke. När det gäller funktionsbeteckningens material och fastsättning skall faktorer som inverkar på ordningsvaktens säkerhet i arbetet beaktas. (FOK 2 §)

Bottenfärgen på ordningsvaktens funktionsbeteckning skall vara gul och den text som anger status som ordningsman märkt med svart eller mörkblå färg. I vänstra nedre hörnet kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas.

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen och färgen på texten kan avvika från de nämnda, om ordningsvakten i sin uppgift använder en sådan arbetsdräkt som den som ordnar tillställningen eller affärsidkaren bestämmer. Bottenfärgen på funktionsbeteckningen samt texten skall även då tydligt skilja sig från dräktens färg. Avvikelser från föreskrifterna om färgerna på funktionsbeteckningen är undantag från regeln och förutsätter en enhetlig arbetsdräkt som fastställts av arrangören eller affärsidkaren. Dessutom förutsätts att samtliga ordningsvakter då bär en enhetlig arbetsdräkt. Med tanke på att funktionsbeteckningarna skall vara enhetliga och lätt urskiljbara förutsätts att alla ordningsvakter inom samma tjänstgöringsområde använder funktionsbeteckningar som har samma bottenfärg och samma färg på texten.

Om exempelvis polisen begär detta i samand med myndighetstillsynen skall ordningsvakten alltid kunna framlägga grunden för att det avvikits från den grundfärg som föreskrivs för funktionsbeteckningen.

Ordningsvakten skall bära funktionsbeteckningen på vänstra sidan på dräktens bröststycke. När det gäller funktionsbeteckningens material och fastsättning skall faktorer som inverkar på ordningsvaktens säkerhet i arbetet beaktas.

Väst som anger ordningsvaktstatus

Bottenfärgen på västen som anger ordningsvaktstatus skall vara gul och texten skall märkas med svart eller mörkblå färg. På västens bröststycke samt på nedre delen på ryggsidan kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas. Polisen på den ort där tillställningen ordnas kan vid behov bestämma att ordningsvakten skall använda identifieringsnummer på västen som anger ordningsvaktstatus. Utan hinder av vad som föreskrivs i 1 mom. kan polisen på den ort där tillställningen ordnas vid behov bestämma att den ordningsvakt som har förmansställning i ordningsvaksorganisationen skall använda en väst med orange bottenfärg. På högra sidan på västens bröststycke samt på nedre delen på ryggsidan skall då märkas ordparet "ESIMIES - förman" eller "FÖRMAN - esimies". På bröststycket skall ordparet märkas med minst 8 millimeter höga och på ryggsidan med minst 25 millimeter höga bokstäver. Ordparet enligt 1 § 2 mom. på det kännetecknen som anger ordningsvaktstatus skall på västen som anger ordningsvaktstatus märkas på bröststyckets vänstra sida så att den större texten består av minst 8 millimeter höga och den mindre texten av minst 6 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Det ordpar som anger ordningsvaktstatus skall dessutom märkas på västens ryggsida så att den större texten består av minst 30 millimeter höga och den mindre texten av minst 25 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Om det engelska ord som anger ordningsvaktstatus märks på västen som anger ordningsvaktstatus, får bokstäverna i detta ord inte vara högre än de mindre bokstäverna i det ordpar på västen som anger ordningsvaktstatus. Ordningsvaktens identifieringsnummer får märkas på bröststycket och ryggsidan med siffror som är högst 100 millimeter höga. (FOK 3 §)

Västens bottenfärg skall vara gul och den text som anger ordningsvaktstatus svart eller mörkblå. Från detta krav på färgerna är det inte möjligt att avvika. Det ordpar som anger ordningsvaktstatus och eventuella texter på engelska skall märkas på bröststyckets vänstra sida och på ryggsidan.

För att dräkten skall kunna anses som en i bestämmelsen avsedd väst som anger ordningsvaktstatus skall den fylla de krav som gäller dess färgsättning (bottenfärgen och textens färg) samt texterna och deras placering. Om dessa krav fylls kan t.ex. en skjorta eller jacka anses som en i bestämmelsen avsedd väst. Bestämmelsen tillåter således inte att t.ex. en jacka vars bottenfärg är svart används i ordningsvaktuppgifter så att jackans bröststycke och ryggsida har försetts med texter som anger status som ordningsvakt.

Ordningsvaktens identifieringsnummer får märkas på västens bröststycke och ryggsida. Det är utgångsvis frivilligt att använda identifieringsnummer, men polisen på den ort tillställningen ordnas kan vid behov bestämma att ordningsvakten skall ha identifieringsnummer på sin väst.

Polisen på den ort där tillställningen ordnas kan även vid behov bestämma att en ordningsvakt som har ställning som förman inom ordningsvaksorganisationen skall bära en väst med orange bottenfärg. Denna färgsättning visar både myndigheter och deltagare i tillställningen till vem de vid behov kan vända sig i frågor som gäller ordning och säkerhet. Att förmannen snabbt kan identifieras med hjälp av västens färgsättning kan även underlätta ledningen av verksamheten i en eventuell problemsituation. Att en väst som utvisar dess bärarens ställning som förman i

ordningsvaktsorganisationen förutsätter alltid att polisen på den ort där tillställningen ordnas har förordnat detta. Med förordnande avses här även det godkännande polisen gett före tillställningen ordnats.

Märken och texter på den ordningsvaktsdräkt som används i ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen

I ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen skall på ordningsvaktsdräkten på bröststyckets vänstra sida märkas ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA - ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT - järjestyksenvalvoja". Den större texten skall märkas med minst 13 millimeter höga och den mindre texten med minst 8 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Dessutom skall på bröststyckets vänstra sida märkas bevakningsföretagets namn eller namnförkortning eller etablerade firmamärke. Bevakningsföretagets namn skall märkas med minst 6 millimeter höga och namnförkortningen med minst 15 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Firmamärket skall tydligt urskiljas på dräkten och vara minst 50 millimeter i genomskärning. På överrockens, overallens och regnklädernas ryggsida skall dessutom märkas texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" eller ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". Den större texten skall märkas med minst 48 millimeter höga och den mindre texten med minst 25 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. På den huvudbonad som hör till ordningsvaktsdräkten skall märkas texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT", eller ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja", eller bevakningsföretagets namn, namnförkortning eller etablerade firmamärke.

På ordningsvaktsdräkten eller på den huvudbonad som hör till dräkten får, med iakttagande av vad som föreskrivs i 1 mom., utöver texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja" eller ordet "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" märkas den engelska texten "security" som anger ordningsvaktstatus. Det engelska ord som eventuellt märks på dräkten skall i fråga om storleken vara lika stort som den mindre texten i ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". På ordningsvaktsdräkten får på bröststycket fästas en löstagbar platta som visar ordningsvaktens identitet och ställning. Eventuella gradbeteckningar som används på ordningsvaktsdräkten skall fästas på axelklaffarna. På axelklaffarna på dräkten för en ordningsvakt som har avlagt yrkesexamen för väktare skall märkas en minst 15 millimeter hög bokstav A.

På ordningsvaktsdräkten får inte andra märken eller texter än de som nämns ovan i denna paragraf finnas synliga. (FOK 4 §)

De kännetecken som förutsätts bäras i ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen avviker från de kännetecken som förutsätts bäras i andra ordningsövervakningsuppgifter. De kännetecken som förutsätts bäras i uppgifter enligt ordningslagen motsvarar långt väktares dräkter, dock så att kännetecknena innehåller texter som visar ordningsvaktstatus.

5.2.7 Tillsättande av en ordningsvakt

En ordningsvaks uppgift och tjänstgöringsområde

Till ordningsvakt får utses en person som gett sitt samtycke till uppgiften och som polisen har godkänt som ordningsvakt så som bestäms i 10 §. (LOV 2 § 1 mom.)

Tillsättande och tjänstgöring som ordningsvakt förutsätter alltid att ifrågavarande gett sitt samtycke till uppgiften. Skyldigheten att utföra denna uppgift kan dock grunda sig på ett arbetsavtal som binder ifrågavarande person, enligt vilket det hör till arbetsuppgifterna att vara ordningsvakt. För det samtycke som förutsätts har inte fastställts någon viss form. Att giltigt samtycke föreligger är av avgörande betydelse för bl.a. det civil- och straffrättsliga ansvaret i en situation då en ordningsvakt uteblivit från tjänstgöringsstället. Enbart samtycke är inte nog för att utföra uppgifterna utan dessutom skall det finnas ett godkännande av polisen som ordningsvakt som är i kraft. En person som inte har godkänts som ordningsvakt kan inte tjänstgöra som en sådan och han har givetvis inte de befogenheter och rättigheter som tillhör en ordningsvakt.

Den som utan att ha rätt till detta använder kännetecknen som ordningsvakt skall för ordningsövervakningsförseelse dömas till böter (se vid behov närmare punkt 5.12).

5.3 ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDE

5.3.1 Tjänstgöringsområden på olika områden och platser

Med ordningsvaktens tjänstgöringsområde avses det område eller den tillställning där ordningsvakten har både rätt och skyldighet att tjänstgöra.

I fråga om allmänna sammankomster, offentliga tillställningar samt ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen fastställs tjänstgöringsområdet i det beslut som ger rätt att utse ordningsvakter. I fråga om fartyg, förplånadsrörelser och campingplatser fastställs tjänstgöringsområdet i första hand enligt det lagstadgande som ger rätt att tillsätta ordningsvakter.

Till ordningsvaktens tjänstgöringsområde hör också områdets eller tillställningens omedelbara närhet. Med det område som är i omedelbar närhet av tjänstgöringsområdet skall i praktiken, beroende på tillställningens art och omfattning, anses det område till vilket de väsentliga verkningarna av tillställningen med avseende på ordning och säkerhet sträcker sig. Som omedelbar närhet kan även anses det område beträffande vilket gäller att den verksamhet som bedrivs där inverkar väsentligt på ordningen och säkerheten vid tillställningen. Sådana områden kan vara de färdvägar som de som anländer till och avlägsnar sig från tillställningen använder.

I praktiken innebär detta exempelvis att de personer som står i kö till en förplånadsrörelse är föremål för övervakning av ordningsvakten. Ordningsvakten skall se till att det inte uppstår oreda i kön och att kön inte oskäligt stör den övriga fotgängartrafiken och förbipasserande. Som ett motsvarande exempel kan nämnas ett parkeringsområde i närheten av en dansplats, vilket är reserverat för de som anlänt till dansen och där de även samlas under pauser. Nedan ges några exempel på tjänstgöringsområden och områden som skall anses som tjänstgöringsområdets omedelbara närhet.

1. Allmänna sammankomster

Den egentliga platsen för sammankomsten, så utvidgad att tjänstgöringsområdet vid behov medger att fysisk kontakt mellan deltagarna i sammankomsten och utomstående kan hindras.

2. Offentliga tillställningar

Den plats där den egentliga tillställningen ordnas samt de övriga områden, såsom färdvägar och parkeringsområden som hör till den. I allmänhet ett område dit man anländer i anledning av någonting som ansluter sig till ordnandet av tillställningen. Tjänstgöringsområdets omedelbara närhet varierar beroende på hur tillställningen förlöper och framskrider. Då tillställningen inleds och avslutas är i allmänhet området större.

3. Inkvarterings- och förplägnadsrörelser

Det egentliga området för rörelsen samt dess snävt tolkade omedelbara närhet. Tjänstgöringsområdet omfattar även närområdet utanför fastigheten. En kö utomhus kan utvidga ifrågavarande område.

4. Campingplatser

I allmänhet ett i terrängen utmärkt och även ofta omgärdat område. Den omedelbara närheten är det område från vilket det är möjligt att störa de som har inkvarterats på området.

5. Passagerarfartyg

Tjänstgöringsområdet omfattar fartyget och dess omedelbara närhet. Med omedelbar närhet avses i hamn t.ex. passagerartunneln till terminalen, dit således ordningsvaktens befogenheter utsträcks. Terminalens innehavare kan med tillstånd av polisen tillsätta även ordningsövervakare som avses i ordningslagen i terminalen.

6. Affärscentra, trafikstationer och kollektiva trafikmedel

Polisen fastställer i det beslut som fattas i anledning av en ansökan av platsens eller trafikmedlets innehavare tjänstgöringsområdet från fall till fall. Tjänstgöringsområdet kan förutom att omfatta en fastighet eller ett fordon även fastställas att omfatta dess omedelbara närhet. Som omedelbar närhet anses t.ex. affärscentras och trafikstationers ingångs- och parkeringsområden, kollektivtrafikens avgångs- eller ankomstplattformar. Polisen kan vid behov begränsa tjänstgöringsområdet så att det är mindre än det föreslagits vara i ansökan.

5.3.2 Utvidgande undantag

I fråga om samtliga de nämnda objekten kan någon viss särskild orsak undantagsvis utvidga tjänstgöringsområdet. Nedan några exempel på detta:

1. en situation där en person som gjort sig skyldig till ett brott eller störningar gripes (gripande på bar gärning av den som gjort sig skyldig till brott innebär användning av den allmänna rätten till gripande med stöd av 1 § tvångsmedelslagen).
2. en situation i ett objekts konstruktioner som ger upphov till fara på grund av vilket publiken måste föras bort och hållas på avstånd (t.ex. eldsvåda, sabotagehot, en annan olycka som inträffat osv.)
3. tillfälligt behov av dirigerings av trafiken.

5.4 ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

Ordningsvakten har till uppgift att upprätthålla ordning och säkerhet samt förhindra brott och olyckor vid den tillställning eller inom det område för vilket han med stöd av en författning som nämns i 1 § 1 mom. har utsetts till ordningsvakt (tjänstgöringsområde). (LOV 2 § 2 mom.)

I denna bestämmelse i lagen om ordningsvakter föreskrivs om ordningsvaktens uppgifter. Bestämmelsen definierar också i vilka fall och under vilka förutsättningar ordningsvakten kan använda de befogenheter han har. En ordningsvakt kan således använda sina befogenheter enbart för att upprätthålla ordning och säkerhet eller förhindra brott eller olyckor på sitt tjänstgöringsområde.

Användningen av befogenheterna skall således anknyta sig till de uppgifter för en ordningsvakt om vilka föreskrivs i den nämnda bestämmelsen. Ordningsvakten har således inte rätt att använda sina befogenheter av enbart tjänstenit eller för att framhålla sin ställning för andra.

Ordningsvaktens uppgifter och befogenheter är dessutom i kraft vid endast den tillställning eller på det tjänstgöringsområde där han på det sätt som möjliggörs i lagen (LOV 1 § 1§ mom.) har tillsatts som ordningsakt. Exempelvis den plats där en offentlig tillställning äger rum och dess omedelbara närhet kan vara en sådan plats.

5.4.1 Tryggande av säkerheten inom tjänstgöringsområdet

En ordningsvakt skall särskilt övervaka att säkerheten inte äventyras för någon inom hans tjänstgöringsområde. Han skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som kommit till hans kännedom och som uppenbarligen äventyrar säkerheten, och omedelbart vidta brådskande åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten, såsom att varna allmänheten och dirigera allmänheten bort från det farliga området samt avlägsna orsaken till faran. Om de åtgärder för avvärijande av fara som har vidtagits av arrangören eller av områdets innehavare och ordningsvakten inte har varit tillräckliga, skall ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om de omständigheter som äventyrar säkerheten.. (LOV 4 §)

Ordningsvaktens primära uppgift är att trygga säkerheten för dem som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde. Ordningsvakten har enligt bestämmelsen särskild skyldighet att ingripa, vilket dock inte förutsätter att han måste vidta exceptionellt riskabla åtgärder med fara för eget liv eller hälsa, men han får dock inte vara bland de första som avlägsnar sig om en fara hotar utan skall rädda och hjälpa andra. Att avlägsna sig är möjligt endast då övermäktigt fara eller en motsvarande omständighet hotar ordningsvakten.

Oberoende av att ordningsvakter eventuell tillsatts är det i första hand arrangören av tillställningen som ansvarar för deltagarnas säkerhet, i andra hand ordningsvakterna. Ordningsvakten skall utan dröjsmål underrätta arrangören eller platsens in-

nehavare om faran, eftersom de är ansvariga för säkerheten vid tillställningen. I brådskande situationer skall ordningsvakten först hjälpa och rädda och därefter meddela om faran.

Innan ordningsövervakningsuppdraget inleds skall ordningsvakten klarlägga hur publiken kan varnas för en hotande fara och hur utrymning av området vid behov kan ske. Dessutom måste ordningsvakten klarlägga var olika räddnings-, primärsläckningsredskap och utrusning för första hjälp finns samt hur man annars har förberett sig för eventuella räddningsåtgärder.

Om inte andra åtgärder är tillräckliga för att klara av situationen eller om händelsen förutsätter myndighetsåtgärder skall ordningsvakten till polisen anmäla om saken och vid behov även till räddningsmyndigheten (t.ex. eldsvåda eller personskada).

Skyldigheten att underrätta myndigheterna är inte beroende av arrangörens eller områdets innehavares ställningstagande. Arrangören eller innehavaren kan i vissa fall vara ovilliga att anmäla om problemen till myndigheterna eftersom de exempelvis kan vara rädda för att de villkor som gäller anordnandet av tillställningen skärps eller att en tillställning som planerats genomföras på samma sätt förbjuds. De senare omständigheterna påverkar vidare den ekonomiska nytta arrangören har av att ordna tillställningen och han kan i vissa fall helt och hållet gå miste om denna.

5.4.2 Skyddande av utomstående och av miljön

En ordningsvakt skall övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäliga störningar för utomstående, trafiken eller hemfriden (LOV 5 § 1 mom.)

En ordningsvakt skall i sina uppgifter ta intressen för även andra än de som deltar i tillställningen i beaktande. Tillställningen får inte orsaka utomstående någon som helst fara. De störningar utomstående orsakas får inte vara oskäliga.

En avvägning av intressen kan vara svår exempelvis i fråga om det buller en tillställning orsakar. På bedömningen av om störningen skall anses vara oskälig eller ej inverkar närmast slaget av buller, dess nivå samt den tidpunkt tillställningen äger rum. Medborgarnas toleransgräns varierar då det gäller buller avsevärt. Även miljömyndigheterna kan, i anledning av en anmälan enligt miljöskyddslagen (Miljöskyddslagen 60 §), ge egna föreskrifter gällande det buller en tillställning orsakar. Om sådana föreskrifter har getts skall den som ordnar tillställningen och även ordningsvakten göra sig förtrogena med beslutets innehåll och försäkra sig om att de gränser som uppsatts inte överskrids.

Eventuella trafikarrangemang som genomförs med anledning av tillställningen skall skötas smidigt så att inte den övriga trafiken störs eller störs så litet som möjligt. Tillräckligt med parkeringsområden och personer som dirigerar trafiken skall reserveras. Även polisen eller vägghållaren kan ge föreskrifter gällande trafiken, vilkas innehåll ordningsvakten skall göra sig förtrogen med.

5.4.3 Förhindrande av skador

Ordningssvakten skall inom sitt tjänstgöringsområde också övervaka att annans egendom inte skadas och att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter. (LOV 5 § 2 mom.)

Ordningssvakten skall övervaka att ingen skadar andras egendom. Ordningssvakten skall sträva efter på detta sätt förhindra alla slag av skador på andras egendom.

Ordningssvakten skall dessutom övervaka att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter. I fråga om skador på miljön är bestämmelsen relativ. Detta beror närmast på att det inte vid alla tillställningar går att undvika någon form av skador på miljön. Vid t.ex. stora offentliga tillställningar utomhus, såsom parkkonserter, lider den plats där tillställningen ordnas i allmänhet oundvikligen vissa skador. Om detta har i allmänhet överenskommit i ett avtal mellan den som ordnar tillställningen och området ägare eller innehavare.

Den som arrangerar tillställningen är skyldig att städa upp det område som skräpats ned i anledning av tillställningen. Det är skäl att på förhand förberedas sig för detta med ett tillräckligt antal avfallskärl (Avfallslagen 20 §).

På platsen skall också finnas det antal godkända sanitetsutrymmen som hälso- och skyddsmyndigheten har bestämt.

5.4.3 Skyldighet att anmäla om fara, skada eller störning

Ordningssvakten skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som avses i 1 och 2 mom. och som kommit till hans kännedom och omedelbart vidta åtgärder för att avvärja fara, skada eller störning. Om de åtgärder som tillställningens arrangör eller innehavaren av området och ordningssvakten har vidtagit för att avvärja fara, störning eller skada som avses i 1 och 2 mom. inte har varit tillräckliga, skall ordningssvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om faran, störningen eller skadan. (LOV 5 § 3 och 4 mom.)

Efter att ordningssvakten vidtagit åtgärder i anledning av de skyldigheter han åsatts (för att avvärja fara, störning eller skada som riktar sig mot utomstående, på grund av trafikproblem eller störande av hemfriden och för att begränsa skador på egendom eller miljön) skall ordningssvakten alltid underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området. Detta är av central betydelse, bl.a. på grund av att ifrågasvarande parter ofta har att tillgå effektivare medel för att avhjälpa situationen. Den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området kan exempelvis skaffa ytterligare arbetskraft eller ge ordningssvakterna nya verksamhetsanvisningar. Med anmälningskyldigheten strävas efter att garantera att den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området får kännedom om de händelser som lett till åtgärderna.

Ordningsvakten skall även själv utan dröjsmål vidta åtgärder för att avvärja eller minska de problem som anges i bestämmelsen. Ofta finns det skäl att bereda sig för problem sålunda att det även finns möjlighet att effektivt ge publiken anvisningar med hjälp av t.ex. högtalare eller ljudåtergivningsapparat.

Om de åtgärder som vidtagits för att avhjälpa situationen inte har varit tillräckliga skall polisen underrättas och, när sakens natur så kräver, även räddningsmyndigheterna (se vid behov närmare punkt 6.4.1).

5.5 ALLMÄNNA PRINCIPER

5.5.1 Principer för verksamheten

*En ordningsvakt skall i sin verksamhet prioritera sådana åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet.
En ordningsvakt skall vara saklig och objektiv samt främja försonlighet. Ordningsvakten skall i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla ordningen och säkerheten inom sitt tjänstgöringsområde.
Ordningsvakten skall vidta åtgärder så att de inte medför större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att uppdraget skall kunna fullgöras. (LOV 3 §)*

Lagen om ordningsvakter innehåller en bestämmelse som gäller de principer som skall följas vid ordningsövervakningsverksamhet. Enligt denna bestämmelse skall en ordningsvakt i sin verksamhet vara saklig och objektiv samt främja försonlighet. Bestämmelsen måste trots dess allmänna natur anses som den anvisning som i praktiken centralt styr ordningsvaktens arbete. Om exempelvis ordningsvakten måste använda de befogenheter som han har enligt lag, skall han följa proportionalitetsprincipen samt principerna om lindrigaste medel och minsta möjliga olägenhet.

Med bestämmelsen vill man även understryka att ordningsvaktens viktigaste uppgift är att se till publikens och tjänstgöringsområdets säkerhet. Exempelvis den ekonomiska nyttan för den som ordnar tillställningen eller de bekvämlighetssynpunkter publiken har får inte gå före detta.

Bestämmelsen är till sitt innehåll mycket lik den motsvarande bestämmelsen i 2 § polislagen som styr polisens verksamhet. En riktig tolkning av bestämmelsen förutsätter alltid en välgjord bedömning från fall till fall. Ingripande mot exempelvis oavsiktlig vistelse av publiken på förbjudet området utan att detta ger upphov till fara bör ske i första hand genom råd och uppmaningar. Mot en pågående misshandel måste man däremot, efter att en uppmaning om att upphöra med den inte åttlytts, ingripa med sådana maktmedel som behövs och kan försvaras.

Uppskattningen för ordningsvakten och ett friktionsfritt utförandet av uppgifterna förutsätter alltid att ifrågavarande bestämmelse förstås på rätt sätt och att de principer det ges uttryck för i den följs vid verksamheten. Att en ordningsvakt utför sina uppgifter på ett klanderbart sätt eller använder för stränga maktmedel kan i värsta fall leda till farliga sammanstötningar mellan publiken och ordningsvakterna.

I praktiken ansvarar varje ordningsvakt genom sin egen verksamhet för den yttre bilden av såväl ordningsvakterna som ifrågavarande tillställning.

I vissa situationer kan det finnas behov av att ingripa mot en persons grundläggande rättigheter, t.ex. skyddet för egendom, i syfte att skydda ett större rättsligt intresse. I dessa situationer får dock inte orsakas större skada än vad som är nödvändigt för att genomföra uppgiften. En situation av denna typ kan uppstå exem-

pelvis då man ur vägen för publik som flyr undan en eldsvåda med maktmedel måste flytta fordon.

5.5.2 Förhållandet till den som ordnar tillställningen och till arbetsgivaren

*Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning kan utse ordningsvakter. Om ordningsvakternas behörighetsvillkor, befogenheter och skyldigheter bestäms i **lagen om ordningsvakter** (533/1999). Om rätten att avbryta en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning eller rätten att bestämma att den skall avslutas gäller dock bestämmelserna i denna lag. (LS 18 §)*

Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning kan utse ordningsvakter för att upprätthålla ordning och säkerhet. För att trygga detta uppdrag har ordningsvakter rätt att använda sig av särskilda befogenheter som arrangören av en tillställning eller ordföranden för en sammankomst inte har.

På grund av detta skall den som tjänstgör som ordningsvakt alltid ha ett giltigt godkännande av polisens godkännande för denna uppgift. I samband med godkännandet gör polisen bl.a. en bedömning av den föreslagna personens lämplighet för ifrågavarande uppgift. Förutsättningen för ett godkännande som inte gäller enbart en enskild tillställning är dessutom att ordningsvaktsutbildningen genomgått på ett godkänt sätt.

Om arrangören eller ordförandet vill använda maktmedel mot t.ex. personer som uppträder störande vid en offentlig tillställning eller allmän sammankomst måste han i anledning av detta vända sig till en polisman eller en ordningsvakt. Ordningstvaken har dock vid utövandet av sina befogenheter självständig prövningsrätt i förhållande till arrangören eller ordföranden.

Att ordningsvakter tillsätts innebär dock inte att det i 17 § lagen om sammankomster föreskrivna primära ansvaret för upprätthållandet av ordningen och säkerheten som åligger anordnaren eller sammankomstens ordförande genom detta överförs eller ändras.

Att tillsätta ordningsvakter sker utgångsvis på frivillig väg, men polisen kan meddela föreskrifter om att utse ordningsvakter vilka är bindande för arrangören av en offentlig tillställning eller allmän sammankomst. Utöver skyldigheten att tillsätta ordningsvakter kan polisens föreskrifter gälla bl.a. deras antal och kön samt den minimiutbildning de förutsätts ha.

5.5.3 Förhållandet till polisen och till övriga myndigheter

En ordningsvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddnings- och övriga myndigheter meddelar antingen på förhand eller under tillställningen. (LOV 2 § 3 mom.).

Polisen och räddningsmyndigheterna kan ge befallningar och meddela föreskrifter som hänför sig till upprätthållande av ordning och säkerhet och till förhindrande av brott och olyckor. Befallningar kan ges och föreskrifter meddelas både före och under tillställningen.

Andra myndigheter som är berättigade att ge befallningar och meddela föreskrifter är t.ex. hälsovårds- och miljömyndigheterna inom sina sektorer. Ordningstvaktens arbetsgivare eller uppdragsgivare skall se till att ordningstvaken får kännedom om myndigheternas befallningar och föreskrifter. Ordningstvaken skall bl.a. få bekanta sig med eventuella villkor i det beslut som polisen har fattat med anledning av anmälan om mötet.

Ordningstvaken skall även på eget initiativ göra sig förtrogen med vilka eventuella föreskrifter eller villkor myndigheterna har meddelat i anledning av ordnandet av tillställningen. Utan kännedom om sådana saker har ordningstvaken inte möjlighet att sköta sina uppgifter på vederbörligt sätt.

I vissa fall vill kanske den som ordnar tillställningen inte nödvändigtvis vill följa de föreskrifter myndigheterna meddelat. Arrangören kan förutsätta eller till och med befalla ordningstvaken att handla mot dessa föreskrifter. I även dessa situationer skall ordningstvaken alltid följa myndigheternas föreskrifter och de förfaringsätt som förutsätts i lagstiftningen. De förfaringsätt som anges i myndigheternas föreskrifter eller i lagstiftningen skall alltid följas, trots att den som ordnar tillställningen eller en annan förman till ordningstvaken eventuellt ger en avvikande eller motstridig befallning. Ett förfarande som står i strid med myndigheternas föreskrifter kan orsaka ordningstvaken rättsliga påföljder och även leda till att godkännandet som ordningstvakt återkallas (LOV 10 a och 10 b §).

Polisen och räddningsmyndigheterna har i tjänsteutövning fritt tillträde till allmänna sammankomster och offentliga tillställningar (LS 19 §).

5.6 ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER

De rättigheter och skyldigheter som grundar sig på lagen om ordningsvakter är i kraft vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, i inkvarterings- och förplägnadsrörelser, på campingområden och ombord på passagerarfartyg. Ordningstvaktens rättigheter och skyldigheter enligt ordningstagen avviker till vissa delar från de ovannämnda och har behandlats närmare i punkt 5.1.5 i detta utbildningsmaterial.

5.6.1 Vägrande av tillträde – en ovillkorlig skyldighet

En ordningstakt skall vägra en person tillträde till tjänstgöringsområdet, om det finns grundad anledning att misstänka att personen kan äventyra ordningen eller säkerheten där på grund av att han är berusad eller på grund av sitt uppförande eller föremål som han medför, eller om han inte har uppnått den ålder som krävs för tillträde till området. (LOV 6 § 1 mom.)

I bestämmelsen stadgas om när en ordningstakt har ovillkorlig skyldighet att vägra en person tillträde till ordningstvakts tjänstgöringsområde.

Dessa situationer ansluter sig i allmänhet till att ifrågavarande person är berusad. Berusning är som sådan dock inte ett ovillkorligt hinder för tillträde till tjänstgöringsområdet. Att berusade får tillträde till tjänstgöringsområdet måste dock förhindras om de berusades beteende kan befaras äventyra ordningen eller säkerheten där. Ofta framgår detta som aggressivt, trotsigt eller motsvarande beteende. I praktiken är det i allmänhet svårare att avlägsna den som orsakar störning från tjänsteområdet än att hindra hans tillträde dit.

I en persons beteende kan det oberoende av berusning vara möjligt att iaktta hot mot ordningen eller säkerheten. Även av hur en person som söker inträde är utrustad kan i vissa situationer slutsatser dras om att han eventuellt kommer att utgöra ett hot mot ordningen och säkerheten. Han kan t.ex. ha försett sig med föremål vilkas innehav inte i och för sig är straffbart, men som han kan använda som våldsredskap.

Om samtliga de nämnda förutsättningarna föreligger samtidigt (berusning, beteende, utrustning) måste de inte var och en för sig vara så betydande. Personen kan i detta fall på basis av dessa omständigheters totala inverkan anses utgöra ett hot mot ordning och säkerhet.

Ordningstvakten måste även vägra en person tillträde till tjänstgöringsområdet i de fall där vederbörande inte har uppnått en viss minimiålder som arrangören eller polisen kräver för tillträde. Polisen kan ha satt upp en åldersgräns bl.a. på grund av att tillställningen varar till långt in på natten. Minimialdersgränsen kan ha satts upp av också den som ordnar tillställningen eller av rörelseidkaren. Arrangören

kan ha satt upp åldersgränsen t.ex. på grund av att det program som förevisas inte är att anses som lämpligt för barn eller unga.

5.6.2 Vägrande av tillträde – en rättighet som är beroende av prövning

Ordningstvaken har dessutom rätt att vägra en sådan person tillträde till tjänstgöringsområdet som

- 1) på grund av sitt tidigare uppförande kan misstänkas komma att äventyra ordningen eller säkerheten där,*
- 2) inte uppfyller de villkor som tillställningens arrangör eller innehavaren av området har uppställt för tillträde till området, dock med beaktande av vad som i strafflagen (39/1889) bestäms om diskriminering, eller som*
- 3) med skäl kan misstänkas medföra föremål eller ämnen som det enligt lag eller enligt de villkor som arrangören eller polisen har uppställt är förbjudet att inneha inom området. (LOV 6 § 2 mom.)*

I bestämmelsen föreskrivs om de grunder för att vägra tillträde till tjänstgöringsområdet som är beroende av ordningstvakens prövning. En person kan vägras tillträde till tjänstgöringsområdet på ifrågavarande grunder även då ifrågavarande på grund av sitt tidigare uppförande kan misstänkas komma att äventyra ordningen eller säkerheten vid tillställningen. Det förutsätts således inte att en persons uppförande när han söker tillträde till området äventyrar ordning eller säkerhet, utan grunden är att tidigare erfarenheter har visat att hans beteende under vistelsen förändras på så sätt att man upprepade gånger har tvingats avlägsna honom från t.ex. en offentlig tillställning eller en förplägnadsrörelse. Vägrande av tillträde på denna grund är en förebyggande åtgärd som dock inte får användas omotiverat eller i bestraffningssyfte.

Att vägra en person inträde på grund av tidigare uppträdande är inte motiverat, exempelvis i fråga om en person som en gång tidigare i berusat tillstånd har stört ordningen, men nu i nyktert tillstånd söker tillträde. Det kan dock då förutsättas att ifrågavarande inte har möjlighet att inta alkohol vid tillställningen.

Anordnaren av tillställningen eller innehavaren av området kan ha uppställt villkor för tillträde till tillställningen. En person kan vägras tillträde på denna grund, om han t.ex. inte går med på att betala fastställd inträdesavgift.

Även den som idkar förplägnadsrörelse kan ha satt upp en åldersgräns för sina kunder. Denna åldersgräns kan vara en annan än den som är villkor för att ordna tillställningen. Enligt prövning kan då tillträde till förplägnadsrörelsen ges åt en person som inte har uppnått den åldersgräns som rörelseidkaren har satt upp. Om åldersgränsen däremot har satts upp av myndigheterna, t.ex. på grund av det program som förevisas i en restaurang, är åldersgränsen ovillkorlig.

De villkor som uppsätts för en person som söker tillträde får inte vara diskriminerande. Enligt strafflagens bestämmelse om diskriminering får villkoret inte utan godtagbar orsak anknyta sig till ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning eller hälsotillstånd, religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed

jämförbar omständighet. Bestämmelsen om diskriminering förutsätter dessutom att de nämnda omständigheterna inte får inverka på hur ordningsvakten i sin uppgift ställer sig till personer som kan urskiljas på de nämnda grunderna.

En person kan vägras tillträde till ordningsvaktens tjänstgöringsområde också om det finns skäl att misstänka att han innehar sådana föremål eller ämnen vilkas innehav inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde är förbjudet enligt lag eller enligt de villkor som anordnaren eller polisen har uppställt.

Vägrande av tillträde på denna grund förutsätter en mot personen i fråga riktad konkret misstanke vars sannolikhetsgrad dock inte behöver vara stor. Misstanken kan t.ex. grunda sig på utbuktningar i kläderna som avviker från kroppsbyggnaden, händernas ställning eller tidigare innehav av förbjudna föremål.

I lagen om sammankomster anges som förbjudna föremål skjutvapen, sprängämnen, eggvapen eller andra motsvarande föremål eller ämnen, om det finns grundad anledning att misstänka att de kan användas för att begå brott mot liv och hälsa. Förbudet gäller såväl offentliga tillställningar som allmänna sammankomster och deras omedelbara närhet. Medhavande av alkohol till en tillställning är däremot inte utgångsvis förbjudet, men polisen eller anordnaren kan meddela förbud mot att medha alkohol. Detta är ofta fallet vid t.ex. offentliga tillställningar som har ett stort antal deltagare.

Med stöd av 23 § 4 mom. lagen om sammankomster kan anordnaren eller polisen också, när tillställningens natur så kräver, som ett villkor för tillträde uppställa att en person låter visitera de saker han för med sig, i syfte att fastställa att han inte medför föremål eller ämnen vilkas medförande till tillställningen är förbjudet. Detta villkor kan omfatta såväl en offentlig tillställning som en offentlig sammankomst.

Att gå med på att visiteras är alltid frivilligt, även om detta i vissa situationer kan vara förutsättningen för att få tillträde till tillställningen. Den som söker tillträde kan inte tvingas att gå med på visitering ens när arrangören av tillställningen eller polisen som villkor för tillträde förutsätter att den som söker tillträde går med på att visiteras. Ifrågavarande kan då antingen foga sig i att han inte blir insläppt eller frivilligt visa att han inte innehar förbjudna föremål eller ämnen. Det finns då inte heller skäl att vägra honom tillträde. Arrangören skall ta hand om föremål som vid visiteringen eventuellt tagits i förvaring.

Om begränsningar som gäller innehavet av föremål och ämnen i inkvarterings- och förplägnadsrörelser, på campingplatser och ombord på passagerarfartyg föreskrivs i bl.a. ordningslagen.

5.6.2 Avlägsnande

En ordningsvakt har rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som

- 1) i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer,*
- 2) genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamt stör ordningen eller äventyrar säkerheten, eller som*
- 3) trots tillsägelse underlåter att följa en befallning som är nödvändig för upprätthållande av ordning eller säkerhet. (LOV 7 § 1 mom.)*

En ordningsvakt har rätt att i vissa i lagen om ordningsvakter föreskrivna situationer avlägsna en person som uppehåller sig inom hans tjänstgöringsområde. De grunder för avlägsnandet som föreskrivs i lagen anknyter sig till bl.a. störande av ordning och säkerhet i berusat tillstånd eller till uppträdande som ger upphov till oljud, är hotande eller våldsamt.

Den i 3 § lagen om ordningsvakter föreskrivna principen om möjligast lindriga medel (i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar) skall även tas i beaktande då villkoren för ett avlägsnande uppfylls, innan egentliga åtgärder vidtas. För att avlägsna en berusad person förutsätts i punkt 1 i bestämmelsen om avlägsnande förutom berusning dessutom att ordningen eller andra personer störs. Vilken grad av störning som förutsätter ett ingripande kan igen variera från fall till fall. Tröskeln för att ingripa är av förstaeliga skäl en annan vid en symfonikoncert än vid en fotbollsmatch.

I fråga om t.ex. en person som är redlöst berusad måste det göras en på situationen baserad bedömning av om personen redan på basis av sin berusning skall anses orsaka sådan störning som avses i bestämmelsen. En person som inte förstår ta vara på sig själv får inte lämnas utan vederbörlig övervakning. Ordningsvakten måste ta ansvar för även en dylik persons säkerhet och i första hand föra honom för att få första hjälp eller vård av medicinsk personal.

Ordningsvakten kan vid behov med stöd av punkt 3 i bestämmelsen om avvisande ingripa mot brott mot säkerhetsanvisningarna. Om hur denna bestämmelse skall tillämpas är det svårt att ge närmare anvisningar. Bedömningen av situationen är långt beroende av livserfarenhet. Utgångspunkten kan dock anses vara att det måste ingripas mot det som pågår, om det hotande uppträdandet, bullret eller beteendet inte kan anses lämpa sig för situationen i fråga. Att tillämpa bestämmelser förutsätter sålunda alltid att uppförandet stör ordningen eller äventyrar säkerheten.

Brott mot de säkerhetsföreskrifter och säkerhetsanvisningar som gäller tjänstgöringsområdet som inte är grova medför i allmänhet ingen en konkret fara som kan vara grunden för ett avlägsnande. I dessa fall är det ändamålsenligt att innan eventuella andra åtgärder vidtas försäkra sig om att den person som befinner sig på tjänstgöringsområdet är medveten om föreskrifterna och har förstått dem rätt.

Såsom tidigare har framförts, skall ordningsvakten i första hand utföra sina uppgifter med hjälp av råd, uppmaningar och befallningar. Om detta inte är nog kan det ingripas mot missförhållandet med de medel bestämmelsen om avlägsnande ger

möjlighet till. Att avlägsna en person från tjänstgöringsområdet är i allmänhet tillräckligt för att avvärja den fara eller störning som varit grund för åtgärden.

Misstankar som grundar sig på en persons levnadssätt berättigar inte till åtgärder utan åtgärderna skall grunda sig på personens konkreta uppförande vid ifrågavarande tidpunkt.

Även vid en allmän sammankomst är det möjligt att avlägsna en person från tjänstgöringsområdet.

5.6.4 Gripande

Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte annars kan avvärjas, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avvärja allvarlig fara för andra personer eller egendom. Den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst. (LOV 7 § 2 mom.)

En ordningsvakt har rätt att gripa en person om lindrigare åtgärder inte är tillräckliga för att avvärja en fara för andra personer eller egendom. Gripandet är således en åtgärd som vidtas som en sista utväg för att avvärja den i lagen föreskrivna allvarliga faran.

I ordningsvaktens befogenheter ingår dock inte rätt att självständigt besluta om åtgärder som riktar sig mot en persons frihet efter gripandet. Syftet med ordningsvaktens rätt till gripande är att hindra en person att avlägsna sig innan polisen har hunnit till platsen och fattar beslut om hur det skall förfaras med den gripne. Ordningvakten skall således i dessa fall alltid vända sig till polisen.

En ordningsvakt har inte vid en allmän sammankomst rätt till gripande och tagande i förvar med stöd av lagen om ordningsvakter. Behörighet för dessa åtgärder har enbart polisen, varför ordningsvakten omedelbart skall vända sig till polisen då vid en allmän sammankomst förutsättningarna för ett gripande enligt lagen om ordningsvakter föreligger. Ordningvakten har däremot vid en allmän sammankomst rätt till s.k. allmän rätt till gripande.

Enligt polislagen får polisen ta en person i förvar i bl.a. samtliga situationer där ordningvakten enligt lag har rätt att gripa en person för att överlåta honom till polisen.

Utöver rätten till gripande med stöd av lagen om ordningsvakter har ordningvakten alltid rätt att använda den rätt till gripande för envar som stadgas i 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen.

5.6.5 Hållande i förvar

Kan den som gripits inte utan dröjsmål överlämnas till polisen, har ordningsvakten rätt att med polisens samtycke och med iakttagande av de anvisningar som meddelats av inrikesministeriet hålla honom i förvar i högst 4 timmar från gripandet, dock högst till dess att tillställningen är slut och allmänheten avlägsnat sig eller tills grunden för gripandet annars har upphört. (LOV 7 § 3 mom.)

I praktiken är det långtifrån alltid möjligt att omedelbart överlämna en gripen till polisen. Den gripne kan då hållas i förvar tills han har överlåtits till polisen.

Ordningsvakten har dock inte självständig rätt att besluta om tagande i förvar utan detta kräver att polisen från fall till fall ger sitt samtycke. Av denna orsak måste ordningsvakten omedelbart vända sig till polisen som tar ställning till frihetsberövandet. Polisen kan ge sitt samtycke t.ex. per telefon.

Den absolut längsta tiden för ett frihetsberövande är fyra timmar från gripandet. Ordningsvakten skall efter att den maximala tiden för frihetsberövandet löpt ut frige den gripna personen, om inte polisen har avhämtat honom före detta. Frihetsberövandet får dock inte fortsätta längre än det finns grund för det. En person får hållas i förvar på platsen för en offentlig tillställning högst till dess tillställningen har upphört och de närvarande avlägsnat sig.

Vid hållandet i förvar måste de särskilda bestämmelser som gäller detta följas (inrikesministeriets föreskrift om tillämpningen av lagen om ordningsvakter, punkt 8). Platsen för hållandet i förvar skall bl.a. alltid i förväg vara granskad av polisen och godkänd för ändamålet. Särskilt viktigt är att förvaringsplatsen hela tiden övervakas och att tidpunkten för tagandet i förvar har antecknats. Åtgärderna skall ske bevisligen, sålunda att minst två personer tar del i dem. Redan arbetarskyddet förutsätter att man med en tillräcklig och yrkeskunnig personal förbereder sig för såväl gripanden och avlägsnanden som taganden i förvar. Att ensam utföra dessa åtgärder skall undvikas.

5.6.6 Gripande ombord på ett passagerarfartyg

Den som med stöd av denna lag gripits ombord på ett fartyg får dock på order av fartygets befälhavare hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper en hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det. (LOV 7 § 4 mom.)

Om att den som gripits ombord på ett fartyg skall hållas i förvar beslutar fartygets befälhavare, som ordningsvakten ofördröjligen skall underrätta om behovet av att ta den gripne i förvar.

I fråga om hållandet i förvar av en person som gripits ombord på ett fartyg har det inte föreskrivits en ovillkorlig tid på högst fyra timmar. Den gripne kan hållas i förvar så länge grunden för gripandet inte har upphört. Hållandet i förvar skall dock avslutas senast fartyget anlöper nästa hamn på sin rutt eller grunden för gripandet har upphört före detta.

Polisens samtycke saknar praktisk betydelse i de fall där en person efter att grunden för gripandet har upphört frigges medan fartyget ännu befinner sig till sjöss. Vid sidan av att frigges kan den person som varit tagen i förvar även överlåtas till polisen då fartyget anlöper hamn. Polisen avgör då om den skall omhänderta den gripne eller frige honom.

5.6.7 Befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen

Befogenheterna för de ordningsvakter som utför ordningsövervakningsuppgifter bestäms enligt lagen om ordningsvakter. Ordningsvakten har dock inte sådana befogenheter som anges i 6 §, 7 § 1 mom. 3 punkten, 7 § 3 och 4 mom. eller 8 § lagen om ordningsvakter. En ordningsvakt som enligt 7 § 2 mom. lagen om ordningsvakter utövar sin rätt att gripa har rätt att visitera den gripne och de saker som denne medför för att försäkra sig om att den gripne inte innehar föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan orsaka fara för sig själv eller andra. Ordningsvakten har rätt att frånta den gripne de farliga föremål och ämnen som påträffas vid visitationen. De föremål och ämnen som fråntagits den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till polisen. (OL 23 § 2 mom.)

Befogenheterna för ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen avviker från befogenheterna i den sedvanliga lagen om ordningsvakter. Om befogenheterna för de ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen föreskrivs förutom i lagen om ordningsvakter även i ordningslagen. De befogenheter dessa ordningsvakter har i jämförelse med övriga ordningsövervakningsuppgifter begränsats till många delar.

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte den rätt att vägra en person inträde till sitt tjänstgöringsområde som ingår i 6 § lagen om ordningsvakter. Då en person som eventuellt ger upphov till störning eller fara anländer till tjänstgöringsområdet måste ordningsvakten hålla honom under observation och vid behov ingripa mot hans beteende.

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte den rätt som anges i 8 § 1 mom. lagen om ordningsvakter att visitera personer som söker inträde till tjänstgöringsplatsen och granska deras saker. Däremot har en ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen samma rätt till visitation av en gripnen som övriga ordningsvakter har.

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte heller rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som trots uppmaning inte följer sådana befallningar som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet. Att ge dylika tvingande befallningar har för de i ordningslagen avsedda platsernas del ansetts tillhöra polisens behörighetsområde. En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har däremot rätt att avlägsna en person i de övriga fall som anges i lagen om ordningsvakter (7 § 1 mom. 1 och 2 punkten).

Ordningstvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte heller den befogenhet som gäller tagandet i förvar av en gripen person som sker med polisens samtycke.

I fråga om rätten för en ordningstvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen att bära maktmedelsredskap följs de motsvarande föreskrifter i lagen om privata bevakningsrörelser som gäller väktare.

5.7 VISITERING AV PERSONER OCH GRANSKNING AV FÖREMÅL

5.7.1 Förbjudna föremål och ämnen

En ordningsvakt har rätt att med hjälp av metalldetektor eller någon annan sådan teknisk anordning visitera en person som söker tillträde till eller befinner sig inom hans tjänstgöringsområde för att förvissa sig om att personen inte bär på sig eller medför sådana föremål eller ämnen som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller vilkas innehav på tjänstgöringsområdet är förbjudet enligt lag eller bestämmelse som meddelats med stöd av lag. Med stöd av order enligt 23 § 4 mom. lagen om sammankomster från arrangören eller polisen eller om det av någon annan orsak finns grundad anledning att misstänka att personen medför sådana föremål eller ämnen, får personen och saker som han medför granskas även på annat lämpligt sätt. (LOV 8 § 1 mom.)

En ordningsvakt har rätt att med hjälp av metalldetektor eller någon annan sådan teknisk anordning visitera en person som söker tillträde till eller befinner sig på hans tjänstgöringsområde för att förvissa sig om att personen inte bär på sig eller medför vissa föremål eller ämnen.

För visiteringen kan personen befallas att passera via en metalldetektor eller visiteras med en handburen metalldetektor. Även andra för detta syfte utvecklade tekniska anordningar kan användas. Röntgen- och andra motsvarande apparater för användas endast för undersökning av lösa föremål som personer medför. Röntgenstrålar får inte riktas mot människor. Ordningsvakten måste från varandra skilja begreppen visitering av en person och undersökning av de saker han medför.

Granskningen får även utföras på något annat lämpligt sätt om det av det finns grundad anledning att misstänka att personen medför förbjudna föremål eller ämnen. Granskningen kan t.ex. ske genom att känna efter utanpå hans kläder. Personen kan även bes tötta sina fickor eller öppna sin rock. Om personen inte går med på att denna åtgärd verkställs i samband med att han söker inträde kan ordningsvakten vägra honom inträde till tillställningen. En person som redan finns på området kan vid behov visiteras på de nämnda grunderna, vid behov med hjälp av maktmedel.

Den nämnda visiteringsrätten gäller samtliga ordningstvaktens tjänstgöringsområden samt såväl de personer som söker inträde dit som de som redan befinner sig där.

Den som anordnar tillställningen eller polisen kan på grund av tillställningens särskilda natur enligt 23 § 4 mom. lagen om sammankomster förordna att ordningstvakterna skall visitera samtliga personer som anländer till tillställningen samt granska de lösa föremål de medför. Sådana lösa föremål är t.ex. väskor, kassar och ryggsäckar. Detta förordnande kan också ges om det finns grundad anledning att misstänka att deltagare i tillställningen innehar förbjudna föremål eller ämnen. Beaktas bör, att ett förordnande i enlighet med denna bestämmelse kan ges endast i fråga om en offentlig tillställning eller allmän sammankomst, inte i fråga om en inkvarterings- eller förplägnadsrörelse, en campingplats eller ett passagerarfar-

tyg. Ifrågavarande undersökning kan även ske på ett annat lämpligt sätt, t.ex. genom att känna efter utanpå kläderna. Endast en person av samma kön som den visiterade får göra undersökningen (könsregeln).

I anledning av de principer som skall följas vid ordningsövervakningsuppgifter (LOV 3 §) måste förberedelser göras för visitationer sålunda att det finns både manliga och kvinnliga ordningsvakter.

5.7.2 Visitering av en gripen

En ordningsvakt har i samband med gripande som avses i 7 § 2 mom. rätt att kroppsvisitera den som gripits för att förvissa sig om att denne inte medför föremål eller ämnen med vilka han kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. (LOV 8 § 2 mom.)

En ordningsvakt har laglig rätt att i samband med ett gripande kroppsvisitera den som gripits för att förvissa sig om att denne inte innehar föremål eller ämnen med vilka han kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara.

En säkerhetsvisitation är en åtgärd som riktas mot en person eller hans saker för att finna farliga föremål eller ämnen. Visitationens syfte är att förbättra skyddet i arbetet för ordningsvakterna, säkra att den gripne kan hållas under kontroll av dem samt förhindra att den gripne utsätter sig själv eller andra för fara.

En visitation som sker i samband med ett gripande kan givetvis inte vara särskilt grundlig i alla lägen. Syftet med visitationen är då närmast att förvissa sig om att gripandet och transporten av den gripne kan ske tryggt. Om avsikten är att ta den gripne i förvar skall säkerhetsvisitation vara grundlig. Kravet på att ordningsvaktens åtgärder skall vara sakenliga förutsätter att den som utför visiteringen är av samma kön som den visiterade.

Säkerhetsvisitationen kan utföras genom att man känner efter utanpå kläderna och farliga föremål eller ämnen fräntas den visiterade. Området mellan kläder och hud kan också visiteras om det finns orsak att misstänka att där finns ett farligt ämne eller föremål. De viktigaste platser som skall undersökas är ärmarna samt områdena vid midjan och vristerna.

Om ett föremål eller ämne som skall fräntas den visiterade påträffas skall visitationen ändå föras till sitt slut, enligt den så kallade +1-regeln.

Den som sköter utbildningen skall genom en modellvisitation visa de utbildade hur en visitation genomförs i praktiken. Praktiska övningar i hur en visitation skall genomföras skall även hållas i syfte att säkra att den kan ske smidigt och på rätt sätt.

5.7.3 Rätten att frånta en person förbjudna föremål och ämnen

Ordningsvakten har rätt att frånta en person föremål och ämnen som avses i 1 och 2 mom. och som påträffats vid visitationen. Ordningsvakten har också rätt att frånta en person som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde föremål eller ämnen som påträffats vid visitationen eller annars och som kan användas vid brott mot eller hot om brott mot liv eller hälsa eller som det annars enligt lag eller bestämmelse som meddelats med stöd av lag är förbjudet att medföra till området. (LOV 8 § 3 mom.)

Har vid visitering av en person påträffats ovannämnda föremål eller ämnen har ordningsvakten rätt att frånta personen dem. Vid fråntagande av förbjudna föremål och ämnen måste i beaktande tas såväl de förbud som stadgas i lag som de förbud anordnaren av tillställningen eller polisen utfärdat enligt 23 § lagen om sammankomster. De sistnämnda förbuden har kunnat utfärdas i fråga om t.ex. medhavande av alkohol till tillställningen.

Rätten att frånta föremål och ämnen gäller även i vissa situationer där ordningsvakten inte har rätt att utföra en visitation för att konstatera om en person innehar föremål eller ämnen som skall fråntas honom. Ordningsvakten kan i även dessa situationer frånta personen det förbjudna föremålet eller ämnet, om han är säker på att ett sådant föremål eller ämne olovligen innehas.

5.7.4 Förfarandet gällande föremål och ämnen som fråntagits någon

De föremål och ämnen som fråntagits någon skall utan dröjsmål överlämnas till polisen eller, om inga hinder enligt lag finns, återlämnas till ägaren eller innehavaren när han avlägsnar sig från platsen. (LOV 8 § 4 mom.)

Beslagtagna föremål och ämnen skall utan dröjsmål återlämnas till deras ägare eller innehavare då denne avlägsnar sig från platsen, om inga hinder enligt lag föreligger för detta. Denna bestämmelse hindrar således t.ex. att det återlämnas skjutvapen, sprängämnen, eggvapen eller andra motsvarande föremål eller ämnen som det finns grundad anledning misstänka att kan användas för ett brott mot liv och hälsa. I 9 och 10 § ordningslagen ingår bestämmelser om farliga föremål och föremål som lämpar sig för att skada någon annan samt innehav av dessa på bl.a. allmän plats.

Sakliga förvaringsutrymmen skall finnas för förvaring av beslagtagna föremål och ämnen.

Lagligt tillverkade eller importerade alkoholdrycker som en ordningsvakt fråntagit någon som på basis av sin ålder har rätt att inneha dem skall återlämnas till honom när han avlägsnar sig från tjänstgöringsområdet.

5.8 ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL

5.8.1 Syftet med användningen av maktmedel

*I sitt uppdrag har en ordningsvakt rätt att när han vägrar en person tillträde till eller avlägsnar någon från en plats, griper en person, visiterar en gripen person, hindrar att någon som gripits flyr, fråntar någon ett föremål eller ämne eller avlägsnar ett hinder använda maktmedel i den mån det behövs och kan anses försvarligt.
(LOV 9 § 1 mom.)*

Användningen av maktmedel i uppdraget som ordningsvakt är aldrig ett självändamål utan dess syfte är att säkerställa genomförandet av det egentliga uppdraget. Att använda maktmedel är således inte möjligt om uppdraget inte kan genomföras trots att de används. Dessutom förutsätts alltid att användningen av maktmedel skall kunna försvaras.

Vid övervägande av om maktmedel skall användas skall särskilt bestämmelsen i 3 § lagen om ordningsvakter tas i beaktande. Enligt denna bestämmelse skall ordningsvakten i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla ordningen och säkerheten inom sitt tjänstgöringsområde. Om exempelvis de förutsebara följderna av användningen av maktmedel skulle medföra större kostnader, skada eller hälsofara än det som åtgärden syftar till att förhindra, skall man avstå från att använda maktmedel. Det kan också vara ändamålsenligt att avstå från att använda maktmedel i även andra motsvarande fall. En sådan orsak kan vara t.ex. att förseelsen är ringa. Å andra sidan kan läget vara så brådskande och farligt att man i vissa situationer så gott som omedelbart måste ta till maktmedel.

Definitionen i bestämmelsen om ordningsvaktens användning av maktmedel beträffande de situationer där detta är möjligt är uttömmande. Bestämmelsen definierar således den rätt att använda maktmedel utöver de normala medborgarrättigheterna som ordningsvakten uttryckligen har vid utförandet av sitt uppdrag. Nödvarn, den allmänna rätten till gripande, nödtillstånd och laglig självtäkt behandlas i punkterna 5.9 – 5.11 i detta utbildningsmaterial.

Med avlägsnande av ett hinder avses i maktmedelsbestämmelsen bl.a. att t.ex. ett fordon som blockerar utgången avlägsnas i en olycksituation. Bestämmelsen möjliggör även att en person som hindrar ordningsvakten att utföra sina uppgifter avlägsnas.

Användningen av maktmedel gäller ofta situationer där ordningsvakten i sin uppgift både har rätt och är skyldig att ingripa mot någons rättigheter. Ordningsvakten skall således alltid ha lagligt bemyndigande att använda maktmedel.

De maktmedel som används skall vara nödvändiga. Om målsättningen kan nås med hjälp av lindrigare medel skall dessa användas. Om det igen förefaller som om målsättningen inte kan uppnås ens med hjälp av maktmedel, skall det avstås

från dessa. Maktmedel skall användas vid rätt tidpunkt, inte för tidigt eller för sent eller när motståndet redan har upphört.

Det är således inte längre möjligt att använda maktmedel i en situation där gripandet redan har gjorts och den gripne är lugn och omhändertagen av ordningsvakten.

Då maktmedel tillgrips skall förutsättningarna för detta existera eller vara omedelbart överhängande.

Tidigare erfarenheter av en persons beteende berättigar inte till att tillgripa maktmedel i ett tidigare skede än normalt. Däremot är det på sin plats med en noggrannare beredskap för att använda maktmedel om situationen utvecklas så att detta förutsätts.

Maktmedel kan rikta sig mot såväl en person som mot egendom.

5.8.2 Maktmedlens försvarlighet

Frågan om huruvida maktmedlen är försvarliga skall bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. (LOV 9 § 2 mom.).

Maktmedelsbestämmelsen i lagen om ordningsvakter innehåller förutom ovan nämnda krav på att maktmedlen skall behövas dessutom en punkt där man strävar efter att definiera det försvarbara i användningen av maktmedel. Det är dock omöjligt att i lag detaljerat definiera hurudana maktmedel som kan anses försvarliga i olika situationer, eftersom dessa är så individuella. Bedömningen av om användningen av maktmedel är försvarlig skall därför alltid göras från fall till fall på basis av en helhetsbedömning av den föreliggande situationen.

Som faktorer som skall tas i beaktande vid helhetsbedömningen nämns i bestämmelsen särskilt hur viktigt och brådskande uppdraget är, motståndets farlighet och de resurser som står till buds. Dessa omständigheter kan i helhetsbedömningen verka i mycket olika riktning beroende på de övriga faktorer som skall beaktas. T.ex. resursernas otillräcklighet kan i vissa farliga och brådskande situationer vara en faktor som gör det försvarligt att använda strängare maktmedel. Resurserna kan på motsvarande sätt i en situation vara fullständigt otillräckliga. Från att använda maktmedel bör då avstås helt och hållet. Å andra sidan måste man komma ihåg att anordnaren av tillställningen måste bereda sig på att upprätthålla ordningen med en tillräcklig mängd ordningsvakter varvid en strängare användning av maktmedel inte borde vara påkallad på grund av bristande resurser.

Med maktmedel skall ingripas endast i de rättigheter som tillkommer den som åtgärden gäller. Det är endast i exceptionella fall tänkbart att utförandet av ett uppdrag skulle kunna förutsätta att man ingriper i utomståendes rättigheter. Användningen av maktmedel skall dessutom riktas mot föremål, t.ex. ett farligt eggvapen.

Vid användningen av maktmedel skall utöver vad som tidigare nämnts även de allmänna principer som styr ordningsvaktens verksamhet följas. En central sådan princip ingår i 3 § lagen om ordningsvakter.

5.8.3 Om de sätt på vilka maktmedel används och om maktmedelsredskap

Den ordningsvakt som använder maktmedel skall dels ha den omdömesförmåga som behövs, dels sådan utbildning och skicklighet som användningen av maktmedel kräver samt de fysiska förutsättningar som behövs.

Som maktmedel kan användas både fysisk kraft och maktmedelsredskap. Användningen av fysisk kraft utgörs av olika självförsvarsmetoder samt olika grepp i syfte att binda och transportera. Sättet för att använda maktmedel skall vara allmänt accepterat och sådant att dess följder kan förutses samt säkert. Av denna orsak bör farliga grepp och rörelser såsom strypgrepp, sparkar och slag inte användas.

Endast den som genomgått den utbildning som har godkänts av inrikesministeriet får i ordningsövervakningsuppdrag inneha och använda maktmedelsredskap..

Den som godkänt genomgått grundkursen för ordningsvakter och har godkänts som ordningsvakt får i ordningsövervakningsuppdrag använda endast handfängsel som maktmedelsredskap. Att medha andra maktmedelsredskap i ordningsövervakningsuppdrag är inte tillåtet för ordningsvakter som genomgått enbart grundkursen. En tillfällig ordningsvakt får som maktmedelsredskap använda endast handfängsel.

Den som genomgått fortbildning som gäller ordningsvaktens användning av maktmedel och godkänts som ordningsvakt kan medha och vid behov utöver handfängsel använda även batong (ej teleskopbatong) samt gasspray. För gassprayens del förutsätts dessutom innehavstillstånd enligt skjutvapenslagen (personligt eller samfundstillstånd för gasspray).

5.8.4 Att medföra hund

Med tillstånd som beviljats av polisinspektionen på den ort där tillställningen ordnas får en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppdrag medföra en hund som

- 1) på godkänt sätt har genomgått lydnadskontroll motsvarande de krav som inrikesministeriet fastställt,*
- 2) han eller hon har varit förare för vid lydnadskontrollen,*
- 3) är minst två men högst 10 år gammal,*
- 4) är registrerad och identifikationsmärkt så att den på ett tillförlitligt sätt kan individualiseras,*
- 5) han eller hon kan behärska, samt*
- 6) som inte till sina egenskaper har visat sig vara olämplig för att medföras i ordningsövervakningsuppdrag.*

En ordningsvakt får i ordningsövervakningsuppdrag medföra en hund som uppfyller de krav som anges i 1 mom. i två år från det godkännande som avses i 1 punkten.

Det tillstånd som avses i 1 mom. kan beviljas om tillställningens omfattning, art eller den plats där tillställningen arrangeras av grundad anledning som hänför sig till upprätthållandet av ordningen förutsätter att en hund medförs. Vid tillställningen skall hunden bära munkorg som på polisens order kan avlägsnas, om man på grund av någons uppförande eller av annan motsvarande anledning kan dra den slutsatsen att säkerheten för dem som deltar i tillställningen är hotad. Genom förordning av inrikesministeriet kan närmare bestämmelser utfärdas om ordnande av lydnadskontroll för en hund som en ordningsvakt får medföra i ordningsövervakningsuppgifter och om de krav som skall uppfyllas vid kontrollen samt om registrering och identifikationsmärkning av hunden. (LOV 9 a §)

I lagen om ordningsvakter ingår en specialbestämmelse (9 a §) om att medföra hund i vissa ordningsövervakningsuppgifter. Att medföra hund förutsätter alltid tillstånd av polisen på den ort där tillställningen ordnas.

Hunden skall vid ordningsövervakningsuppdrag alltid ha munkorg som kan tas av endast på förordnande av polisen. Hund som medförs vid ordningsövervakningsuppdrag och den ordningsvakt som är dess förare skall dessutom godkännas i den lydnadskontroll som ordnas av Polisskolan. Lagstiftningen ställer vissa ytterligare villkor på bl.a. hundens ålder och egenskaper samt kontrollen över den (se vid behov närmare inrikesministeriets förordning om hund som medförs i bevaknings- och ordningsövervakningsuppgifter 782/2002).

5.8.5 Maktmedel då en polisman bistås

När en ordningsvakt bistår polisen gäller dessutom vad som i 27 § polislagen (493/1995) bestäms om rätten för en person som tillfälligt bistår en polisman att använda maktmedel. (LOV 9 § 3 mom.)

Den som på begäran eller med samtycke av en polisman tillfälligt bistår en polisman i en situation där bistånd från en utomståendes sida måste anlitas vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande polisiärt tjänsteuppdrag har rätt att under polismannens uppsikt använda sådana nödvändiga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter ger honom fullmakt till. (PolL 27 § 3 mom.)

När en ordningsvakt bistår polisen kan han på basis av polisens anvisningar ges större befogenheter än de som han har enbart på grundval av sitt eget uppdrag. Polisen kan t.ex. vid en offentlig tillställning ge ordningsvakten befallningar i vilka ingår mer omfattande befogenheter för att använda maktmedel än ordningsvakten annars har. Dessa maktmedel används alltid under tillsyn och styrning av polismannen.

5.8.6 Användningen av maktmedel och situationer som ger rätt att använda maktmedel

I fråga om rätten att använda maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan därmed jämförbar orsak samt om rätten att bistå personer som har utsetts att övervaka ordningen föreskrivs särskilt genom lag. (SL 4 kap 6 § 1 mom.)

Strafflagen innehåller en allmän bestämmelse enligt vilken det särskilt skall föreskrivas i lag om rätten att använda maktmedel för att utföra ett tjänsteuppdrag eller av någon annan jämförbar orsak. Denna förutsättning omfattar också rätten att bistå personer som har utsetts att övervaka ordningen. Med detta vill man understryka att rätten att använda maktmedel alltid förutsätter en särskild fullmakt i lag. Rätten att använda maktmedel kan inte grunda sig på bestämmelser på förordningsnivå utan en klar fullmakt i lag. Av denna orsak föreskrivs det i 9 § lagen om ordningsvakter om ordningsvaktens rätt att använda maktmedel.

Endast i undantagsfall kan det finnas rätt att använda maktmedel förutom vid utförandet av egentliga tjänsteuppdrag. Personer som har rätt till detta är exempelvis ordningsvakter (LOV 9 §), luftfartygs och fartygs kaptener, väktare samt vanliga medborgare som handlar utifrån den allmänna rätten att gripa. Med tanke på detta slags situationer föreskrivs i de nämnda lagarna att rätten att använda maktmedel kan meddelas också av andra med tjänsteuppdrag jämförbara orsaker. Ett typiskt uppdrag som är jämförbart med ett tjänsteuppdrag gäller upprätthållandet av ordning och säkerhet på ett visst område, en uppgift som till sin karaktär är sådan att den ankommer på staten, men som då och då har överförts också på andra. Rätten att använda maktmedel förutsätter emellertid alltid ett närmare bemyndigande i lag.

Rätten för en utomstående som bistår en myndighet eller motsvarande att använda maktmedel förutsätter alltid en särskild fullmakt i lag. För bistånd till en myndighet eller motsvarande har en utomstående rätt att enligt följande lagar använda maktmedel: polislagen, lagen om gränsbevakningsväsendet, tullagen, lagen om verkställighet av straff, luftfartslagen, lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik och sjömanslagen. Något motsvarande finns dock inte föreskrivet i fråga om bistånd till en ordningsvakt.

5.8.7 Gränserna för tillåtna maktmedel

När maktmedel används får endast sådana åtgärder tillgripas som är nödvändiga för att uppdraget skall kunna utföras och som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarliga med beaktande av hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt. (SL 4 kap 6 § 2 mom.)

För utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan jämförbar orsak får användas endast sådana maktmedel som uppfyller vissa i lag föreskrivna villkor.

I bestämmelsen ovan föreskrivs om villkoren och således de tillåtna maktmedlens gränser. När maktmedel används får endast sådana åtgärder tillgripas som är nödvändiga för att uppdraget skall kunna utföras och som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarliga med beaktande av hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt.

Åtgärderna skall framför allt vara nödvändiga för utförandet av ett uppdrag som föreskrivs i lag. För det andra skall de vara försvarliga. Det senare hänvisar framför allt till proportionalitetsprincipen. Man måste mot varandra väga uppdragets vikt och det ingripanden mot ett intresse som är en följd av det tvång som ingår i de maktmedel som är nödvändiga för att uppdraget skall kunna utföras.

Frågan om maktmedlens nödvändighet bedöms separat i samband med varje enskilt uppdrag. Nödvändighetskravet hänför sig för det första till hur stränga maktmedlen är. Det lindrigaste medel som fyller syftet skall användas. Om samma resultat hade kunnat nås genom lindrigare medel, innebär detta att maktmedel som inte har varit nödvändiga, dvs. som har varit strängare än vad som var nödvändigt. Nödvändighetskravet innehåller även en tidsmässig avgränsning. En anteciperad maktmedelsanvändning är inte nödvändig i den mening som avses i lagrummet. Inte heller maktmedel som har pågått för länge är nödvändiga. När maktmedlen inte längre behövs måste användningen således upphöra. Till nödvändighetskravet i samband med maktmedelsanvändning kan anknytas också en effektivitetsrelaterad dimension. Denna omständighet skulle visserligen också kunna bedömas utifrån försvarlighetsaspekter. Om medlen inte under några som helst omständigheter hade kunnat resultera i det som avsågs, kan dessa inte heller anses nödvändiga med tanke på uppdraget. Om medlen inte kommer att leda till det åssyftade, måste man således avstå från dem.

Endast den omständigheten att maktmedlen är nödvändiga föreslår inte i sig. Medlen måste också utifrån en helhetsbedömning vara försvarliga. Då skall hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt. Likhetstecken kan sättas mellan försvarlighetskravet i bestämmelsen och kravet på proportionalitet jämte hithörande intresseavvägning; hur stränga medlen är och vilka olägenheter de förorsakar skall stå i ett rimligt, det vill säga riktigt och skäligt förhållande till det som eftersträvas. Vid bedömningen skall beaktas enskilda kriterier såsom hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt övriga omständigheter av betydelse vid helhetsbedömningen.

Vilka mer detaljerade kriterier som skall beaktas vid försvarlighetsbedömningen beror på uppdragets eller situationens specifika art. Bestämmelsen om användningen av maktmedel i lagen om ordningsvakter motsvarar i övrigt den allmänna bestämmelsen i strafflagen men vid försvarlighetsbedömningen skall dessutom beaktas vilka resurser som funnits att tillgå.

De tjänstemän och andra personer som är berättigade att använda maktmedel omfattas, precis som alla medborgare, av den allmänna rätten till nödvärn och till nödtillståndshandlingar samt till den allmänna rätt till gripande och laglig självväkt om vilka föreskrivs i tvångsmedelslagen. T.ex. en ordningsvakt kan råka i en situation där det alls inte längre är fråga om att utföra något visst tjänsteuppdrag, utan

om att försvara sig eller någon annan mot ett obehörigt angrepp. Försvarshandlingen skall då bedömas enligt nödvärnsrätten, må så vara att gränsen mellan vad som sker inom ramen för myndighetens tjänsteutövningsrätt och vad som sker inom ramen för envars rätt till självförsvar blir svår att precisera.

5.8.8 Excess i samband med användning av maktmedel

Har de gränser som föreskrivs i 2 mom. överskridits vid användningen av maktmedel, är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det finns synnerligen vägande grunder för att anse att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av gärningsmannens ställning och utbildning samt hur viktigt uppdraget och hur oförutsedd situationen var. (SL 4 kap 6 § 3 mom.)

Om vid användningen av maktmedel har överskridits de gränser som föreskrivs i 4 kap. 6 § 2 mom. strafflagen (behandlades i föregående punkt) kan gärningsmannen helt befrias från straffansvar. Detta är möjligt när det finns synnerligen vägande grunder för att anse att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hans ställning och utbildning samt hur viktigt uppdraget och hur oförutsedd situationen var.

Excess i samband med användning av maktmedel är en ursäktande grund. Det avgörande är om de överskridna maktmedlen kan anses försvarliga och ursäktliga i det aktuella fallet. De grunder som iaktas vid bedömningen påminner mycket om de omständigheter som tillmäts betydelse i samband med frågan om excess i nödvärn. Tillämpningsområdena för reglerna om maktmedelsanvändning och den allmänna nödvärnsbestämmelsen överlappar varandra i synnerhet i situationer där de lagbestämda maktmedelsgränserna har överskridits. I rättspraxis står man inför svåra gränsdragningsproblem när man dryftar vilkendera bestämmelsen som skall tillämpas på fallen.

För nödvärnets vidkommande är det framför allt frågan om hur farligt och oförutsett angreppet är, dvs. omständigheter som gör felbedömningarna förståeliga mot bakgrunden av hur rädd, ängslig eller skräckslagen gärningsmannen var. Situationen har följaktligen redan hunnit bli rätt kritisk och maktmedel används här snarare för att rädda personens eget eller någon annans liv än i syfte att utföra något visst tjänsteuppdrag. Om situationen har glidit över till området för allmänt nödvärn, bedöms fallet som allmän nödvärnsexcess enligt de normspecifika kriterierna. På en ordningsvakt kan på grunder ställas högre krav än på vanliga medborgare. Den omständigheten att en vanlig medborgare i avsaknad av den utbildning en ordningsvakt har väl kan tänkas gå till förståeliga överdrifter i vissa situationer, medför inte nödvändigtvis att en ordningsvakts förfarande i en motsvarande situation är ursäktligt.

Excess i samband med användning av maktmedel föreligger däremot, när situationen fortfarande kan hänföras till tjänsteutövning, med det inte är frågan om att personens eller någon annans liv eller hälsa direkt skulle skyddas. Att maktmedlen överskreds berodde inte här i sig på att ordningsvakten oroades eller var rädd för sin egen säkerhet, utan på att han eller hon var alltför nitisk i sin tjänsteutövning

och i sitt uppdrag. Omständigheter som skall beaktas i samband med sådana felbedömningar är bl.a. situationens oförutsedda karaktär, ordningsvaktens utbildning och personliga förutsättningar, den tid som stod till förfogande för att överväga saken samt mängden motstånd. Utbildningens funktion är å andra sidan just att reducera detta slags felbedömningar.

Bestämmelsen i strafflagen som medger att gärningsmannen helt befrias från straffansvar kan bli tillämplig i situationer maktmedel används med stöd av 9 § lagen om ordningsvakter. Bestämmelsen kan bli tillämplig även i fråga om excess vid användning av maktmedel, om gärningsmannen på grundval av 27 § polislagen har bistått en polisman i en situation där maktmedel har använts.

För att bestämmelsen i 4 kap. 6 § 3 mom. strafflagen om den ursäktande grund som ansluter sig till användning av maktmedel skall kunna tillämpas vid excess i samband med användning av maktmedel skall det alltid finnas en särskild bemyndigandebestämmelse i lag som har varit grunden till att maktmedel använts.

5.9 NÖDVÄRN

En försvarshandling som är nödvändig för att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp är tillåten som nödvärn, om inte handlingen uppenbart överskrider det som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarligt. Vid bedömningen skall beaktas angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter. (SL 4 kap 4 § 1 mom.)

I 4 kap. 4 § 1 mom. strafflagen föreskrivs om rätten att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp.

5.9.1 Försvarlighet

En försvarshandling som är nödvändig för att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp kan vara tillåten som nödvärn, om inte handlingen uppenbart överskrider det som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarligt. Vid bedömningen skall angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter beaktas.

Om handlingen obestridligen överskrider den försvarlighetsnivå som förutsätts enligt de grunder som anges i lagen, kan gärningen inte anses tillåten som nödvärn.

Vid bedömningen av om de använda maktmedlen varit försvarliga skall beaktas inte bara hur betydelsefullt skyddsintresset och hur farligt angreppet varit, utan också det våld som har brukats vid försvaret och de våldsrelaterade skador försvaret gett upphov till. För ett ringa förmögenhetsintresses skull är det inte tillåtet att förorsaka någon t.ex. allvarliga skador till liv eller hälsa.

Å andra sidan har den som försvarar sig i en nödvärnssituation dock fortfarande rätten på sin sida, varför det inte är fråga om det slags intresseavvägning som görs vid nödtillstånd. För att avvärja ett angrepp mot den kroppsliga integriteten är det således tillåtet att använda strängare maktmedel än angriparen och förorsaka angriparen allvarligare skador än vad angreppet i sig kunde förmodas leda till. För att avvärja obehöriga angrepp mot egendom får man på motsvarande sätt orsaka angriparen egendomsskador, som eventuell t.o.m. klart överstiger värdet av det intresse som räddades genom försvaret. Enligt nödvärnsrätten är det tillåtet att försvara enbart förmögenhetsintressen, även om detta förutsätter att angriparens kroppsliga integritet inkränkts på eller att hans hälsa skada. Att liv offras bara för att något förmögenhetsintresse skall kunna räddas kan knappast under några som helst omständigheter anses som en rättsenlig nödvärnshandling. Om bestämmelsen om excess i nödvärn blir tillämplig eller ej, måste dock avgöras särskilt.

Även försvararens och angriparens person samt de förhållanden under vilka angreppet ägde rum är av betydelse vid försvarlighetsbedömningen. Vid bedömningen kan hänsyn tas till t.ex. försvararens ålder, kön och den fysiska skillnaden mellan honom och angriparen. Om angriparen igen är ett barn eller en person som

saknar förståndets fulla bruk, är det inte nödvändigtvis alltid motiverat att strängt hålla på sina rättigheter i en sådan försvarssituation. Av den som avvärjer ett dylikt angrepp kan i själva verket krävas större återhållsamhet än av den som befinner sig i en situation där kränkningen föranleds av en vuxen som är fullt på det klara med vad han eller hon gör och med sakläget. Smidighet kan förväntas i synnerhet i situationer där angreppet i sig av subjektiva orsaker inte skall leda till straff, t.ex. när angriparen är ett barn, en mentalt sjuk eller annars otillräknelig person eller någon som handlar i villfarelse.

5.9.2 Nödvändighet

De maktmedel som används i samband med nödvärn skall inte endast vara försvarliga, utan också nödvändiga. Det förutsätts att försvarshandlingen är nödvändig för att avvärja ett angrepp. Till nödvärnskriteriet hör för det första kravet på minsta möjliga våld. Om angreppet hade kunnat avvärjas med mindre våld, har medlen inte varit nödvändiga. Nödvändighetskriteriet kan referera också till de tidsmässiga begränsningarna vid nödvärn. Maktmedel får inte användas förrän de behövs; inte heller får de användas efter det att situationen är över.

På samma sätt som man vid nödtillstånd förutsätter ett räddningssyfte, förutsätter man vid nödvärn ett försvarssyfte. Det förutsätts att försvaret riktar sig mot angriparen eller angriparens angreppsredskap. Nödvärn får även riktas mot sådana angreppsredskap som tillhör tredje man. I detta avseende skiljer sig nödvärn från t.ex. nödtillstånd, som berättigar till kränkningar också av utomståendes intressen. Nödvärn får även användas för att avvärja angrepp som riktar sig mot tredje person.

5.9.3 Skyddsintressen

De skyddsintressen som ger rätt till nödvärn nämns inte särskilt i lag. Detta innebär likväl inte att medborgarna ges en allmän rätt att förhindra brott. Nödvärn är fortfarande ett medel som i första hand syftar till att skydda individens grundläggande rättigheter, närmast den fysiska tryggheten och välmågan, mot obehöriga angrepp. De nödvändiga begränsningarna för rätten till nödvärn framgår av de övriga förutsättningarna i bestämmelsen, och då närmast i samband med bedömningen av nödvärnshandlingens försvarlighet. Även det att nödvärn förutsätter försvar mot angrepp är en omständighet som från kategorin nödvärn redan språkligt utesluter en del av de allra lindrigaste kränkningarna; detsamma gäller för en del av kränkningarna mot diffusa mål.

5.9.4 Angrepp

Bestämmelsen gäller avvärjande av obehöriga angrepp. Med angrepp hänsyftas i princip på aktivitet, men också en person som underlåter en handlingsplikt kan göra sig skyldig till ett angrepp i lagens mening. Vidare kan det att någon ofrivilligt äventyrar något intresse upplevas som ett angrepp, må så vara att ordet angrepp ofta associeras med onda avsikter från gärningsmannens sida. Det avgörande är

den faktiska situationen och försvararens uppfattning om den. Om hotet var reellt (angriparen handlade av misstag, men försvararen insåg situationens allvar korrekt) föreligger ett angrepp, även om det inte var avsett. Om försvararen däremot felaktigt tolkar situationen som ett angrepp, tillämpas bestämmelserna om villfarelse. Tillämpningen av nödvärnsbestämmelsen förutsätter inte att angreppet måste vara straffbart. Det är följaktligen fortfarande i princip tillåtet att bruka nödvärn för att avvärja angrepp som utförs av barn, mentalsjuka eller personer som handlar i villfarelse. Här skall dock situationen bedömas som helhet och nödvärn är mindre ofta berättigat än i fråga om sedvanliga fall.

5.9.5 Tidsmässig utsträckning

Tidsmässigt inleds en nödvärnssituation enligt gällande lag när det föreligger ett "påbörjat eller omedelbart förestående" orättmätigt angrepp. Ett angrepp har påbörjats eller är överhängande när en omedelbar fara hotar rättsligt skyddade intressen. Att en fara är endast hotande förslår inte, om inte omständigheterna ger vid handen att hotet alldeles strax skall sättas i verket. Nödvärnsrätten varar så länge som angreppet fortsätter eller det av angriparens beteende går att sluta sig till att en ny rättskränkning är överhängande.

Gränserna för nödvärn kan även överskridas genom att försvar inleds för tidigt eller fortgår längre än vad som är nödvändigt. Försvar som inleds för tidigt och som fortsätts längre än vad som utifrån en helhetsbedömning med hänsyn till angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter skall anses försvarligt kan konstituera excess i nödvärn.

Nödvärn är inte tillåtet, om t.ex. den tillägnade egendomen finns hos brottslingen i tryggt förvar. Också i dessa situationer kan det vara motiverat att ge ägaren en möjlighet att på sätt och vis i efterhand trygga sina rättigheter. Rätten i fråga ges då i form av en ansvarsfrihetsgrund enligt 2 a § tvångsmedelslagen gällande självtäkt. I fråga om egendomsrelaterade kränkningar begränsar sig nödvärnsrätten till den egentliga gärningssituationen. Gränsen mellan nödvärn och laglig självtäkt blir vid egendomsrelaterade brott självfallet glidande. Frågan om förfarandet är berättigat eller inte avgörs i bägge fallen mestadels utifrån samma grunder.

Nödvärnsrätten upphör t.ex. i en misshandelssituation när angriparen avstår från sitt angrepp eller angreppet avvärjs genom att försvararen får kontroll över angriparen.

5.9.6 Excess i nödvärn

*Har gränsen för nödvärn överskridits vid försvaret (excess i nödvärn), är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om omständigheterna var sådana att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur farligt och oförutsett angreppet var samt situationen också i övrigt.
(SL 4 kap 4 § 2 mom.)*

Om excess i nödvärn föreskrivs i nödvärnsbestämmelsens moment 2.

Enligt bestämmelsen kan den som överskridit gränsen för nödvärn vid försvaret vara fri från straffansvar, om omständigheterna var sådana att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur farligt och oförutsett angreppet samt situationen också i övrigt var. Ju mera oförutsedd situation och ju kortare betänketid, desto större förståelse röner eventuella felbedömningar. Vid helhetsbedömningen får beaktas framför allt också gärningsmannens subjektiva känslor. I vissa utländska strafflagar talas om "rädsla, skräck och förvirring", uttryck som mycket väl beskriver hurdana känslor det är fråga om. Känslorna påverkar gärningsmannen så att hans förmåga att korrekt bedöma situationen och att kontrollera sitt handlande är så till vida nedsatt att beteendet blir förståeligt och ursäktligt, om än inte tillåtet.

Det är å andra sidan inte uteslutande fråga om en subjektiv bedömning. Av alla människor förutsätts en viss förmåga till självbehärskning. Enbart den omständigheten att gärningsmannen har svårt för att behärska sig och sina göranden och låtanden skall inte i sig berättiga till ansvarsfrihet.

Användning av för stränga maktmedel som beror på aggressiva känslor som har fått fritt utlopp, såsom hat, hämnd eller raseri, gör inte en handling ursäktlig..

Om det förfarandet den som enligt sin egen åsikt använt nödvärn har gjort sig skyldig till objektivt granskat måste anses klandervärd (han borde ha förmått besinna sig och bedöma situationen på ett bättre sätt), kan dock den föreliggande situationen lindra ansvaret. I dessa fall kan ett förfarande som gränsat till excess i nödvärn beaktas som strafflindringsgrund.

5.10 NÖDTILLSTÅND

En handling som är nödvändig för att avvärja en omedelbar och trängande fara som hotar ett rättsligt skyddat intresse och som är av annat slag än vad som avses i 4 § är tillåten som en nödtillståndshandling, om handlingen utifrån en helhetsbedömning är försvarlig med beaktande av det räddade intressets samt den orsakade skadans och olägenhetens art och storlek, farans ursprung samt övriga omständigheter.

Kan en handling som har begåtts för att rädda ett rättsligt skyddat intresse inte anses tillåten enligt 1 mom., är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur viktigt det räddade intresset var, hur oförutsedd och tvingande situationen var samt övriga omständigheter. (SL 4 kap 5 §)

Mom. 1 i strafflagens bestämmelse om nödtillstånd gäller nödtillstånd som en tillåtande grund och mom. 2 som en ursäktande grund. En handling som är nödvändig för att avvärja en omedelbar och trängande fara som hotar ett rättsligt skyddat intresse och som inte är nödvärn är tillåten som en nödtillståndshandling, om handlingen utifrån en helhetsbedömning är försvarlig med beaktande av det räddade intressets samt den orsakade skadans och olägenhetens art och storlek, farans ursprung samt övriga omständigheter.

Kan en handling som har begåtts för att rädda ett rättsligt skyddat intresse inte enligt bestämmelsen anses tillåten, är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det inte skäligen kunde ha krävts att han skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur viktigt det räddade intresset var, hur oförutsedd och tvingande situationen var samt övriga omständigheter.

Samtliga rättsligt skyddade intressen kan skyddas med en nödtillståndshandling..

Nödtillstånd är, precis som nödvärn, ett yttersta medel. Det fordras således att det inte finns någon annan väg ur situationen. Detta framgår av kravet på en omedelbar och trängande fara. Omedelbarheten hänsyftar på förekomsten av fara. Omedelbarheten ställer följaktligen krav också på den tidsmässiga dimensionen. Att faran skall vara trängande hänvisar till att det inte finns någon annan räddning ur situationen. Ett absolut krav på att det inte skall ha funnits något annat sätt att rädda sig kan leda till oskäligheter, om det t.ex. kan visas att det hade varit möjligt att klara situationen på något mycket mödosamt sätt. Om det sålunda förelåg någon annan, eventuellt t.o.m. svårrealiserbar räddningsmöjlighet, kan handlingen inte anses utgöra tillåtet nödtillstånd enligt 1 mom. Till villkoren för tillåtet nödtillstånd hör att faran inte annars kunde avvärjas. Om ett sådant medel hade funnits, men det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen använde sig av det, skall fallet bedömas enligt den ursäktande grund som anges i lagrummets 2 mom.

För att vara trängande måste faran också uppfylla ett påtaglighetskriterium. Det är inte skäl att tala om nödtillstånd vid alldeles små faror, utan det krävs att det dramatiska element som hör till situationen överstiger en viss tröskel.

Nödtillståndsgärningar kan begås även genom underlåtenhet. I likhet med vad som gäller vid nödvärn förutsätts för ansvarsfrihet även vid nödtillstånd att gärningsmannen känner till eller på ett begripligt sätt tror att han befinner sig i nödtillstånd.

5.11 ALLMÄN RÄTT ATT GRIPA

Anträffas den som har begått brott på bar gärning eller flyende fot får han gripas av vem som helst, om fängelse kan följa på brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkäffningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri.

Den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till en polisman.

Den allmänna rätten att gripa gäller i regel endast brott på vilka kan följa fängelse. I lagrummet ingår dock vissa brott som endast kan bestraffas med böter vid vilka också den allmänna rätten att gripa kan användas. Förutsättningen för den allmänna rätten att gripa är förutom att brottet tillhör någon av de nämnda brottstyperna också att gripandet riktar sig mot en gärningsman som anträffats på bar gärning eller flyende fot.

Med begreppet på flyende fot avses en situation där ett brott uppmärksammas omedelbart ha inträffat. Med begreppet på flyende fot avses igen uttryckligen att den som flyr är gärningsmannen och det inte finns någon förväxlingsfara. Förföljandet har då inletts omedelbart efter att brottet har inträffat och riktar sig med säkerhet mot den riktiga misstänkte.

*Var och en får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad.
(TvML 1 kap 1 §)*

Var och en får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad.

*Om den som skall gripas gör motstånd eller flyr, får den gripande använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att gripa personen i fråga och som utifrån en helhetsbedömning kan anses försvarliga. Vid bedömningen skall hänsyn tas till brottets art, hur den som skall gripas uppträder samt situationen också i övrigt.
Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § strafflagen. (TvML 1 kap 1 §)*

I 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen föreskrivs också om rätten att använda maktmedel om den som skall gripas gör motstånd eller flyr. Om användningen av maktmedel i anslutning till den allmänna rätten att gripa samt om de nödvändighets- och försvarlighetskrav som ansluter sig till detta hänvisas till det som framförts i punkt 6.8.

Ifrågavarande lagrum i tvångsmedelslagen som ger varje medborgare bemyndigande förpliktar ordningssvakten till åtgärder i samand med hans uppgifter.

5.12 LAGLIG SJÄLVTÄKT

För återfående av lös egendom som har förlorats genom brott eller annars tappats skall myndighetshjälp anlitas. Åtgärder som syftar till att återta sådan egendom är dock tillåtna som självtäkt

- 1) om egendomen har förlorats genom brott och åtgärder för återtagande av egendomen har vidtagits omedelbart efter det att brottet skett, eller*
- 2) om den förlorade eller tappade egendomen i andra fall återtas från den som obehörigt har egendomen i sin besittning, och tillräcklig myndighetshjälp inte kan fås i rätt tid.*

I de situationer som avses ovan får sådana maktmedel användas som är nödvändiga för att få tillbaka egendomen och som utifrån en helhetsbedömning kan anses försvarliga. Vid bedömningen skall hänsyn tas till hur uppenbar rättskränkningen är samt hur stor och sannolik den hotande rättsförlusten är.

Bestämmelser om straffbar egenhandsrätt finns i 17 kap. 9 § strafflagen. (TvML 1 kap 2 a §)

Nödvärnsbestämmelserna berättigar bara till att avvärja hotande rättskränkningar. När det gäller att åtgärda redan inträffade kränkningar måste man i princip anlita myndighetshjälp. I vissa undantagsfall ger lagen emellertid en begränsad rätt att också återställa ett redan rubbat rättsläge. Denna rätt har också i den finska rättslitteraturen börjat kallas självtäkt.

Självtäkt behövs i situationer där någon hotas av en rättsförlust och myndighetshjälp inte står att få i rätt tid. De situationer som kommer i fråga inskränker sig till skyddet av egendom och äganderätt.

Självtäkt tillåts bara i syfte att återta egendom. Egendomen har förlorats genom ett brott och det har omedelbart efter att brottet inträffat vidtagits åtgärder för att återfå den. Lagrummet medger inte heller att ett nytt rättsläge skapas utan det är enbart fråga om att det tidigare rättsläget återställs. Den som typiskt är berättigad till självtäkt är egendomens ägare.

Det kan vara nödvändigt att kunna återta egendom, förutom omedelbart efter ett brott, också när det eventuellt redan gått en tid sedan brottet, men egendomen påträffas t.ex. av en tillfällighet under förhållanden, där det är uppenbart att föremålet i fråga åter försvinner om det lämnas ur sikte.

Förutsättningarna för tillåten självtäkt varierar allt enligt hur omedelbart efter brottet medlet tillgrips. Ju längre tid som har förflutit sedan brottet, desto oklarare blir ägandeförhållandena och desto tyngre grunder måste kunna anföras för självtäkt.

Vid självtäkt är det tillåtet att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att få tillbaka egendomen och som utifrån en helhetsbedömning kan anses försvarliga. Vid bedömningen skall hänsyn tas till hur uppenbar rättskränkningen är samt hur stor och sannolik den hotande rättsförlusten är. Om straffbar egenhandsrätt föreskrivs i 17 kap. 9 § strafflagen.

I samband med bestämmelsen om självtäkt är det orsak att understryka den redan nämnda principen, enligt vilken det man skall i regel skall vända sig till myndigheterna för att återfå egendom man avhänts genom brott eller annars förlorat. Självtäkt är ett undantag från denna regel och är möjlig endast i de fall som särskilt nämns i lag.

5.13 ORDNINGSVAKTENS SÄRSKILDA SKYLDIGHETER OCH STRAFFRÄTTSLIGA SKYDD

5.13.1 Ordningstvaktens särskilda skyldigheter och sanktionerna för brott mot dessa skyldigheter

En ordningstvakt som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 2 § 3 mom., 4 eller 5 § eller 6 § 1 mom. skall, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag, för ordningsövervakningsföreseelse dömas till böter.

För ordningsövervakningsföreseelse skall också dömas den som använder ett sådant kännetecken för ordningstvakt som avses i 11 § 1 mom. utan att vara berättigad därtill.

Straff för motstånd mot ordningstvakt bestäms i strafflagen. (LOV 12 §)

I lagen om ordningstvakter ges ordningstvakter många skyldigheter. Dessa skyldigheter gäller bland annat upprätthållande av ordning och säkerhet samt förhindrande av olyckor på tjänstgöringsområdet. Ordningstvakten skall använda de kännetecken som anges i lagen så att också utomstående kan identifiera personen som en ordningstvakt. Vissa skyldigheter som har getts ordningstvakten har ansetts vara så viktiga att försummelse att följa dessa som sker uppsåtligt eller av grovt vållande har föreskrivits vara straffbara som ordningsövervakningsföreseelser. Det att skyldigheter försumrats eller ett oriktigt förfarande följts kan dessutom vara grund till att godkännandet som ordningstvakt återkallas. I det följande har i korthet behandlats de skyldigheter en ordningstvakt har. Dessa skyldigheter behandlats mera omfattande i utbildningsmaterialets punkt 5.4.

En ordningstvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddnings- och övriga myndigheter meddelar antingen på förhand eller under tillställningen. (LOV 2 § 3 mom.)

Försummelse att följa de föreskrifter eller anvisningar polisen, räddnings- eller någon annan myndighet har meddelat för en tillställning har föreskrivits vara straffbar. Dessutom är verksamhet i strid med i lag eller förordning föreskrivna bestämmelser straffbar.

En ordningstvakt skall särskilt övervaka att säkerheten inte äventyras för någon inom hans tjänstgöringsområde. Han skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som kommit till hans kännedom och som uppenbarligen äventyrar säkerheten, och omedelbart vidta brådskande åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten, såsom att varna allmänheten och dirigera allmänheten bort från det farliga området samt avlägsna orsaken till faran. Om de åtgärder för avvärjande av fara som har vidtagits av arrangören eller av områdets innehavare och ordningstvakten inte har varit tillräckliga, skall ordningstvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om de omständigheter som äventyrar säkerheten. (LOV 4 §)

Försummelse av skyldigheterna i anknytning till tryggheten av säkerheten för dem som befinner sig inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde och av det anmälningsförfarande som ansluter sig till detta har även föreskrivits vara straffbar.

En ordningsvakt skall övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäliga störningar för utomstående, trafiken eller hemfriden.

Ordningsvakten skall inom sitt tjänstgöringsområde också övervaka att annans egendom inte skadas och att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter.

Ordningsvakten skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som avses i 1 och 2 mom. och som kommit till hans kännedom och omedelbart vidta åtgärder för att avvärja fara, skada eller störning. Om de åtgärder som tillställningens arrangör eller innehavaren av området och ordningsvakten har vidtagit för att avvärja fara, störning eller skada som avses i 1 och 2 mom. inte har varit tillräckliga, skall ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om faran, störningen eller skadan. (LOV 5 §)

Försummelse av skyldigheten att övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäliga störningar är straffbar.

En ordningsvakt skall vägra en person tillträde till tjänstgöringsområdet, om det finns grundad anledning att misstänka att personen kan äventyra ordningen eller säkerheten där på grund av att han är berusad eller på grund av sitt uppförande eller föremål som han medför, eller om han inte har uppnått den ålder som krävs för tillträde till området (LOV 6 §)

Även försummelse att vägra en person som äventyrar ordning och säkerhet tillträde till verksamhetsområdet är straffbar.

För ordningsövervakningsförseelse skall också dömas den som använder ett sådant kännetecken för ordningsvakt som avses i 11 § 1 mom. utan att vara berättigad därtill. (LOV 12 § 2 mom.)

Otillåten användning av kännetecken för ordningsvakt är också straffbar. Även den som har godkänts som ordningsvakt kan göra sig skyldig till detta kriminaliserade förfarande, om han använder kännetecken för ordningsvakt utan att vara utsedd till eller ha rätt att arbeta som ordningsvakt på ifrågakvarande tjänstgöringsområde.

Ordningsvaktsförseelser av uppsåt eller grov vållande på de ovan angivna sätt är straffbara.

5.13.2 Ordningsvaktens straffrättsliga tjänsteansvar och förhöjda straffrättsliga skydd

SL 40 kap:11 §.

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) tjänsteman den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande till staten, till en kommun eller till en samkommun eller något annat offentligrättsligt samarbetsorgan för kommuner, till riksdagen, till något av statens affärsverk, till den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet eller till en församling eller ett samarbetsorgan för församlingar inom kyrkan eller kyrkosamfundet, eller till landskapet Åland, till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, Institutet för arbetshygien, kommunala pensionsanstalten, Kommunernas garanticentral eller kommunala arbetsmarknadsverket,
- 2) person som sköter offentligt förtroendeuppdrag kommunfullmäktige och andra genom allmänna val utsedda medlemmar av representantskapet i ett offentligt samfund som nämns i 1 punkten, dock inte riksdagsledamöter i sitt uppdrag som riksdagsledamot, samt medlemmar av ett organ för ett offentligt samfund eller en inrättning som nämns i 1 punkten, såsom statsrådet, en kommunstyrelse, nämnd, direktion, kommitté, kommission eller delegation, samt andra förtroendevalda inom nämnda offentliga samfund eller inrättningar,
- 3) offentligt anställd arbetstagare den som står i arbetsavtalsförhållande till ett offentligt samfund eller en inrättning som nämns i 1 punkten,
- 4) utländsk tjänsteman den som har utnämnts eller valts till en administrativ eller rättslig tjänst eller uppgift hos en främmande stat eller inom en offentlig internationell organisation eller domstol eller inom ett offentligt internationellt organ, eller som annars sköter en offentlig uppgift för en främmande stats eller en offentlig internationell organisations eller domstols eller ett offentligt internationellt organs räkning,
- 5) person som utövar offentlig makt
  - a) den till vars uppgifter enligt lag eller förordning hör att meddela för andra bindande förordnanden eller att besluta om andras intressen, rättigheter eller skyldigheter eller som med stöd av lag eller förordning i sin uppgift reellt ingriper i någon annans intressen eller rättigheter, samt
  - b) den som enligt lag eller förordning eller enligt ett uppdrag som han eller hon med stöd av lag eller förordning fått av en myndighet skall delta i beredningen av sådana beslut som avses i a-punkten genom att göra framställningar eller förslag till beslut, utarbeta utredningar eller planer, ta prover eller utföra inspektioner eller på något annat motsvarande sätt,
- 6) ledamot av ett utländskt parlament den som är medlem av en folkvald församling i en främmande stat eller medlem i en internationell parlamentarisk generalförsamling

En ordningsvakt har rätt att vid behov använda omfattande befogenheter att ingripa mot individens frihet och självbestämmanderätt. Dessa befogenheter gäller bland annat rätten att visitera en person, avlägsna honom från platsen samt gripa och hålla honom i förvar. Ordningsvakten har dessutom i sin uppgift rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga och försvarliga. Inom rättsvetenskapen kallas detta att utöva offentlig makt.

Eftersom ordningsvakter har getts dessa exceptionella rättigheter som i allmänhet tillhör endast tjänstemän, har de ansetts ha ett större ansvar för sina gärningar än vad vanliga medborgare har. I anledning av detta jämföras ordningsvakter i straffrättslig mening med tjänstemän. I någon annan mening är de dock inte tjänstemän.

Om en ordningsvakt vid utförandet av sin uppgift gör sig skyldig till ett oriktigt förfarande genom att t.ex. använda maktmedel som inte är försvarliga, kan han utöver det normala straffrättsliga ansvar som hör till gärningen (t.ex. misshandel) dessutom bli ställd till svars för tjänstebrott.

Ordningsvakter omfattas endast då de utför ordningsvaktsuppgifter av straffrättsligt tjänsteansvar.

Den som med våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som enligt lag eller förordning ankommer på honom eller annars försvårar fullgörandet av nämnda uppgift skall, om strängare straff för gärningen inte bestäms på något annat ställe i lag, för motstånd mot person som upprätthåller ordningen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med person som upprätthåller ordningen avses i denna paragraf

- 1) en sådan förare, med föraren jämställd person och passagerare som på begäran av föraren eller en med föraren jämställd person bistår dessa, vilka avses i lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik (472/1977),*
- 2) en biljettkontrollör som avses i lagen om kontrollavgift i kollektivtrafik (469/1979),*
- 3) en väktare som avses i lagen om privata säkerhetstjänster*
- 4) en ordningsvakt som avses i lagen om ordningsvakter (SL 17 KAP 6 §)*

Som motvikt till det straffrättsliga tjänsteansvaret har ordningsvakten ett särskilt straffrättsligt skydd. Ordningsvakten skyddas av den bestämmelse i strafflagen i vilken det föreskrivs vara straffbart att göra motstånd mot en person som upprätthåller ordningen. Den som gör sig skyldig till detta brott kan dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.

Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter att personen genom våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som ankommer på honom eller annars försvårar fullgörandet av denna uppgift.

En person som gjort motstånd mot den som upprätthåller ordningen döms i samband med denna gärning ofta för även andra brott, t.ex. misshandel.

6 ALLMÄNNA BROTT

6.1	UTSÄTTANDE	2
6.2	MISSHANDEL	2
6.3	LINDRIG MISSHANDEL	2
6.4	SKAdegÖRELSE.....	2
6.5	LINDRIG SKAdegÖRELSE	2
6.6	BEDRÄGERI	3
6.7	LINDRIGT BEDRÄGERI	3
6.8	FÖRFALSKNING.....	3
6.9	LINDRIG FÖRFALSKNING	3
6.10	OFOG.....	3

6 ALLMÄNNA BROTT

Utöver de lagrum som behandlats tidigare redogörs i det följande i utbildningsmaterialet för vissa gärningsbeskrivningar i strafflagen. Dessa straffbara gärningar kan ha en nära anknytning till ordningsvaktens praktiska utförande av sina uppgifter.

6.1 UTSÄTTANDE

Den som försätter någon annan i ett hjälplöst läge eller lämnar någon som han är skyldig att dra försorg om i ett sådant läge och därigenom utsätter denne för fara till liv eller hälsa, skall för utsättande dömas till böter eller fängelse i högst två år. (SL 21 kap. 14 §)

6.2 MISSHANDEL

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år. Försök är straffbart. (SL 21kap. 5 §)

6.3 LINDRIG MISSHANDEL

Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig misshandel dömas till böter. (SL 21 kap. 7 §)

6.4 SKADEGÖRELSE

Den som orättmätigt förstör eller skadar någon annans egendom skall för skadegörelse dömas till böter eller fängelse i högst ett år. För skadegörelse döms också den som för att skada någon orättmätigt förstör, skadar, döljer eller hemlighåller information som har upptagits på ett datamedium eller någon annan upptagning. (SL 35 kap. 1 §)

6.5 LINDRIG SKADEGÖRELSE

Om skadegörelsen, med beaktande av att skadan är liten eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig skadegörelse dömas till böter. (SL 35 luku 3 §)

6.6 BEDRÄGERI

Den som för att bereda sig eller någon annan orättmätig ekonomisk vinning eller för att skada någon annan, genom att vilseleda eller utnyttja misstag, förmår någon att göra eller underlåta något och därigenom orsakar ekonomisk skada för den som misstagit sig eller den vars intressen han kunnat förfoga över, skall för bedrägeri dömas till böter eller fängelse i högst två år i.

För bedrägeri döms också den som i sådant syfte som nämns i 1 mom. matar in, ändrar, förstör eller undertrycker data eller på något annat sätt ingriper i ett informationssystemens funktion så att resultatet av databehandlingen förvanskas och därigenom orsakar ekonomisk skada för någon.

Försök är straffbart. (SL 36 kap. 1 §)

6.7 LINDRIGT BEDRÄGERI

Om bedrägeriet, med beaktande av den eftersträlvade vinningens eller den vållade skadans storlek eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrigt bedrägeri dömas till böter. (SL 36 kap. 3 §)

6.8 FÖRFALSKNING

Den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel, skall för förfalskning dömas till böter eller fängelse i högst två.

Försök är straffbart. (SL 33 kap. 1 §)

6.9 LINDRIG FÖRFALSKNING

Om förfalskningen, med hänsyn till bevismedlets art eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig förfalskning dömas till böter. (SL 33 kap. 3 §)

6.10 OFOG

Den som

1) genom att föra oljud eller på något annat sådant sätt orsakar störning i samband med tjänsteutövning någon annanstans än på en allmän plats eller i ett ämbetsverk, ett kontor, en butik eller i en fabrik dit allmänheten inte äger tillträde eller på någon annan motsvarande plats,

2) orsakar störning genom att ringa samtal till ämbetsverk, kontor, affärer eller andra liknande platser, eller

3) av okynne orsakar falskt alarm genom att använda nödbroms eller larmanordning i ett kollektivt trafikmedel, en hiss eller någon annan anordning,

skall, om inte strängare straff för gärningen bestäms på något annat ställe i lag, för ofog dömas till böter. (SL 17 kap. 13 §)

7 RUSMEDEL, BERUSADE OCH VÅLDSAMMA PERSONER

7.1	TOBAK	2
7.2	ALKOHOL.....	3
7.2.1	<i>Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker .....</i>	<i>3</i>
7.2.2	<i>Servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning.....</i>	<i>4</i>
7.3	NARKOTIKA	5
7.3.1	<i>Identifieringen av narkotika.....</i>	<i>5</i>
7.3.2	<i>Egenskaper hos de vanligaste narkotika.....</i>	<i>6</i>
7.3.3	<i>Omständigheter som skall beaktas i ordningsvaktsuppgifter.....</i>	<i>9</i>
7.3.4	<i>Sniffning.....</i>	<i>9</i>
7.4	BERUSADE PERSONER.....	10
7.5	VÅLDSAMMA PERSONER.....	11
7.5.1	<i>Identifieringen av en våldsam person .....</i>	<i>11</i>
7.5.2	<i>Den verksamhetstaktik som gäller mötet med en våldsam person.....</i>	<i>12</i>

7 RUSMEDEL

Med rusmedel avses alkoholdrycker och andra rusmedel som används i berusningssyfte. Lagen om sammankomster förbjuder inte innehav av rusmedel vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Den som anordnar tillställningen eller polisen kan dock enligt lagen om sammankomster förbjuda att rusmedel innehåses vid en enskild tillställning. Innehav av narkotika är förbjudet enligt såväl strafflagen som narkotikalagen (narkotikalagen 2 § och SL 50 kap. 1 §).

7.1 TOBAK

Användning av tobaksprodukter som njutningsmedel har definierats som tobaksrökning. Försäljningen och användningen av samt reklam för tobaksprodukter regleras med lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1977) Att sälja tobaksprodukter och rökdrom eller överlåta dessa på något annat sätt till en person som inte har fyllt aderton år är förbjudet. Munsnus eller tuggtobak får inte alls säljas eller överlåtas i näringsverksamhet. Verksamhet som bryter mot förbuden har föreskrivits straffbar som förseelse vid försäljning av tobak. Dessa bestämmelser reglerar försäljarens ansvar och de syftar i första hand till att minska tobaksrökningen bland ungdomar. Innehav av tobaksprodukter är däremot inte straffbart heller för den som inte fyllt aderton år.

Tobaksrökning är förbjuden :

1. i lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på daghem eller läroanstalter sådana utomhusområden som främst är avsedda för personer som inte fyllt aderton år.;
2. i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande offentlig inrättningar;
3. vid offentliga tillställningar som arrangeras inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat inträde;
4. i inre utrymmen av allmänna kommunikationsmedel, samt;
5. på arbetsplatser i gemensamma och allmänna samt för kunder avsedda lokaler

För röningsförseelse kan man dömas ill böter.

Ordningstvaktens uppgift är även att övervaka tobaksrökning på tjänstgöringsområdet och i sista hand avlägsna en person som trots förbud och uppmaningar inte upphör med i bestämmelserna förbjuden tobaksrökning.

7.2 ALKOHOL

Enligt 58 § alkohollagen är det förbjudet att förtära alkohol

1. på ställe där detaljhandel med alkoholdrycker bedrivs samt i andra öppna handelsrörelser;
2. i restauranger och på andra ställen där allmänheten får mat och förfriskningar, samt ;
3. i lokaler och på andra ställen där offentliga tillställningar ordnas.

På dessa platser får platsens ägare eller den som tillhör personalen eller den som ordnar tillställningen eller en ordningsvakt inte tillåta att egna alkoholdrycker förtärs.. Förbudet gäller således egna alkoholdrycker som en person medhaft, däremot inte alkoholdrycker som serveras eller säljs vid tillställningen. En person kan således inneha egna alkoholdrycker t.ex. i en förplägnadsrörelse men det är förbjudet att förtära dem där.

Förtäring av alkoholdrycker är däremot tillåten vid privata tillställningar. Härvid förutsätts att anordnaren av tillställningen har gjort en anmälan om detta till polisen, om tillställningen anordnas i en annan allmän lokal än i en förplägnadsrörelse.

7.2.1 Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med det förbud som nämns i 58 § 1 mom., har ägaren till en lokal, rörelse eller något annat ställe som avses i paragrafen eller den som är anställd hos ägaren eller också arrangören eller en ordningsman samt ett i allmänt bruk varande färdmedels chef, förare eller konduktör rätt att frånta honom ämnet jämte kärlet och bevisligen förstöra det. (AlkoholL 60 § 2 mom.)

Om någon i strid mot förbuden i 58 § 1 mom. alkohollagen har förtärt alkoholdrycker kan ordningsvakten frånta honom alkoholdrycken jämte kärlet och bevisligen förstöra det. Bestämmelsen avser en situation där det har brutits mot förbudet mot förtäring, men inte att ifrågavarande person medhaft alkohol till platser som avses i bestämmelsen. Rätten att förstöra ämnet gäller enbart de fall där det har brutits mot förbudet mot förtäring. Det är orsak att uppgöra ett skriftligt bevis över förstöringen i vilket framgår ämnets mängd och slag, tiden och platsen för förstöringen av det, det sätt på vilket ämnet förstörts samt namnet på de personer som skött förstöringen av det.

Den som innehar rusmedel får fråntas det om polisen har förbjudit innehav av rusmedel vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Rusmedel som fråntagits någon av denna grund skall återlämnas till dess ägare då tillställningen upphör eller ägaren avlägsnar sig från området, såvida rusmedlet är lagligt och innehavaren till sin ålder har rätt att inne ha det. I annat fall skall det fråntagna rusmedlet överlätas till polisen.

Om innehav av alkoholdryck föreskrivs i 34 § alkohollagen. Enligt detta lagrum

- får endast lagligen tillverkade eller importerade alkoholdrycker innehas;
- får personer som har fyllt aderton (18) år inneha svaga (högst 22 %) alkoholdrycker;

- får personer som har fyllt tjugo (20) år inneha starka alkoholdrycker.

Av detta följer givetvis att det inte heller är tillåtet att förtära förbjudna alkoholdrycker..

7.2.2 Servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning

För servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning behövs serveringstillstånd (i regel tillfälligt serveringstillstånd) eller tillstånd för att tillfälligt utvidga ett redan befintligt serveringsområde. Hela det område där den offentliga tillställningen ordnas kan inte vara ett serveringsområde utan för detta ändamål skall ett visst område avgränsas, t.ex. en viss del av en läktare. På tillfälliga serveringsställen skall valet av kunder och övervakningen av dessa alltid vara effektiviserad. Dessutom måste det övervakas att serverade alkoholdrycker inte kan föras bort från serveringsområdet.

Ordningen på serveringsställen

Ordningsvakten måste alltid hålla i minnet att berusade inte får ges tillträde till serveringsställen. En person som är tydligt berusad eller som uppträder störande skall vid behov avlägsnas från serveringsstället. Serverade alkoholdrycker får förtäras endast på serveringsområdet. Detaljhandel med alkoholdrycker på eller annan transport av alkoholdrycker från serveringsstället är förbjuden.

Polisen övervakar den allmänna ordningen och säkerheten på de ställen där detaljhandel med alkoholdrycker sker och alkoholdrycker serveras. Den myndighetstillsyn som gäller övrig verksamhet sköts i huvudsak av produkttillsynscentralen och av länsstyrelserna.

7.3 NARKOTIKA

Med narkotika avses i allmänhet narkotika av typen hasch, marijuana, amfetamin eller heroin. I Finland anses de ämnen vara narkotika som har definierats som narkotika i de författningar som gäller narkotika. Ämnenas kemiska sammansättning är dock inte det väsentliga utan att de används i drognings syfte. Olika läkemedel missbrukas dessutom allmänt i drognings syfte.

Inom sjukvården används tiotals läkemedelspreparat som har klassificerats som narkotika. Å andra sidan används vissa läkemedel allmänt i drognings syfte. De läkemedel som en person innehar i medicinskt syfte på grundval av ett recept av en läkare är lagligt innehavda. Om personen inte innehar ett recept av läkare som gäller detta läkemedel kan det i fråga om sådana läkemedelspreparat som klassificeras som narkotika vara fråga om i varje fall i SL 50 kap 2 a § avsett straffbart bruk av narkotika. Det bör dock anmärkas, att hos oss inte har föreskrivits någon skyldighet att inneha recept. I anledning av detta måste polisen vid behov klarlägga om det finns ett recept.

7.3.1 Identifieringen av narkotika

Narkomaner

Det går inte att enbart av en persons utseende dra slutsatser om att han är narkoman. Ibland kan dock en persons utseende och hans beteende ge viktiga hänvisningar om honom. Av narkomaner kan alltid förväntas fullständigt oberäkneligt och plötsligt ändrat beteende (t.ex. från att ha varit fullständigt lugn och sömning till att bli mycket aggressiv). Den allra farligaste situationen uppstår om man inte alls i förväg kunnat förbereda sig för ett möte med en narkoman.

Narkotika lämnar alltid spår efter sig hos användarna och att kunna se och identifiera dessa spår gör det lättare för den som kommer i beröring med en narkoman att bevara kontrollen över situationen. Narkomanen kan också själv då uppleva sig vara trygg, även om han inte är villig till samarbete. Ordningsvakten måste alltid av en person om dennes beteende kunna sluta sig till i varje fall vad han kan vänta sig att möta i situationen. Ordningsvakten kan härigenom redan på förhand bereda sig för även eventuella överraskande händelser.

Ordningsvakten måste kunna veta att ett visst ämne eller ett föremål eventuellt ansluter sig till bruk av narkotika, Narkomaner är i samband med en konkret risk för gripande ofta mycket misstänksamma, t.o.m. paranoidea, oberäkneliga, opålitliga samt otroligt snabba och hänsynslösa.

KÄNNETECKEN PÅ EN NARKOMAN**Beteende:**

- uppträder underligt – förefaller dock ej vara berusad
- rör sig nervöst, ofrivilliga rörelser
- exceptionellt livlig, deprimerad eller skygg
- aptitlös (bruk av amfetamin eller motsvarande)
- frossar på sötsaker

Ögon:

- stående, glasartade: - läkemedel
- utvidgade pupiller: - amfetaminer, kokain, cannabis
- sammandragna pupiller: - opiater
- blodsprängda ögonvitor: - cannabis

Mun:

- torr – så gott som alla ämnen
- dreglande

Medhar:

- narkomaner bär ofta eggvapen; fällkniv, stilett, puukko-kniv, mattniv o.s.v. (allt oftare även skjutvapen)
- användningsredskap; injektionssprutor, nålar, folie, pipa eller haschpipa (fi. silumi)

Annat:

- skedar, tändstickor eller tändare
- vågar
- lösningsmedel: vatten, citron- eller askorbinsyra
- förpackningsmaterial: hushållsplastfilm, aluminiumfolie, plast
- i fickan, i väskan, bland föremål hemma eller i bilen finns avbrutna cigaretter och filter m.m. motsvarande.
- plastflaskor

7.3.2 Egenskaper hos de vanligaste narkotika**CANNABIS** (marijuana, hasch, hascholja)**Marijuana**

- grovt växtmjöl som påminner om torkad krydda (oregano)
- utländsk marijuana påminner till färg och struktur om torkat hö: färgen är blekgrön och den innehåller klart urskiljbara blomställningar och ofta även frön
- inhemsk marijuana har i allmänhet en klarare grön färg, den innehåller färre blomställningar och inga frön

Hasch

- hartsartad (ibland mjölig) i form av skivor, kakor bitar
- färgen växlar från grönbrunt till nästan svart
- lukten är söt kådaktig och blir kraftigare om ämnet värms (redan den värme handflatan avger räcker för detta)
- en färsk haschkaka har samma doft som ett vedluder fyllt med färsk, kluven granved
- haschkakor förpackas i allmänhet i plastfilm, en liten plastpåse, cellofan från en cigarettask eller engångsbitar t.ex. under plasten i en bussbiljett.

Cannabis- och hascholja

- mörk, klabbig olja med den lukt som är typisk för hasch
- oljan är i allmänhet så smetig att den kan vara förpackad i ett foliepaket, plast eller motsvarande därifrån det är lätt att skrapa upp ämnet

AMFETAMIN

- ljust pulver eller pasta
- färg, fuktighet och kornighet varierar
- beroende på tillverkningsmetod från alldeles vit till röd- eller gulaktig och ibland till och med brun eller svart
- som vätska i allmänhet färglös men pulvrets färg kan färga också vätskan
- amfetamin har i allmänhet en typisk lukt som det är lätt att känna igen efter att man en gång fått lukta på ämnet. På marknaden finns dock i allt högre utsträckning även fullständigt luktlösa pulver.
- pulvret förpackas i en liten plastpåse, ett hörn som klippts från en plastpåse, hushållsplastfilm, folie, cigarettpapper, ett vikt papper eller motsvarande.
- den täta förpackningen tejpas med plast- eller aluminiumtejp

ECSTASY

- ämnet är ett amfetaminderivat
- i form av pulver, kapslar, tabletter
- tablettorna kan se ut som normala vitamintabletter med mjuk yta
- tabletter med bilder på, vilka föreställer ett bitet äpple = "omppu "apple" äpple", fido-dido, en playboy, en fågel osv.

OPIATER (heroin, morfin, opium)

Heroin

- gråvitt eller brunaktigt pulver som även kan vara kornigt
- ljus, brunaktig och klimpig massa, vitt eller i grått skiftande pulver av jämn konsistens
- lukten är stickande och påminner om ättika
- färdigt upplöst som en vätska
- mag- eller ändtarmspaket packas i några kondomer ovanpå varandra
- förpackas som amfetamin
- heroin löses inte upp i vatten – med undantag av syntetiskt heroin (Smack, ljus och klimpig eller pulver)
- personer som innehar heroin innehar i allmänhet citron- eller askorbinsyra eller citronlime som lösningsmedel

Morfin

- gråvitt pulver
- förekommer även som piller
- förpackas som amfetamin

Opium

- svart och klimpig massa

KOKAIN

- lätt klarvitt pulver (ju renare desto mera kristalliniskt)
- förpackas som amfetamin

Kokain/crack

- Ljusbrun (rödaktig) hård och fast massa
- Rätt sällsynt i Finland

LSD

- färglös, luktlös och smaklös vätska
- har förekommit som piller i olika former och färger, kan även påminna om färglös gelatin
- nuförtiden i allmänhet som små, porösa pappersbilder i vilka vätskan har sugits upp
- som små, små bitar som ser ut som om de brutits från spetsen av en blyertspenna

FRÖN

- små torkade frön som sådana eller krossade

KHAT

- färska växtskott
- i större mängder hopknippade och insvepta i färska bananblad
- tillhör vissa etniska kulturer

GAMMA (Gammahydroxismörsyra, GHB)

- ett tidigare narkosmedel som nu klassificeras som narkotika
- används som "knockoutdroppar" liksom vissa ögondroppar
- i allmänhet som vätska men kan även förekomma i annan form
- ofta luktlös, färglös och smaklös
- absorberas snabbt och förlamar det centrala nervsystemets funktioner
- kan mycket snabbt orsaka medvetslöshet

LÄKEMEDEL

- läkemedel förekommer normalt som tabletter, ibland även som ampuller som tillgripits i samband med inbrott
- i egna förpackningar
- som lösa paket (är då svåra att identifiera om personen inte är samarbetsvillig)
- hormonpreparat marknadsförs i samma prisklasser och delvis på samma marknad men klassificeras i regel inte som narkotika

7.3.3 Omständigheter som skall beaktas i ordningsvaktsuppgifter

Innehav och användning av narkotika har i strafflagen föreskrivits vara straffbart. På grund av detta måste alltid anmälan göras till polisen om narkotikabrott eller misstankar som gäller narkotikabrott. Om ordningsvakten i sina uppgifter iakttar någonting som tyder på narkotikabrottslighet skall han göra iakttagelser av bland annat vad som har skett, vem som var med samt vart den eventuella narkotikan lades. Dessutom skall ordningsvakten göra iakttagelser av om pengar användes i situationen samt försäkra sig om de misstänkta signalement. Om ordningsvakten beslutar att ingripa i situationen innan polisen kommer till platsen måste han särskilt ta de stora arbetarskyddsrisiker som ansluter sig till situationen i beaktande. De misstänkta innehar ofta eggvapen, injektionsnålar eller andra föremål som också kan användas vid ett angrepp i syfte att undvika att gripas. Bland narkomaner grasserar t.ex. C-hepatit som smittar via smutsiga injektionsnålar. Om man får ett stick av en injektionsnål måste man omedelbart kontakta yrkesmän inom hälsovårdsbranschen.

Ordningsvakten måste dessutom uppmärksamma att narkomaner ofta försöker förstöra allt bevismaterial som gäller händelsen, om de inte hela tiden står under övervakning. Med tanke på polisens brottsutredning måste gärningsmännen i mån av möjlighet hålla åtskilda från varandra så att eventuella bevis inte kan förstöras.

Ordningsvakten får inte beröra eller smaka på ämnen han anser vara misstänkta eller deras förpackning. För ordningsvakten är det nog att han ser eller misstänker att ämnet är narkotika. Polisen undersöker senare närmare vilket ämne det är fråga om.

Om ordningsvakten undantagsvis blir tvungen att i sin uppgift hantera narkotika eller förpackningar som innehåller narkotika skall skyddshandskar användas då åtgärderna utförs. Förpackningar får inte öppnas eller skadas, eftersom detta kan försvåra polisens undersökningsåtgärder och sökandet efter eventuella fingeravtryck.

7.3.3 Sniffning

Tekniska lösningsmedel (t.ex. bensin, lim, lacker, rengöringsmedel, toluen, tuscher, gaser för tändare) används som rusmedel genom att sniffas.. Dessa ämnen orsakar ett tillstånd som påminner om alkoholberusning under vilket även förekommer hallucinationer och aggressivitet (våld utan orsak). Den grupp som använder tekniska lösningsmedel består i allmänhet av åsidosatta unga som inte har råd med alkohol eller egentlig narkotika. Ämnena är lättare att skaffa eftersom de är normala konsumtionsvaror som kan köpas i affärer och på bensinstationer. Redan kortvarig men regelbunden sniffning av tekniska lösningsmedel kan leda till allvarliga och bestående fysiska och psykiska störningar.

7.4 BERUSADE PERSONER

I både 23 § alkohollagen och 6 § lagen om ordningsvakter definieras begreppet berusade personer. I båda lagarna avses personer som är berusad av alkohol eller något annat rusmedel. Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral, som lyder under social och hälsovårdsministeriet, har utarbetat en handbok med namnet "Alkoholärenden i restaurangverksamheten", där en att en person är berusad fastställs på följande sätt:

Berusningen skall tydligt kunna iakttas. Som kännetecken på detta finns ofta olika funktionella störningar, såsom:

- vacklande gång
- stapplande eller högljutt tal
- osäkra och trevande rörelser
- sömnigt nickande
- glasartad blick

Hos en berusad är omdömesförmågan kraftigt nedsatt. Han är därför oberäknelig och hans beteende kan ofta inte förutses. En berusad får ofta lätt störningar till stånd. Detta kan ske genom att han t.ex. tar en annan persons alkoholdryck eller på grund av sin berusning vacklar eller skuffar till någon. För att kunna undvika alla slag av olägenheter och störningar skall en berusad omedelbart avlägsnas om hans berusning är tydligt iakttagbar och till situationen hör en ovan nämnd risk för att han orsakar olägenheter eller störningar. Avlägsnandet skall ske finkänsligt men beslutsamt. Den berusade skall i första hand uppmanas att avlägsna sig och maktmedel först efter detta vid behov tillgripas.

Ordningssvakten är ansvarig för en kraftig berusad person som inte förmår ta hand om sig själv. Även den som anordnar tillställningen eller rörelseidkaren är skyldiga att ta hand om en sådan person. Underlåtelser i detta hänseende kan leda till i strafflagen föreskrivet straff.

Vid behandlingen av berusade måste man alltid försäkra sig om att det verkligen är fråga om berusning och inte om en sjukdom som ger intryck av berusning. Med tanke på detta skall personen särskilt granskas för att kontrollera om han innehar någon beteckning som underlättar identifieringen av en sjukdom hos honom. Han skall alltid sändas till undersökning av sjukvårdspersonal om det kan misstänkas att han fått en sjukdomsattack eller lider av ett förgiftningstillstånd som beror på samverkan mellan läkemedel och alkohol.

Denna bedömning av tillståndet är särskilt viktig om den person som blir föremål för en åtgärd är ett barn eller en annan småvuxen person. Ett barn kan råka i livsfara bland annat på grund av att blodsockerhalten sjunker som en följd av att alkohol förtärts.

7.5 VÅLDSAMMA PERSONER

Möten med personer som är våldsamma eller uppträder hotande är i dag ett problem för allt flera yrkesgrupper. Sådana yrkesgrupper består förutom av polisen av personer som arbetar vid social- och hälsovården, kollektivtrafiken, inkvarterings- och förplägnadsrörelser, ämbetsverk, banker, affärsrörelser och t.o.m. vid bibliotek och museer. I praktiken kan vi var som helst och när som helst möta personer som av olika orsaker uppträder eller hotar med att uppträda våldsamt mot omgivningen. På ovannämnda grunder är det i praktiken mycket sannolikt att den som tjänstgör som ordningsvakt i sin uppgift kommer att möta sådana personer.

En av orsakerna till denna utveckling är bl.a. samhällsutvecklingen och att osäkerheten i anslutning till individens liv har ökat. Långvarig arbetslöshet, den flyttningsrörelse som går till större bosättningscentra, trasiga familjeförhållanden samt den hårda konkurrensen i arbetslivet ger upphov till allt större tryck på individuell nivå. Alltför ofta försöker man lindra detta tryck med hjälp av olika droger. Detta kommer till uttryck bland annat genom att mentala problem av olika nivå ökar i samhället. Denna utveckling har lett till att bland oss finns en anmärkningsvärd mängd människor som är lever helt åsidosatta från det övriga samhället och i vilkas liv olika slag av rusmedel har stor betydelse. Denna grupp omfattar också allt flera unga människor. De sistnämnda omständigheterna måste tas i beaktande bland annat i ordningsvaktens uppgifter.

Ett liv åsidosatt från samhället och brister i kontrollen av det egna livet kan också få en människa att begå gärningar vilkas orsaker eller bevekelsegrunder det är ytterst svårt att förstå. Att resurserna för social- och mentalhälsovårdsarbetet minskar har för sin del ökat det avvikande och våldsamma beteende som framgår i samhället.

7.5.1 Identifieringen av en våldsam person

Utöver direkt våldsamt beteende eller hot om våld kan hos en människa ses "signaler" som rätt tolkade kan avslöja hennes avsikter, känslor och attityder. Detta kallas för nonverbal kommunikation, åtbördsspråk.

Kommunikation utgörs av det innehåll orden har, röstens styrka och tyngd samt det yttre beteendet. Forskning har visat att ordens innehåll utgör endast cirka 7 procent, rösten cirka 38 procent och det yttre beteendet hela 55 procent av det totala budskap som ingår i kommunikationen. Av innebörden i våra budskap förmedlas därigenom till omgivningen en större del på basis av vårt beteende än sammanlagt på basis av innebörden i våra ord samt styrkan och trycket i vår röst. Vetskapen om detta måste utnyttjas både i samband med den egentliga kommunikationen och vid bedömningen av en människas beteende.

Den nonverbala kommunikationen avslöjar således en människas avsikter, känslor och attityder.

Formerna för nonverbal kommunikation är bland annat följande:

- röstens ton och tyngd
- samtalsnabbheten; hetsig, stapplande
- andhämtning; ojämnhet, hetsighet
- hudens reaktioner; rodnad, blekhet, svettning
- musklernas reaktioner; spända
- ögonens rörelser; sneglande blick, ”söker efter ett mål”
- kroppens ställning; rör sig oroligt, byter ställning, vandrar av och an
- ögonkontakt; rädd, trotsig
- händerna och deras rörelser; oroliga, knyts
- ansiktsuttryck; spända muskler, biter tänder
- kläder; hur snygga, handskar, skor, klädesplagg saknas
- föremål och användningen av dem; trots
- statussymboler; tatueringar, märken, smycken
- ordval och dialekter; beskriver graden av hot

Behandlingen av en våldsam person försvåras av att han rätt ofta förutom att vara aggressiva dessutom kan var påverkade av olika rusmedel och ytterligare ha mentala problem. Att kommunicera med en sådan person kan vara mycket svårt och hans smärttröskel mycket hög. Då man möter en sådan person kan man inte veta vilka alla faktorer som påverkar hans beteende. Man måste därför vara förberedd för mycket olika verksamhetsalternativ. Alltför enkla och ovillkorliga verksamhetsmodeller måste alltid undvikas.

I praktiken kan ordningsvakten med sitt eget uppträdande i hög grad inverka på hur situationen i enskilda fall kan lösas. De extrema alternativen för verksamhetsmodellerna är: handlingar som är överlagda, lugna och lugnar ner situationen eller som är provocerande, oöverlagda och leder till aggressivt beteende.

7.5.2 Den verksamhetstaktik som gäller mötet med en våldsam person

mötet med en person	-	kommunikationen förstås
kommunikationen	-	kom ihåg den egna nonverbala kommunikationen
bedömning av situationen	-	verksamhetsplan
lugnande av situationen	-	gripande av personen
användning av maktmedel	-	användning av maktmedelsredskap

eftervården av situationen

8 PLANER OCH VERKSAMHETSANVISNINGAR

8.1	PLANER OCH ÖVRIGA MOTSVARANDE OMSTÄNDIGHETER SOM SKALL TAS I BEAKTANDE	2
8.1.1	<i>Räddningsplanen</i>	2
8.1.2	<i>Ansaret för den som erbjuder konsumtionstjänster</i>	3
8.2	NÖDSITUATIONER.....	4
8.2.1	<i>Alarm</i>	4
8.2.2	<i>Brand</i>	6
8.2.3	<i>Ordningsevaktens "säkerhetspromenad"</i>	6
8.3	VERKSAMHETSANVISNINGAR FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	7
8.3.1	<i>Före tillställningen</i>	7
8.3.2	<i>Dagen för tillställningen</i>	9
8.3.3	<i>Under tillställningen</i>	10
8.3.4	<i>Efter tillställningen</i>	11

8 PLANER OCH VERKSAMHETSANVISNINGAR

8.1 Planer och övriga motsvarande omständigheter som skall tas i beaktande

8.1.1 Räddningsplanen

Till upprätthållandet av ordning och säkerhet på ett område eller en viss plats hör även skyldighet att göra upp de planer som förutsätts på olika håll i lagstiftningen. En sådan central plan är den i räddningslagstiftningen föreskrivna räddningsplanen. En räddningsplan skall göras upp för bl.a. hotell och campingplatser med mer än 10 inkvarteringsplatser, samlings- och affärslokaler samt idrotts- och utställningshallar där det rör sig en stor publik eller ett stort antal kunder. En räddningsplan skall alltid göras upp för restauranger med flera än 50 kundplatser.

Ifall det för samma objekt enligt någon annan lag än räddningslagen skall göras upp en räddnings-, beredskaps- eller annan motsvarande plan behöver inte en räddningsplan göras upp utan de uppgifter som motsvarar uppgifterna i räddningsplanen kan då ingå i den plan som görs upp enligt annan lag.

I räddningsplanen skall utredning läggas fram om bland annat förutsägbara farliga situationer och deras verkningar, åtgärder för förebyggande av farliga situationer, utrymningsmöjligheterna och möjligheterna att söka skydd samt släcknings- och räddningsarrangemang. Ur planen skall dessutom framgå säkerhetspersonalen, hur denna reserveras och utbildas samt hur den övriga personalen eller invånarna görs förtrogna med planen.

Räddningsplanen skall hållas aktuell och vederbörlig information om den skall ges till invånare och personal i byggnaden eller objektet i fråga samt till andra som skall delta i verkställigheten av räddningsplanen. Räddningsplanen eller ett sammandrag av den skall tillställas områdets räddningsmyndighet enligt dess anvisningar.

Närmare föreskrifter om skyldigheten att göra upp en räddningsplan samt om planens innehåll finns i 9 och 10 § statsrådets förordning om räddningsverksamheten (787/2003).

8.1.2 Ansvar för den som erbjuder konsumtionstjänster

Den som anordnar tillställningar och andra motsvarande evenemang måste i samband med detta även uppmärksamma bland annat bestämmelserna i lagen om konsumtionsvarors och konsumtionstjänsters säkerhet (75/2004). Enligt denna lag skall näringsidkare och andra tjänsteleverantörer med sådan omsorg och yrkesskicklighet som betingas av omständigheterna säkerställa att konsumtionsvaran eller konsumenttjänsten inte medför fara för hälsa eller egendom i fråga om konsumenter eller personer som kan jämföras med konsumenter eller andra som berörs av tjänsten. Näringsidkare och andra tjänsteleverantörer skall ha tillräckliga och korrekta uppgifter om konsumtionsvarorna eller konsumenttjänsterna samt om de risker som är förenade med dessa.

Näringsidkare och andra tjänsteleverantörer skall i sin marknadsföring lämna konsumenter och personer som är jämförbara med konsumenter de uppgifter som behövs för att dessa skall kunna bedöma de faror som är förenade med konsumtionsvaror och konsumenttjänster. Näringsidkarna och tjänsteleverantörerna skall också säkerställa att uppgifterna lämnas till konsumenterna och personer som kan jämföras med konsumenter i en för dessa begriplig form. Tillsynsmyndigheten kan kräva att näringsidkare och andra tjänsteleverantörer på ett lämpligt sätt förser konsumenterna med bruksanvisningar, instruktioner, varningar och andra uppgifter som behövs med tanke på avvärjande eller förebyggande av faror som är förenade med en vara eller tjänst

.

8.2 NÖDSITUATIONER

I det följande redogörs för de anvisningar för verksamheten vilka syftar till att säkerställa att den som gör en nödanmälan handlar på rätt sätt och till den som tar mot anmälan uppger allt som väsentligt anknyter sig till det inträffade. Till situationen kan t.ex. ansluta sig ett misstänkt brott, en sjukdomsattack, eldsvåda, olyckshändelse, olycka eller en annan motsvarande situation eller händelse.

8.2.1 Alarm

Ring nödnummer 112

Uppgifter om anmälaren

- namn och kontaktuppgifter (uppge telefonnumret samt var du kan nås på nytt)

Uppgifter om händelsen

- uppgifter om platsen för händelsen; kommun, adress och plats så noggrant som möjligt
- vad har inträffat; en allmän beskrivning av händelsen
- vilken är situationen för tillfället på händelseplatsen
- är situationen akut, hur brådskande är hjälpen
- har räddnings- och polismyndigheterna alarmerats till platsen

Uppgifter om gärningsmannen

- uppgifter om hur gärningsmännen/offren kan anträffas (finns de på platsen eller har de avlägsnat sig osv.)
- den plats där gärningsmannen/gärningsmännen senast observerades samt den riktning i vilken han/de avlägsnat sig och på vilket sätt
- gärningsmannens/gärningsmännens signalement; ålder, kön, klädsel, hår, kroppsbyggnad samt eventuella särskilda kännetecken
- fordonets kännetecken; registreringsnummer, märke, modell, färg, särskilda kännetecken
- gärningsmannens/gärningsmännens farlighet; beväpning, sinnesstämning, hot, berusningstillstånd

Kom överens om på vilken plats polisen och räddningsmyndigheten samt ordningsvakten skall träffas

Den plats för att träffas man kommer överens om måste vara så entydig som möjligt och lätt att förstå för även en utomstående. Detta är viktigt eftersom platsen kan vara fullständigt okänd för myndigheten. Var själv på plats eller kom överens om att någon möter myndigheten.

Kom ihåg

- Försök alltid att ringa från en fast anslutning, eftersom mobiltelefonsystemet inte nödvändigtvis fungerar om det finns mycket folk på platsen.
- Bryt inte samtalet innan du fått tillstånd till detta av den som tagit mot det.
- Lyssna noggrant till de anvisningar som ges.
- Håll dig lugn, eftersom hjälp ofta är på väg redan medan samtalet pågår.

Ordningsvaktens åtgärder

- För att möta myndigheterna måste alltid finnas en person som är insatt i vad som inträffat och redan inledningsvis kan ge noggranna preliminära uppgifter om händelsen.
- Ordna och säkra ostörd passage för myndigheterna till händelseplatsen.
- Grip i mån av möjlighet gärningsmannen eller gärningsmännen eller följ efter dem.
- Kom ihåg publikens säkerhet samt din egen säkerhet i arbetet.
- Försäkra dig om att parter och eventuella vittnen blir kvar på händelseplatsen tills myndigheterna har anlänt. Om detta inte är möjligt, skriv då upp deras person- och kontaktuppgifter.
- Försäkra dig om att händelseplatsen förblir orörd, om detta är av betydelse för utredningen av det inträffade.
- Kom ihåg att till ordningsvaktens skyldigheter hör att vid behov vara vittne i fråga om omständigheter som ansluter sig till händelseförloppet. Skriv av denna anledning upp de detaljer som ansluter sig till händelsen och repetera i dina tankar vad som verkligen inträffade och vad du såg och hörde.

Kom ihåg att nödvändiga första hjälps- och vårdåtgärder alltid går före polisens utredningsmässiga behov.

- Kom redan på förhand överens om vem som kan utnyttjas som sakkunnig i en eventuell nödsituation.
- Hör efter om det finns en yrkesman inom hälsovårdsbranschen, t.ex. en läkare eller sjukskötare, på platsen.

8.2.2 Brand

Största delen av bränderna kan släckas om de upptäcks redan i ett inledande skede och det finns lämpliga primärsläckningsredskap tillgängliga för släckningen. För att uppnå färdighet i primärsläckning krävs utbildning och därpå följande regelbunden övning. Den lokala räddningsmyndigheten torde på begäran ordna utbildning och rådgivning.

Primärsläckningsredskapen utgörs av bland annat följande: vattenslang eller handspruta, handsläckare, släckningsfilt eller en vanlig filt eller en matta, sand, snö och ämbare.

Verkningsanvisningar för en brand

- * Rädda och varna andra
  - behåll sinnesnärvaron och handla lugnt
  - rädda omedelbart de som befinner sig i fara
- * Släck
  - försök att släcka branden med primärsläckningsredskapen så länge det ännu är möjligt att få den under kontroll
  - använd aldrig vatten för att släcka en brand i en elektrisk anordning eller brinnande fett
- * Alarmera
  - gör en alarmanmälan till nummer 112
  - kom ihåg att rök snabbt orsakar medvetslöshet så håll dig borta från den
- * Begränsa
  - stäng dörrar och fönster för att förhindra att branden sprids
- * Visa
  - visa räddningspersonalen till platsen

Öva användningen av primärsläckningsredskapen redan i förväg och bekanta dig med de anvisningar som gäller deras användning. Kontrollera alltid var primärsläckningsredskapen finns. Rikta alltid släckningsåtgärderna mot själva brandhärden, inte mot rök eller lågor.

8.2.3 Ordningsvaktens ”säkerhetspromenad”

Ordningsvakten bör alltid före tillställningen börjar kontrollera primärsläckningsredskapen och utrymningsvägarna. Samtidigt skall han försäkra sig om att även samtliga andra saker som ansluter sig till säkerheten befinner sig på den nivå som myndigheterna förutsätter

8.3 VERKSAMHETSANVISNINGAR FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

8.3.1 Före tillställningen

De personer som bor i omgivningen skall i regel redan på förhand informeras om tillställningen. Detta ingår i en yrkesmässig och sakenlig verksamhet.

I samband med att mer omfattande tillställningar ordnas skall ordningsvakten redan i förväg bekanta sig med platsen för tillställningen och sitt eget tjänstgöringsområde där. I detta sammanhang skall det kommas överens om de verksamhetslinjer och verksamhetsprinciper som skall följas samt göras upp förhandsplaner för eventuella överraskande situationer. Samtidigt skall varje ordningsvakt bekanta sig med de räddningsvägar som kan användas, med räddningspersonalen och räddningsutrustningen samt de platser där första hjälp ges. I samma sammanhang skall även utarbetas på lagstiftningen baserade enhetliga verksamhetslinjer för den praktiska verksamheten, t.ex. beträffande personer som vägras tillträde till tjänstgöringsområdet, avlägsnas därifrån eller grips.

Vid tillställningen kan upprättas en ledningscentral som, beroende på tillställning, även kan vara den plats dit gripna personer förs. Vid större tillställningar skall det finnas särskilda lokaliteter för båda dessa ändamål. Båda lokaliteterna skall vara lätta att finna och de skall vara placerade i närheten av den färdväg som används. Samtidigt skall det klargöras på vilken plats förbjudna föremål eller rusmedel som människor som anlänt till tillställningen har lämnat för förvaring eller som frångått någon skall förvaras. Förvaringsplatsen skall vara låst och noggrant bevakad.

Ordningsvakten skall också bekanta sig med den plats där gripna tillfälligt förvaras, om det har ansetts nödvändigt att en sådan plats upprättas för tillställningen. Samtidigt skall det göras en repetition av de föreskrifter för de förfaranden som skall tillämpas i fråga om denna plats och användningen av den. I anslutning till det sistnämnda måste man alltid minnas att det måste finnas ett uttryckligt godkännande av polisen för att upprätta en förvaringsplats.

Även de beslut och föreskrifter som polisen meddelar måste man göra sig förtrogen med så att deras centrala innehåll är bekant för ordningsvakterna. Dessa åtgärder har central betydelse för även ordningsvakternas rättsskydd. Hur ordningsvakterna skall vara placerade på tjänstgöringsområdet skall även bestämmas på förhand. Detta kan dock ha bestämts redan tidigare, varvid det inte behöver göras på nytt. Samtidigt skall ordningsvakternas förman (den säkerhetsansvarige) och eventuella chefer för avsnitt, tjänstgöringsområden eller motsvarande presenteras.

Om vid tillställningen kommer att finnas aktörer som stöder eller kompletterar det huvudsakliga programmet (bl.a. förplågnadsrörelser eller tillfälligt servering av alkoholdrycker, annan försäljningsverksamhet, förströelsespel eller spelautomater)

skall arrangören och ordningsvakten klarlägga vilka eventuella ordnings- och säkerhetshot detta kan ge upphov till. Ofta har arrangörerna av sådan biverksamhet med sig egen säkerhetspersonal. Enhetliga verksamhetsmodeller skall utarbetas tillsammans med dem och klara ansvarsgränser uppsättas.

Före tillställningen skall man även bekanta sig med de trafikarrangemang som vidtagits med tanke på tillställningen. Vid behov skall anvisningar och trafikmärken som gäller trafikarrangemangen sättas upp i enlighet med de föreskrifter polisen och väghållaren meddelat.

Man måste även sörja för att ordningsvakterna har att tillgå kommunikationsutrustning som både kvantitativt och kvalitativt är tillräcklig. Mobiltelefoner kan i endast få fall i tillräcklig utsträckning ersätta fördelarna med radiotelefoner och de säkerhetsaspekter som är kopplade till dessa.

Ordningsvakterna skall inneha och i utrymmena för förvaring av gripna finnas tillräckligt med engångshandskar.

Underhållet gällande mat till ordningsvakterna skall vara planerat och skall också genomföras. Vid tillställningar som varar länge skall även möjlighet till en varm måltid reserveras. För ordningsvakternas egendom, kläder för ombyte m.fl. föremål skall finnas ett låst eller bevakat utrymme.

8.3.2 Dagen för tillställningen

Anmäl dig vid den överenskomna eller angivna tidpunkten hos anordnaren av tillställningen eller förmannen för ordningsvakterna. Var i gott skick, iklädd lämplig arbetsdräkt och försedd med lämplig utrustning (t.ex. ficklampa, telefon och motsvarande). Du får inte vara påverkad av rusmedel, ha baksmälla eller vara oskäligt trött. Din arbetsdräkt skall vara sådan att du effektivt kan arbeta under även obekväma väderleksförhållanden. Undvik vid lagidrottsevenemang att klä dig i någondera lagets supporterdräkt eller en dräkt som nära påminner om dessa. Kom också ihåg att ta med dig kännetecknet för ordningsvakter (funktionsbeteckning eller väst) samt ordningsvaktskortet eller en kopia av det beslut om godkännande som polisen gett samt ditt identitetsbevis.

- Kontrollera ännu i detta skede vilka maktmedelsredskap du har rätt att bära i ifrågavarande uppgift (bl.a. din egen utbildning och de föreskrifter polisen eventuellt meddelat om ifrågavarande tillställning).
- Utrusta dig med sakenliga kännetecken och arbetsredskap omedelbart du anlät till ditt tjänstgöringsområde.
- Kontrollera vidare:
  - * innehållet i de föreskrifter som ingår i polisens beslut och deras betydelse för dina uppgifter;
  - * att eventuella trafikmärken och anvisningsskyltar är på sin plats;
  - * utrustningen på ditt tjänstgöringsavsnitt, allmänna utrymmen, utrymnings- och gångvägar, preliminärsläckningsredskap samt att de och nödutgångarna är utmärkta
  - * att tillfälliga konstruktioner, kabeldragningar mm. har gjorts och skyddats så att ingen kan skada sig på dessa;
  - * att tillställningens toalettutrymmen fungerar.
- Kom ihåg att även de preliminära åtgärderna för att motverka halka (sandning, avspärrning av ett område) kan vara din uppgift.
- Försäkra dig om att den kommunikationsutrustning du eventuellt har i ditt bruk fungerar. Se även till att bland annat batterierna laddas och att de vid behov byts ut.
- Om du tjänstgör i uppgifter som omfattar övervakningen av de personer som anländer till tillställningen, bekanta dig i god tid med den väg de kommer in. Se vid behov till att övervakningen av ankomsten börjar på tillräckligt långt avstånd så att personer som äventyrar ordningen och säkerheten vid tillställningen kan gallras ut i god tid.
- Kom överens med övriga ordningsvakter om de omständigheter som ansluter sig till säkerheten, bland annat om givande och erhållande av bistånd.
- Kom överens med ledningscentralen och chefen för avsnittet om hur kontakt skall hållas.
- Klarlägg tidpunkterna för dina raster samt vem som är din ställföreträdare.
- Var omsorgsfull och noggrann och följ de tider som överenskommits.

8.3.3 Under tillställningen

- Var ett exempel på god ordning och säkerhet. Följ reglerna!
- Uppträd som en utåtriktad och förtroendeingivande tjänare av allmänheten.
- Provocera inte utan lugna ned.
- Bevvara fattningen men var ändå strängt flexibel.
- Om du dirigerar trafiken, håll då dina rörelser lugna och tydliga så att de tecken du ger förstås på rätt sätt.
- Ge akt på publiken och omgivningen (följ inte främst med programmet) för att uppmärksamma eventuella störningar och faror på förhand samt för att kunna gripa eventuella gärningsmän.
- Förhindra genom att ingripa snabbt och tillräckligt tidigt att eventuella störningar av ordningen utvidgas.
- Se inte mellan fingrarna på brott och förseelser utan ingrip om så krävs mot även mindre förseelser.
- Underrätta omedelbart arrangören om du uppmärksammar någonting som äventyrar säkerheten. Om det är fråga om en allvarig sak, vidta då samtidigt säkringsåtgärder såsom alarmering av räddningsmyndigheter och polis och utrymning av den publik som finns på platsen.
- Var beredd att inleda åtgärder för att avbryta tillställningen om lindrigare medel inte är tillräckliga.
- För hittegods till den plats som särskilt överenskommit och skriv upp de kontaktuppgifter som gäller den som hittat egendomen.
- Rök endast under rasterna och endast på de platser som är reserverade för tobaksrökning, såvida rökning överhuvudtaget är tillåten vid tillställningen. Ordningsvakten får inte förtära rusmedel under sitt arbetsskift. Det kan inte ens anses vara tillåtet att dricka öl i samband med måltider.

8.3.4 Efter tillställningen

- Frige de personer som ännu eventuellt hålls gripna eller i förvar eller överlåt dem till polisen.
- Visa den publik som finns på ditt avstånd bort från platsen för tillställningen eller ditt tjänstgöringsområde. Låt dem inte utan att ha orsak till detta bli kvar i ditt tjänstgöringsområdes omedelbara närhet.
- Kontrollera att ingen blivit kvar på ditt tjänstgöringsområde. Granska även toalettutrymmena.
- Samla ihop hittegods och för det till den överenskomna platsen för att vidarebefordras till polisen eller hittegodsbyrån.
- Observera att det är fråga om inlämningsfynd på vilka inte minimivärdet för hittegods tillämpas (20 euro). Av denna anledning skall all slags egendom i regel ges till polisen eller hittegodsbyrån. Den som hittat egendomen får i fråga om inlämningsfynd inte rätt till den eller till hittelön.
- Överlåt till ägarna de lagliga ämnen och föremål som tagits i förvar i anledning av att det inte varit tillåtet att inneha dem vid tillställningen.
- Överlåt de ämnen och föremål som otillåtet innehafts jämte uppgifter om innehavaren till polisen.
- Stäng vid behov färdvägarnas dörrar och portar.
- Ta ner anvisningar och trafikmärken som använts vid dirigeringen av trafik.
- Skriv ner dina iakttagelser om eventuell skadad egendom och underrätta arrangören om detta.
- Förvara dina anteckningar en tid.
- Avlägsna dig inte från ditt tjänstgöringsområde innan du fått tillstånd till detta. Ordningsvakterna avlägsnar sig först efter att den sista person som tillhört publiken har avlägsnat sig och de åtgärder som förutsätts verkställas efter att tillställningen har upphört har verkställts.